

Universita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

**INVENTÁŘ MOTIVAČNÍCH ČINNOSTÍ V HUDEBNÍCH
AKTIVITÁCH**

VAZBA K ZOBCOVÝM FLÉTNÁM

**MOTIVATIONAL ACTIVITY SCHEDULE IN MUSICAL ACTIVITIES
RELATION TO THE FIPPLE FLUTE**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. PaedDr. Hana Váňová, CSc.

Oponent diplomové práce: Mgr. Petra Bělohávková, Ph.D.

Datum zadání diplomové práce: Listopad 2005

Termín odevzdání diplomové práce: Listopad 2007

Jméno diplomanta: Lenka Jirásková

Studijní obor, typ studia: český jazyk a literatura – hudební výchova,
magisterské studium

Universita Karlova v Praze, listopad 2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Inventář motivačních činností v hudebních aktivitách“ vypracovala samostatně a použila jsem pouze pramenů, které uvádím v přiložené bibliografii.

V Praze, dne 20.11.2007

Lenka Jirásková

Obsah

Teoretická část

1 Obecně o motivaci a motivu.....	8
1. 1 Teorie motivace.....	9
1. 2 Pojem motivace a její charakteristika - vymezení jednotlivými autory	11
1. 3 Autoaktivační cykly a druhy motivačních úrovní	16
1. 4 Funkce motivace	19
1. 5 Dělení motivace.....	20
1.5.1 Motivace – extrinsická	20
1.5.2 Motivace vnitřní - intrinsická.....	20
1. 6 Pojem motiv	21
1. 6. 1 Potřeby	21
1. 6. 2 Zájmy	23
1. 6. 3 Ideály	23
1. 7 Jak vzniká motiv.....	25
2 Motivace ve vyučování	26
3 Vývoj motivace žáků.....	28
4 Motivace v hudebních činnostech	30
5 Role učitele hudební výchovy při motivaci žáka v činnostech	32

Praktická část

6 Výzkumná část práce	34
6. 1 Předmět a cíle, základní pracovní hypotézy	34
6. 2 Organizace, průběh a metodika výzkumu	35
6. 2. 1 Stanovení výzkumného vzorku	35
6. 2. 2 Časový harmonogram výzkumné práce	35
6. 2. 3 Metodika a průběh výzkumu.....	35
6. 2. 3. 1 Vstupní prověrka hudebnosti	36
6. 2. 3. 2 Experimentální výuka	37
6. 2. 3. 3 Výstupní pozorování	41
6. 3 Interpretace výsledků výzkumu	42
6. 3. 1 Vstupní prověrka hudebnosti	42

6. 3. 2 Experimentální výuka	45
6. 3. 2. 1 Tvorba pozorovacího protokolu	45
6. 3. 2. 2 Plán lekcí	48
6. 3. 2. 3 Průběh jednotlivých lekcí experimentální výuky	51
6. 3. 2. 4 Četnost použití motivačního inventáře	96
6. 3. 2. 5 Pozorování motivačních účinků u Ex a skupiny	100
6. 3. 3 Výsledky výstupního pozorování	106
6. 4 Verifikace hypotéz a závěry z výzkumu	113
7 Závěr pro pedagogickou praxi	115

Bibliografie

Přílohy

Úvod

„Pokud chceš dosáhnout trvalého úspěchu, musí motivace, která tě žene k tomuto cíli, vycházet z nitra. Nezáleží na tom, kdo jsi, ani jak jsi starý.“

P.J. Meyer

Motivace – „záračná“ síla, která dokáže divy. Pomáhá vést naše kroky k vytčenému cíli... A to nejen ve výchovně vzdělávacím procesu, ale i v lidském životě.

Každý pedagog si často klade otázku, jak docílit toho, aby byly děti při práci aktivní. Jak jim nové vědomosti předat, aby pro ně byly zajímavé. Jak to zkrátka udělat, aby pracovaly s chutí a získaly z této práce co nejvíce. A právě s tím vším souvisí motivace – nejlepší klíč k těmto problémům.

Motivací lidského chování se zabývala velká řada psychologů. Problematika tohoto tématu však stále patří k nejsložitějším úkolům psychologie. Její úspěšná aplikace na kterýkoli obor musí vycházet z poznatků o motivaci lidského chování.

Otázka motivace lidského chování, jak již bylo naznačeno, je velmi komplexní a problematická, ale je jakýmsi návodem k pochopení lidské psychiky, která dává našim činům smysl. Proto je studium motivace klíčovým momentem v porozumění člověku a v pedagogické praxi hraje velice důležitou roli.

Motivace v hudebních činnostech dětí je zatím zpracována pouze v ojedinělých studiích. Proto bude následující text pokusem o uvedení do této problematiky.

První část práce by měla objasnit podstatu hudební motivace, a to z hlediska psychologického i pedagogického. Budeme se zde také zabývat autoaktivačními cykly, které hrají v motivaci a učení důležitý úkol, podíváme se na konkrétní využití motivace v hudebních činnostech, na roli

a postavení pedagoga při motivaci a také na samotný vývoj a změny motivace u dětí.

Druhá část bude vycházet z výzkumu, jehož cílem je dokázat důležité postavení motivace ve výchovně-vzdělávacím procesu. Výzkum se uskuteční v zájmových kroužcích dětí předškolního věku a bude založen na experimentální výuce, do které záměrně a promyšleně zařadím pestrý motivační inventář.

Ve výzkumné práci se zaměřím na využívání a vliv tohoto motivačního inventáře na práci dětí a následně srovnám dosažené výsledky skupiny experimentální a skupiny kontrolní v kroužcích hry na flétnu v mateřské škole.

Výzkumný vzorek, složený z dětí předškolního věku, jsem zvolila záměrně. U těchto dětí je potřeba motivace nejsilnější a nejzřetelnější. Navíc jsem měla dobré podmínky pro provedení tohoto výzkumu.

Již několik let pracuji s dětmi v oblasti hudebních a dramatických kroužků. A mají-li děti pracovat aktivně a s nadšením, bez motivace to zkrátka nejde. Proto se vždy snažím, aby byla pro ně má práce zajímavá a přitažlivá. A to byl také jeden z hlavních důvodů, proč jsem zvolila motivaci tématem této diplomové práce.

1.1 Teorie motivace

1 Obecně o motivaci a motivu

Slovo motivace je odvozeno z latinského slova movere, což znamená hýbat, pohybovat, a označuje všechny podmínky, které determinují lidskou aktivitu.

Motivace je jednou z nejvyšších forem psychické determinace činnosti. Její základní podoba se objevuje teprve u savců a jako specifická forma psychické aktivity se rozvíjí a nabývá plného významu až u člověka. Proto je nutné hledat zdroje motivace v samotné struktuře lidského života.

Obecně platí, že motiv je spouštěcí podnět a motivace stav nebo proces. Pojmový rozdíl mezi pojmy motivace a motiv se týká rozdílu mezi předmětným a dynamickým hlediskem lidského chování.

1. 1 Teorie motivace

Na základě dosavadní literatury můžeme vymezit čtyři stěžejní teorie motivace.

1. Homeostatická hypotéza

Tato teorie je založena na biologickém základu lidské motivace. Hovoří o aktivitě organismu, která vniká při porušení optimálních podmínek rovnováhy vnitřního prostředí a končí při znovuoobnovení homeostáze nebo při smrti organismu.

2. Pobídková hypotéza

Tato teorie hovoří o pobídce jako podnětu, který má silový účinek. Podstatu této teorie tvoří vnější podněty (pobídky) jako motivační činitelé. Tyto podněty můžeme rozdělit na pobídky prvotní, které mají vrozeně silový účinek a pobídky druhotné, které získávají účinnost v důsledku učení.

3. Poznávací hypotéza

Tato hypotéza má dvě podoby.

- a) Poznávací děje mají motivační účinky.
- b) Poznávací děje mají svou vlastní vnitřní motivaci.

4. Humanistická hypotéza

Humanistická hypotéza předpokládá navíc zvláštní druh specifické lidské motivace, která nemá plně příčinný vztah k objektivně vymezeným vnitřním a vnějším podmínkám jedince. Pojmy: „funkční autonomie motivů“ (Allport) a Maslowovo rozlišení motivace „nedostatkové“, které zajišťuje tělesné a duševní chování člověka, a motivace „růstové“, sloužící k přesažení současného stavu existence jedince uskutečňující jeho vývoj možností.

V poslední době vzniká nová teorie, která usiluje o syntézu těchto čtyř kritérií.¹ Vychází z této koncepce: „*Základem aktivace a motivace je funkční systém, který je schopen sám sebe posilovat.*“

Pojem motivace je dnes jedním z nejrozšířenějších používaných a diskutovaných pojmů a není v psychologii jednotně vymezen. Podíváme-li se na definice do různých pramenů, setkáme se s několika změnami. Některé se specializují, jiné se více či méně liší, ale žádnou zcela považovat za univerzální.

J. Nurn² se dívá na motivaci jako na hypotetický proces, jehož podstatným rysem je zaměřování a energizace chování, a uvádí: „*Konkrétní zaměření na ten či onen objekt určuje učení, avšak účinek různých podnětů – zhmotní, může být zcela jinak odlišit od účinku motivace.*“

Odkr. Numa zdůrazňuje intenzitu prvního motivace. Vztah jedince (jako subjektu akce) a vnější prostředí (jako objekt této akce) vytváří bipolární jednotku. Uvnitř této jednotky je jedinec v situaci a vnější okolí je „stimulující subjekt“. Funkce motivace je pak „konstantní regulování a aktivní usměrňování chování vůči cílovým objektům“, přičemž cílovým se objekt stává tím, že vystupuje jako prostředek k dosažení určitého uspokojení. Motivální uspokojení má podle Numa dva zdroje: 1. interní stav individuální a 2. objekt aktivující latenci vnější potřeby. Učením se vytváří jednotnost motivace a instrumentálního chování a v procesu motivace je tak zahrnut i vnější uspokojení. Ormrod-Ravenhill motivaci stav jako potřebu, vznikající z láze.

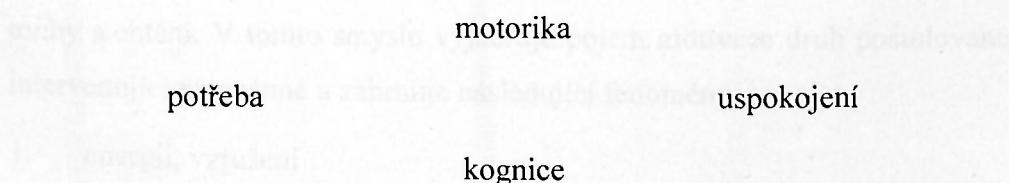
¹ LINHART, J. *Náhodné variace, struktura a plán v tvořivé činnosti*. Praha : Academia, 1971, s. 46.

1. 2 Pojem motivace a její charakteristika - vymezení jednotlivými autory

Pojem motivace je dnes jedním z nejrozmanitěji používaných a chápaných pojmů a není v psychologii jednotně vymezen. Podíváme-li se na definice do různých pramenů, setkáme se s několika zněními. Některé se prolínají, jiné se více či méně liší, ale žádnou nelze považovat za univerzální.

J. Nutin² se dívá na motivaci jako na hypotetický proces, jehož podstatným rysem je zaměřování a energetizace chování, a uvádí: „Konkrétní zaměření na ten či onen objekt určuje učení, avšak účinek vnějších podnětů - stimulů, nelze vždy zcela jasně odlišit od účinků motivace.“

Dále Nutin zdůrazňuje interakční povahu motivace. Vztah jedince (jako subjektu akce) a vnější prostředí (jako objekt této akce) vytváří bipolární jednotku. Uvnitř této jednotky je „subjekt v situaci“ a vnější okolí je „situaci subjektu“. Funkcí motivace je pak „kontinuitní regulování a aktivní usměrňování chování vůči cílovým objektům“, přičemž cílovým se objekt stává tím, že vystupuje jako prostředek k dosažení určitého uspokojení. Motivační vzrušení má podle Nutina dva zdroje: 1. interní stav individua a za 2. objekt aktivující latentní vnitřní potřeby. Učením se vytváří jednota motivace a instrumentálního chování a v procesu motivace je tak zahrnut i vzorec uspokojení. Označíme-li výchozí motivační stav jako potřebu, vzniká tato relace:

² NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. Praha : Academia, 1996, s. 12.

H. Heckhausen³: „Motivování jednání určitým motivem je označováno jako motivace. Motivace je myšlena jako proces, který volí mezi různými možnostmi jednání, zaměřuje jednání na dosažení motivačně specifických cílových stavů a na cestě k tomu je udržuje v chodu. Krátce: motivace má vysvětlit cílovou zaměřenost jednání...“

Motivace je proces, který se skládá z několika procesů, které (zejména před a po uskutečnění jednání) vykonávají seberegulační funkci. Jednání je tedy motivováno cílem motivu. Avšak neměli bychom zaměňovat jednání s motivací, neboť motivace má vysvětlovat volbu mezi různými možnostmi jednání; obsahy myšlení; intenzitu, trvání jednání a zároveň úroveň dosažených výsledků.

Fenomenologická kritéria motivace dle H. Heckhausena tvoří:

- 1) Interindividuální rozdílnost a relativní situační nezávislost chování.
- 2) Silné a dlouhotrvající úsilí, zvláště stavějící-li se mu do cesty překážky.
- 3) Zaměřený a fázově uspořádaný průběh psychické činnosti a motoriky až do dosažení přirozeného ukončení.
- 4) Nápadná odchylka psychických činností od předem daného, obvyklého a účelného (např. v tzv. „chybných úkonech“).
- 5) Vnitřní emocionální prožívání zvláštní pudivé povahy (snaha, chtění, naléhavost realizace určitého záměru apod.).

P. G. Zimbardo hovoří o tom, že motivaci nikdy nikdo neviděl. Veškeré poznatky a závěry pochází z toho, co je pozorováno, tzn., že chování směřuje k dosažení určitých cílů, že probíhá s určitou silou (úsilím), že člověk prožívá touhy a chtění. V tomto smyslu vyjadřuje pojem motivace druh postulované intervenující proměnné a zahrnuje následující fenomény:

1. energii, vzrušení
2. zaměření této energie na určitý cíl
3. selektivní pozornost pro určité podněty a změněnou vnímavost pro jiné

³ NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. Praha : Academia, 1996, s. 15.

4. organizaci aktivity v integrované vzorce reakcí, resp. jejich sekvenci
5. udržování zaměřené aktivity, dokud se nezmění výchozí podmínky

Někteří autoři rozlišují pojem motivace a pojem zaměření. Podle těchto teorií motiv nepůsobí na výslednou operaci přímo, ale prostřednictvím vlastností osobnosti. Rubinštejn⁴ v tomto smyslu uvádí: „*Problém zaměřenosti je především otázkou dynamizujících tendencí, které v podobě motivů určují lidskou činnost a samy se zase řídí jejími cíli a úkoly.*“ Zaměřenost k cíli a motiv jsou u něho téměř identické.

R. B. Cattell⁵ ilustruje strukturu motivace takto. (Behaviorismus)

Osobnost	Motivační stav určité intenzity	Situace	Chování	Cíl
„Já“	bych chtěl	za těchto okolností	prostřednictvím tohoto	učinit toto.

Z uvedeného schématu je viditelné, že výchozím bodem motivace je určitý vnitřní stav, který vede v určité situaci a způsobu chování k dalšímu vnitřnímu stavu, a to uspokojení. Cattell také upozorňuje na dvě roviny lidského bytí. Je to rovina sociální a biologická.

A. H. Maslow⁶ (humanistická psychologie) hovoří o motivaci v souvislosti s potřebou sebeuskutečňování, seberealizací a sebeaktualizací. Tyto potřeby souvisejí se zaměřeností na cíl a s plánem, který k němu míří. Maslow spojuje tuto motivační aktivitu s vrozeným nadáním. Podle něho je přímý vztah mezi motivy a schopnostmi. Říká: „*Člověk musí být tím, kým může být. Musí zůstat věrný své vlastní povaze*“. Tuto potřebu označujeme jako sebeuskutečňování.

⁴ LINHART, J. *Základy obecné psychologie*. Praha : SPN, 1964, s. 660.

⁵ NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. Praha : Academia, 1996, s. 7.

⁶ NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. Praha : Academia, 1996, s. 8.

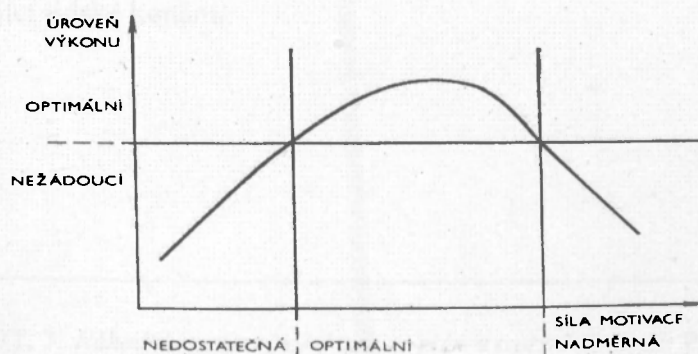
Tímto antropocentrickým pojetím překonává určité jednostrannosti krajního behaviorismu.

Vidíme zde mnoho názorů, definic, ze kterých si můžeme vytvořit určité závěry. Co tedy lze obecně říci o motivaci? Pokusme se stručně shrnout poznatky různých psychologů.

- Motivace je vnitřní síla psychiky, která nás podněcuje k určitému chování a jednání vedoucí k určitému cíli.
- Motivace tedy směřuje k udržování a obnovování určitého optimálního vnitřního stavu spokojenosti, který vyjadřuje odlišné vnitřní a vnější podmínky této spokojenosti.
- Funkcí motivace je tedy uspokojování potřeb jedince.

Podle J. Linharta je motivace soubor faktorů, které mobilizují energetické síly organismu a zaměřují lidské chování k určitému cíli. Označuje ji jako specifický druh psychické regulace činnosti, jako vnitřní psychickou aktivitu, při níž v procesu odrážení skutečnosti probíhá výběrová aktualizace té či oné pohnutky chování z celé řady pohnutek možných. S tímto motivačním aspektem lidského chování zmiňuje dva důležité momenty proměnlivosti a subjektivnosti v psychickém výkonu:

- a) individuální výběr jednoho obsahu i způsobu jednání z řady dalších možností
- b) závislost mezi silou motivace a úrovní výkonu (viz obrázek)

⁷Obr. č. 1 Závislost mezi silou motivace a úrovní výkonu.

⁷ LINHART, J. *Základy obecné psychologie*. Praha : SPN, 1964, s. 410.

To znamená, že nedostatečná či nadměrná motivace vede k pesimálnímu výkonu vzhledem ke schopnostem.

Dále Linhart⁸ hovoří o tom, že motivace vyvolaná vnitřní potřebou a nerovnováhou ve vztazích mezi člověkem a jeho prostředím aktivuje jedince k činnosti. Všechno chování je více či méně motivované a více či méně někam směřuje. Zároveň probíhá toto chování na určité úrovni aktivity. A právě jedním z hlavních aktivujících činitelů je motivace. Motivace má na rozdíl od aktivace směrový, vektorový charakter. Motivy usměrňují činnost tak, aby vedla k odstranění nerovnováhy, konfliktu, k uspokojení potřeby či k splnění úkolu. Motivaci chápeme jako stav napětí vyvolaný nerovnováhou nebo neuspokojením potřeby a zaměřený na jejich odstranění.

Motivační dění souvisí s energizující funkcí (jak ji uvádí J. Linhart). Z tohoto pohledu se motivací zajímá tzv. aktivační teorie. Jak uvádí Woodworth-Schlosberg⁹, „aktivační teorie vyrostla přímo z práce o elektrické aktivitě mozku“. Vychází z toho, že mozkovou kůru aktivizuje výboj z nižšího centra – z hypothalamu. Vědci předpokládají určitý vývoj od minima blízkého nulové aktivaci – např. hluboký spánek, k horní hranici aktivace – např. silné emoce. To znamená, že při vědomí je vždy nastolen určitý stupeň aktivace. Ten můžeme zjistit pomocí různých indikátorů, jako jsou elektrická vodivost kůže, svalové napětí, krevní tlak aj.

Ačkoliv se zde setkáváme s různými pohledy na motivaci, shodují se mnozí autoři v tom, že motivaci připisují funkci energizující a funkci usměrňující lidské konání.

⁸ LINHART, J. *Náhodné variace, struktura a plán v tvořivé činnosti*. Praha : Academia, 1971, s. 24-26.

⁹ WOODWORTH. R. S., SCHLOSBERG H. *Experimentálna psychológia*. Bratislava : Slovenská akademia vied, 1959, s. 123-208.

1. 3 Autoaktivační cykly a druhy motivačních úrovní

Linhart¹⁰ rozlišuje čtyři druhy motivačních úrovní:

První typ motivace je podmíněna novostí a složitostí podmětů. Novost podnětů, jejich složitost a neuspořádanost může působit jako výzva k činnosti. Takový jev můžeme označit také jako percepční zvědavost. Tento druh motivace ve velice zjednodušené formě je dobře viditelný na následujícím schématu.

$$S1 \rightarrow Re \rightarrow S2 \dots$$

Schéma senzomotorického a percepčního samoposilování

S1 je symbolem pro jednu z n počtu podmětových situací (Sn).

Re je výrazem pro explorační chování v podobě vnějších orientačních reakcí a centrálních aktivačních procesů (A - arousal).

V reálné situaci může mít toto schéma orientační explorační hry, kde novost a překvapení jsou orientačním posílením provedené reakce.

Druhý typ aktivace je už poměrně složitější. Motivace vzniká na základě vyšších forem regulačních a kognitivních procesů – tzv. instrumentálních činností. Opět lze přiblížit následným schématem.

$$PSz \rightarrow Oi \rightarrow NS1 \rightarrow Re \rightarrow O2$$

Schéma samoposilování při působení incentive

PSz – známý podmíněný podnět

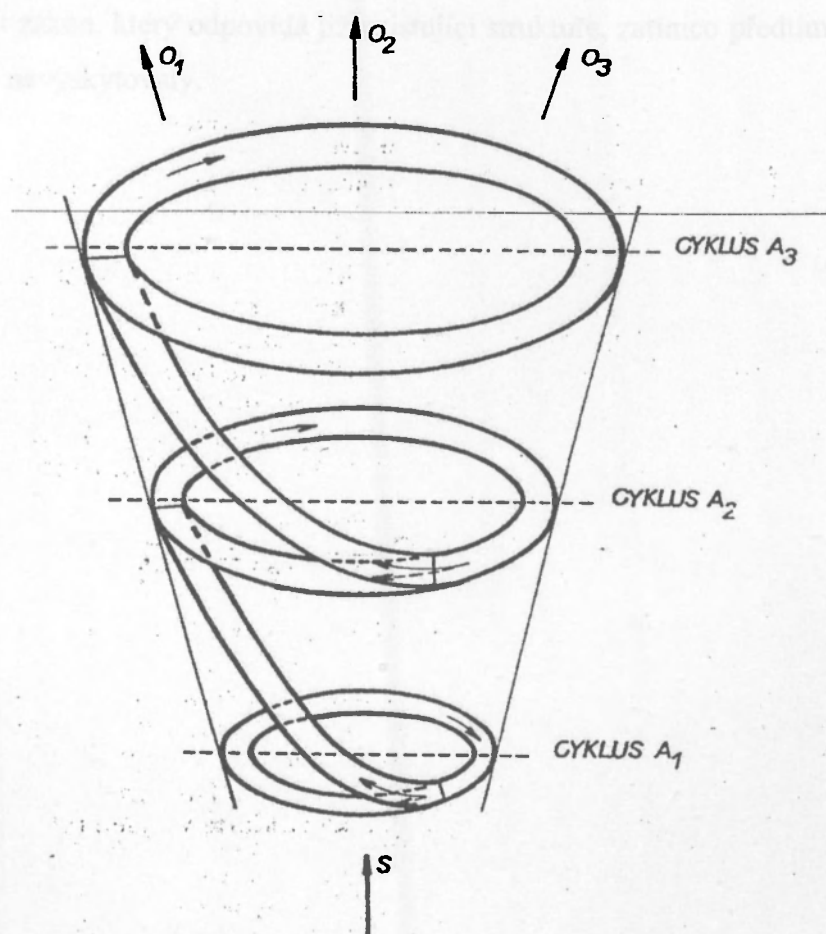
Oi – instrumentální účelová odpověď

Na tento okruh se napojuje A1, což je NS1 jakožto nepodmíněný podnět a Re jako orientačně explorační reakce. Tyto komponenty mají funkci posílení. Mezi PSz a Oi vzniká nový typ anticipace, kdy subjekt očekává, že reakce spojené s vodítkem povedou k cíli a úspěchu. Vodítko (např. podmíněný podnět) nabývá povahy incentive, který navozuje určitou úroveň

¹⁰ LINHART, J. *Náhodné variace, struktura a plán v tvořivé činnosti*. Praha : Academia, 1971, s. 47.

aktivační pohotovosti k činnosti. Anticipace na základě incentivu je jiný a vyšší typ anticipace než při A1 a vyvolává jiný a složitější typ centrální aktivace – označeno A2. Tyto mechanismy umožňují, aby subjekt začal v dané situaci spatřovat úkol, který má být splněn. Dosažení cíle a splnění úkolu je silným motivačním zdrojem. Zde můžeme patrně spatřovat základ výkonové motivace.

Analýza těchto cyklů ukázala, že subjekt nereaguje na podněty z přírodního a sociálního prostředí bezprostředně, ale právě prostřednictvím takovýchto autoaktivačních mechanismů. Schéma ukazuje, že mezi podněty a výsledné chování se vkládají autoregulační cykly, které mohou aktivně nebo dezaktivně působit na výkon.

Obr. č. 2 Autoaktivační cykly jako zdroj motivace jednání

A1 – senzorio-motorický autoaktivační cyklus

A2 – instrumentální autoaktivační cyklus

A3 – autoaktivační cyklus při plánu činnosti

S – podněty

O – odpovědi

1. typ motivace je další vyšší formou samoposilujících motivačních cyklů – A3. Vzniká na základě rozvoje kognitivních procesů a souvisí se zvýšenou komunikací jedince s okolím. Vznikají tu nové motivy jako „touha objevovat a hlad po poznání“.

2. typ je motivační systém, který je schopen sám sebe posilovat. Je to motivace způsobená kognitivním konfliktem. V motivaci tedy důležité pouze nalezení postupu řešení, ale zároveň odhalit problém. Podíváme-li se na vývoj motivace u dětí, objevíme fázi, kdy jednotlivec projeví zájem objevit zákon, který odpovídá již existující struktuře, zatímco předtím se tyto zájmy nevyskytovaly.

1. 4 Funkce motivace

Hlavní funkcí motivace je uspokojování potřeb jedince, které si vyžadují určité nedostatky ať psychické nebo sociální povahy. Motivace se tak stává účelným prostředkem učení a hlavním nástrojem efektivity vyučovacího procesu ve škole.

S tím souvisí i další funkce motivace, prostřednictvím které dochází k aktivizaci stavu vědomí jedince.

Součástí vědomí je pozornost. Je to jeden z nejdůležitějších mechanismů, který reguluje naši psychickou aktivitu. Z vývojového hlediska lze rozlišit pozornost spontánní a bezděčnou, kterou upoutávají nápadné či zajímavé podněty, motivy. Úmyslná pozornost je regulována osobním cílem. Motivací můžeme ovlivnit úroveň pozornosti (tzn. soustředěnost) a také délku trvání pozornosti.

1.5.2 Motivace vnitřní - intrinsická

Vnitřní motivace spočívá v tom, že se žák aktivně zapojuje do činnosti, což by očekávali učitelé. Tento typ motivace lze souvisle se zájmy, samostatnou a cílovou činností. Děti, které si volně hrají a učí se hrát, jsou motivovány. To dělá pro potřebu učení žáků, je vnitřní motivace. Vzniká v činnosti dětí a vnitřní motivací je přeměňování se k činnosti, takže je třeba učitelů učil.

1. 5 Dělení motivace

1.5.1 Motivace – extrinsická

Určité projevy chování učitele a způsoby jeho komunikace mohou vést k tomu, že žáci budou více motivováni k učení.

Vnější motivace spočívá ve zvyšování četnosti žádoucího chování pozitivních důsledků. To znamená, že při činnostech jsou využívány odměny. Ty mohou být slovní (pochvala, slovní hodnocení, uznání – před třídou, mezi čtyřma očima..., dobrá známka, diplom, materiální odměna, finanční ohodnocení apod.). Motivací však může být i negativní ohodnocení, které vede žáka ke zlepšení svých dosavadních výsledků. Toto negativní hodnocení však nesmí být podáno, ani chápáno z pozice žáka jako trest, ale skutečně musí být povzbuzením a podporou ke zlepšení a docílení vyšších výsledků v práci.

1.5.2 Motivace vnitřní - intrinsická

Vnitřní motivace spočívá v tom, že se žáci aktivně zapojují do činnosti, aniž by očekávali odměnu. Tento typ motivace úzce souvisí se zájmy, zaměřením a zálibami dětí. Dítě, které si sedne ke klavíru a začne hrát písničky, to dělá pro potěšení z činnosti samé, je vnitřně motivováno. Významným rysem dětí s vnitřní motivací je přesvědčení, že k dosažení úspěchu je třeba značné úsilí.

1. 6 Pojem motiv

Motiv (pohnutka chování) je obecně považován za základní jednotku motivace. Ani pojem motiv nebyl doposud jednotně ustálen a definován. Uvedme si tedy alespoň několik definic:

S. L. Rubinštejn¹¹ konstatuje: „*Motivy lidské činnosti jsou neobyčejně různorodé, neboť vyplývají z různých potřeb a zájmů, které se u člověka formují ve společenském životě.*“ V souvislosti se „zaměřením osobnosti“ pak rozlišuje tři formy motivů:

Potřeby

Zájmy

Ideály

1. 6. 1 Potřeby

Potřeby jsou považovány za dispoziční motivační činitele. Jejich kategorizace je velice rozlišná. Zde uvedeme nejzákladnější třídění a blíže se pozastavíme pouze u těch potřeb, které se těsněji váží k hlavnímu tématu této práce.

Potřeby rozlišujeme z hlediska jejich vzniku a zaměření do dvou základních skupin.

1. Základní, biologické potřeby, které jsou vrozené a za normálních podmínek společné všem lidem.

Vrozené - biologické potřeby bývají označovány jako pudy, které slouží jako zachování sama sebe (potřeba jídla, pití, kyslíku, tepla, spánku, ochrany...), zachování rodu apod. Více se jimi zabývat nebudeme, i když jejich uspokojení tvoří základ všeho, tedy i základ úspěšné motivace, učení...

¹¹ NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. Praha : Academia, 1996, s. 141.

2. Psychosociální potřeby nejsou vrozené. Vytvářejí se pod vlivem společnosti, ve které člověk žije a vyplývají z nich jeho pozice jako sociální bytosti. Jsou velice diferenciované.

R. B. Cattell rozlišoval pět základních motivačních vlastností, ke kterým se dopracoval pomocí metody faktorové analýzy. Zde uvádím základní třídění dle Cattella a obohacuji je o některé potřeby z klasifikace dánského psychologa K. B. Madsena a dalších psychologů.

- a) **Potřeba sebeprosazení.** Tato potřeba klade důraz na individualitu a snahu o nějakou formu sebeuplatnění, která by byla předpokladem k osobnímu vyniknutí.
- b) **Potřeba bezpečí** je odvozena ze základních fyziologických potřeb a projevuje se strachem a obavami z různého ohrožení, které nemusí být jen biologické, ale může mít i sociální charakter (týká se opět našeho tématu – např. strach z nezvládnutí nějakého úkolu).
- c) **Potřeba společnosti, ocenění, úspěchu, soupeření a srovnávání** se projevuje tendencí vyhledávat kontakty s lidmi na nejrozličnější úrovni. Každý jedinec pociťuje potřebu vlivu a pozitivních vztahů s ostatními. Tato potřeba má různé roviny, které záleží na vlastnostech a charakteru osobnosti.
- d) **Agresivita** – to znamená tendence k násilnému uspokojení potřeb nebo k sebeprosazení. Může se projevovat skrytě, v podobě nějaké sociálně akceptovatelné činnosti nebo zjevně, v podobě otevřené agresivní aktivity.
- e) **Potřeba péče o druhé** je určitým druhem altruismu, ale patří sem i spolupráce a interakce jedinců.
- f) **Potřeba výkonu, kompetence** je jednou z nejvýraznějších potřeb ve vyučovacím procesu. Každý jedinec potřebuje mít pocit, že je někým, kdo něco umí. Sebehodnocení se začíná vytvářet mezi 3. a 4. rokem vývoje jedince. Další vývoj této potřeby je závislá na sociálním prostředí, jeho přístupu k dítěti, jeho hodnocení a požadavcích, které by měly být přiměřené jak jeho věku, tak i jeho schopnostem. Výkonovou orientaci ovlivňuje i výkonová orientace rodičů, od nichž se dítě učí, ztotožňuje se s nimi.

g) **Potřeba nového poznávání** – žák, který je vnitřně motivován, se učí proto, aby získal další informace. Učení pro něj představuje zdroj poznání. Nově získané poznatky jsou pro něj určitým druhem uspokojení. Pokud jsou tyto potřeby u žáků rozvíjeny, stávají se trvalým zdrojem rozvoje celé osobnosti a motivací do dalšího učení.

1. 6. 2 Zájmy

Zájmy jsou specifickými motivy kulturní a zejména poznávací činnosti člověka, ve které vznikají a prohlubují se. Někteří psychologové označují zájem jako kognitivní potřebu. Dále tu vystupuje zájem ve smyslu „zabývat se něčím“, tzn. „koníčky, hobby“. Obecně můžeme zájmy označit jako zaměřenost člověka na nějaký podnět, který ho povzbuzuje k určité činnosti. Zároveň ho motivuje i cíl, tj. předmět nebo stav, jehož chce jedinec dosáhnout. Zájmy hrají důležitou roli při volbě povolání, náplni volného času, učení, ovlivňuje kvalitu a hloubku činností.

Zájmy můžeme rozlišit na:

- a) Nižší (spontánní) zájmy – okamžitý stav, dočasné a spontánní zaměření jedince.
- b) Vyšší zájmy člověka, které vývojově navazují na zájmy bezprostřední. Představují trvalé zaměření osobnosti a jsou podmíněny historicko-spoločenským prostředím, do něhož se jedinec rodí a ve kterém se psychicky rozvíjí. Do této kategorie můžeme řadit záliby. Zájmy se mění v druhotně vzniklé potřeby, když se systematicky prosazují do jednání jako přání, touhy, ideály...

1. 6. 3 Ideály

Ideály rozumíme hodnoty, s nimiž se daný jedinec ztotožnil a přijal je za své. Vznikají na základě zkušeností získaných životní praxí. Ideál se pak

stává podněcujícím a motivujícím činitelem k určité činnosti a chování. Zřejmě nejdůležitější roli hrají ideály v pubescentním a také adolescentním věku.

Motivy nebo také podněty lidského chování a prožívání vznikají na základě vzájemného působení vnitřních podnětů (psychického a somatického stavu člověka), které signalizují tělesné nebo duševní potřeby a vnějších, tzv. incentive (např. společenské zájmy).

Z velkého množství podnětů motivu vyloučíme alespoň tyto dvě:

1) Široší pojem, v němž se motivu připisují tři funkce v lidském chování:

- a) direktivní
- b) energizační
- c) dynamizační

2) Úžší pojem, v němž se motivu přiřazují podobně dvě z uvedených funkcí (energizační a dynamizační), zatímco funkce direktivní se přičítá jen do psychického působení, nikoli do kognitivního.

Z hlediska vnitřního stavu jedince je původcem motivu nějaká potřeba, která se tak stává stimulujícím motivem. Ztráta a vnějšího působení je zdrojem motivu pobídky, která vede ke vzniku potřeby, a tedy i k motivu jednání.

Marie Vágnerová, ale také Milan Škrobůvý tvrdí, že motivy jsou duševní projevy, které aktivizují lidské chování, směřují k určitému cíli a takto aktivně ovlivňují jeho průběh. Znamená to tedy, že motivy určují:

- a) Vzniknutí – cíl, směr, zaměření, obsah aktivity a zároveň ovlivňují průběh jejího průběhu.
- b) Intenzitu této aktivity.
- c) Délku jejího trvání.

Dále upozorňují, že v lidském chování se mohou projevit jak motivy výhradně aktivní, které se mohou projevit jako impulz, tak i motivy kombinované – stimulující, tzv. ty, které působí pobídkou, ale i ενεργοποιήσις – energizací, tak aktivně existující jen jako předpoklady, které se mohou časem projevit jako aktivní impuls.

1. 7 Jak vzniká motiv

Motivy nebo také pohnutky lidského chování a prožívání vznikají na základě vzájemného působení vnitřních podnětů (psychického a somatického stavu člověka), které signalizují tělesné nebo duševní potřeby, a vnějších, tzv. incentív (např. společenské zájmy).

Z velkého množství pojetí motivu vyčleňme alespoň tyto dvě:

- 1) Širší pojetí, v němž se motivu připisují tři funkce v lidském chování:
 - a) direktivní
 - b) energetizující
 - c) dynamogenní
- 2) Užší pojetí, v němž se motivu přisuzují poslední dvě z uvedených funkcí (energetizující a dynamogenní), zatímco funkce direktivní se přiřazuje jiným psychickým procesům, nejčastěji kognitivním.

Z hlediska vnitřního stavu jedince je původcem motivu nějaká potřeba, která se tak stává aktuálním motivem. Z hlediska vnějšího působení je zdrojem motivu pobídka, která vede ke vzniku potřeby, a tedy i k motivu jednání.

Marie Vágnerová, ale také Milan Nakonečný uvádějí, že motivy jsou duševní projevy, které aktivizují lidské chování, směřují k určitému cíli a tuto aktivitu udržují po určitou dobu. Znamená to tedy, že motivy určují:

- a) Variabilitu – cíl, směr, zaměření, obsah aktivity a zároveň ovlivňuje chování jedince.
- b) Intenzitu této aktivity.
- c) Délku jejího trvání.

Dále upozorňují, že v lidském chování se mohou odrážet jak motivy vědomé - aktualizované, tzn. ty, které právě působí, ale i nevědomé – potenciální, tzn. aktuálně existující jen jako předpoklady, které se mohou časem uplatnit jako motivy reálné.

2 Motivace ve vyučování

Obecně platí, že je motivace účelným prostředkem v procesu vyučování. V tomto případě jsou základní podmínky učení, zpevňování naučeného realizováno prostřednictvím odměn a trestů, což má opět silný vztah k motivaci. Jedinec je motivován získávat odměny a vyhýbat se trestům. Motivace je tedy klíčovým psychologickým fenoménem v chování dětí. Proto je důležité identifikovat tyto motivy chování a na základě toho pronikat dovnitř osobnosti, do intimní sféry individuálního psychického života, ale také nad tuto sféru k nadindividuálním kořenům lidského života. O tomto jevu hovoří Maslow jako o „metamotivaci“.

Tímto jevem se zabývá i výkonová motivace. Děti se prostřednictvím svých výkonů dostávají do role úspěšného, průměrného nebo podprůměrného žáka, a to má samozřejmě vliv na jeho motivační sféru. Opakovanou zkušeností žáka, ať už pozitivní či negativní, se u něj vytvářejí tzv. specifické školní výkonové potřeby. Můžeme rozlišit několik typů žáků s různým výkonově motivačním zaměřením.

Mezi první typ patří děti, u kterých převažuje potřeba úspěšného výkonu. Daly by se charakterizovat jako aktivní, vytrvalí jedinci, kteří si vybírají středně těžké úkoly, které dokáží vyřešit i přes problémy. Umí pracovat plánovitě a efektivně.

Druhý typ tvoří žáci, kteří pociťují potřebu vyhnout se neúspěchu. Proto dělají vše, aby se vyhnuli činnosti, vybírají si velice lehké úkoly nebo naopak příliš těžké, při kterých selžou. Snaží se o únik z této situace a často podvádí.

Pro oba typy je silným motivačním činitelem úspěch.

Ve vyučování používáme častěji pojmu motivace než motiv. Ve vyučovacím procesu nejde pouze o jeden motiv, ale o celý souhrn motivů, v nichž některý z nich může převažovat. Motivace činnosti žáků může být při vyučovacím procesu velice rozmanitá. Neboť motivačně může působit třeba už samotný obsah látky, zajímavost a přitažlivost tématu pro žáka,

určitý problém, který má žák řešit, způsob práce ve škole, osobní cíle žáků, hodnocení a systematická kontrola jejich práce, určitá aspirační úroveň žáka, obavy z práce, ale i osobnost učitele, která hraje důležitou roli. O postavením pedagoga v motivačním procesu budeme ještě hovořit.

Také perspektivní orientace hraje nezanedbatelnou roli ve vyučovacím procesu, neboť každé lidské jednání je vřazeno do sledu předchozích a následujících aktivit. Malé děti se „pohybují“ převážně v přítomnosti. Pro ty starší hraje významnou roli budoucnost a důležitým motivačním činitelem se tedy stávají i vzdálenější cíle. Každý perspektivně orientovaný jedinec projektuje z vnitřních potřeb svou budoucnost. I ve výchovně vzdělávacím procesu hraje perspektivní orientace roli silného motivačního zdroje učební činnosti žáka. Začíná u plnění cílů krátkodobých a postupuje k cílům dlouhodobějším (např. volba budoucího povolání). Ale podívejme se na vývoj perspektivní orientace podrobněji. Zaměříme-li se na žáky prvního stupně, zjistíme, že většina dětí chápe školní práci jako řadu vzájemně nezávislých úkolů. Perspektivní orientace se tedy objevuje spíše na druhém stupni, kdy čeká žáky první životní zlom – výběr a vstup na střední školu. Musí tedy perspektivně přemýšlet o budoucnosti, která se nejčastěji jeví jako sled přání, cílů, úkolů, které si do dalšího života klade.

Zaměříme-li se konkrétně na motivaci v jednotlivých činnostech – ať už při vyučovací hodině nebo zájmovém kroužku, setkáváme se nejčastěji s tím, že pedagog klade hlavní důraz na vnější podněty, které budí zájem žáků (obrázek nebo jiná názorná pomůcka, známka, stanovení cíle činnosti apod.). Tato vnější skutečnost – předmět je pak označován za motiv, ale stejně tak o něm můžeme hovořit jako o pohnutkách nebo také pobídkách k činnosti, k učení. Pobídky jsou však v didaktice také velice významné a přinášejí značný přínos pro aktivaci žáků.

Motivaci však nelze omezit jen na vnější předměty a jevy. Ty totiž nemají motivační sílu samy v sobě. Získávají ji až po té, kdy si subjekt vytvoří k tomuto objektu určitý vztah. Jde tedy o vnitřní snažení jedince.

3 Vývoj motivace žáků

Musíme si uvědomit, že ve vývoji dětí odchází i k posunu motivačních zdrojů. Touto problematikou se zabývali např. G. Rosenfeld, A. N. Leont'jev, Božovičová, Morozovová, Slavinová.

G. Rosefeld srovnával motivaci dětí předškolního věku a žáků druhé třídy. na základě srovnání těchto věkových skupin konstatoval určitý posun už během ročního vyučování. Jde o přechod od motivace, vyplývající ze zájmu o činnost samu, k motivům vyplývajícím z určitých konkrétních učebních či životních cílů. Tuto tendenci našel i u ostatních věkových skupin.

Při zkoumání změn a vývoje motivace nesmíme zapomenout ani na rozdílnost hlavních činností dětí různého věku. U dětí předškolního věku je to hra, která po vstupu do školy přechází v další činnost, a to učení. Tato změna je jedním z významných mezníků v životě dítěte. To se přirozeně musí odrazit i na motivaci v činnostech. Leont'jevovy výzkumy ukázaly, že pro převážnou většinu dětí, které vstupují do školy, je motivem prostá touha učit se. Souvisí to i s novou rolí – role žáka.

Ve třetí a čtvrté třídě nachází Leont'jev nový typ motivace. Je dán postavením dítěte ve škole. Do popředí se dostává motivace, která se váže k podmínkám školního života.

Třetí etapu nachází přibližně v páté a šesté třídě. Zde už se motivace dostává do sféry „širšího okruhu životních vztahů“, do nichž žáci více pronikají.¹² Sám autor o tom říká: „Zkoumání vedoucích motivů učební činnosti ve školním věku umožňuje tedy rozdělit jejich vývoj na tři etapy: na etapu motivů plynoucích přímo z učení jakožto z první objektivně významné a společensky hodnocené činnosti dítěte, na etapu motivů plynoucích ze školního života, ze vzájemných vztahů uvnitř kolektivu třídy a školy, a na etapu motivů plynoucích z okolního života, z budoucího povolání a životních perspektiv.“

¹² SKALKOVÁ, J. *Aktivita žáků ve vyučování*. Praha : SPN, 1971. s. 88.

V souvislosti s těmito etapami vymezuje Leontějev i hlavní typy učebních zájmů. Spolu s tím sleduje motivy úkonů. První etapu charakterizuje „nediferencovaný zájem žáků o obsah vyučování a učebních úkolů“. Ve druhé etapě se zájem vyučování začíná diferencovat. Zájem se přenáší z provádění učebního úkonu na jeho obsah. Není-li tento obsah dostatečně poutavý, pak se motivem příslušné činnosti stává známka. Třetí etapa je údobím „rozvinutých učebních poznávacích zájmů, do nichž se promítá bezprostřední motivace učebních úkonů“.

Při řízené motivaci se musí prolínat jak funkcionální, tak i obsahově koncipovaná motivace. Znalost základních tendencí vývoje motivace a promyšlená koncepce umožňuje pozitivní ovlivňování intenzity činností žáků.

Při volení motivace si však pedagog musí uvědomit i faktory situační. U dítěte předškolního věku vstupuje do popředí potřeba jistoty a bezpečí, důvěry, kladného hodnocení. To přetrvává i v první třídě, kde se tato potřeba umocňuje ještě více. Je to dáno právě onou změnou, o které jsme již mluvili. Jestliže incentive, kterých učitel užívá, odpovídají této potřebě, vztah dítěte a vyučování a činností obecně se stává pozitivním a projevuje se i aktivní činností. Motivace je tu jedním z klíčů úspěšného vztahu činností dětí. Setkali se však žák s nevhodnou motivační situací, oslabuje to jeho vztah k veškeré činnosti, k učení a vyvolává u něho nezájem. Příliš častá negativní motivace má za následek vyvolání negativních emocí, napětí, strach, obavy z neúspěchu, nedůvěru a následné uzavření. Z počáteční radosti se tak vytvoří negativní vztah k ochotě se učit, což se pochopitelně následně odráží v další kognitivní oblasti.

Obecně lze tedy říci, že čím menší dítě, tím musíme více motivovat. Souvisí to i s kratší dobou, kterou se dítě dokáže soustředit. U těch nejmenších dětí stačí převážně motivace, která přichází zevnějšku, u starších dětí (pubescentů a adolescentů) vychází hlavně zevnitř. Souvisí s jejich zájmy a zálibami, ideály, se zaměřením do budoucího života.

Každopádně: každá vnější motivace – pobídka, podnět - musí přejít „dovnitř“ žáka.

4 Motivace v hudebních činnostech

Motivace v hudbě vychází z obecných zásad motivace. Rozdíl je jen v cíli motivace, který se vztahuje k hudebním činnostem dětí.

Hudební činnosti žáků se rozvíjejí na určité energetické základně. Otázkou však zůstává, která rovina se týká problematiky aktivační úrovně s didaktickou problematikou, v čem vidíme konkrétní možnost jejího uplatnění v didaktickém řešení aktivní činnosti žáků v činnostech.

Jisté však je, že motivace hraje v těchto činnostech výraznou roli. Patří mezi činitele ovlivňující rozvoj hudebních schopností a dovedností. Zároveň navozuje optimální funkční stav psychiky a potřebu učit se. Děti, které prokazují přirozenou touhu hudebně se projevovat, rádi experimentují s hudebními hračkami a nástroji. Tyto spontánní projevy jsou motivovány dispozicemi dítěte. Ve vyučování však spontaneita často mizí. Měl by se jí proto dávat i zde mnohem větší prostor.

Hudební činnosti často probíhají ve skupinách. Skupinová motivace je obtížná v tom, že vedoucí, lektor či pedagog motivuje všechny účastníky skupiny tak, aby všichni přijali ve stejném čase i prostoru stejný podnět stejným způsobem. Musí vyhodnotit celou škálu faktorů. Mezi ně např. patří:

- věk
- pohlaví
- osobnostní rysy jednotlivců
- povaha jednotlivců
- momentální psychický i fyzický stav
- dosavadní zkušenosti žáků
- dovednosti žáků
- prostor, ve kterém se činnost odehrává, jeho vybavenost
- úroveň a vztahy ve skupině, se kterou pracuje

Dalším faktem je, že se ve skupině slučují jedinci s podobným motivačním vzorcem. Ostatní se buď s tímto vzorcem ztotožní nebo neztotožní a následně vystoupí ze skupiny (pokud se jedná např. o zájmový kroužek).

Pedagog, který si všechny tyto výše zmíněné skutečnosti uvědomuje, stojí před nelehkým úkolem, ale když se mu podaří uplatnit všechna důležitá hlediska, zvolit správnou motivaci i přístup k dětem, setká se s velice dobrými výsledky.

5 Role učitele hudební výchovy při motivaci žáka v činnostech

V aktivních činnostech žáků v podmínkách vyučování je motivace nezbytnou součástí. Motivaci však nesmíme chápat jako izolovanou složku ve struktuře učebních činností žáků. Neměli bychom učební plány činností redukovat pouze na holé kognitivní struktury, protože se učí „celý žák“, a to znamená, že se v procesu vyučování a učení spolu s kognitivními aspekty rozvíjí i aspekty motivační. Kognitivní aspekty vyjadřují vztahy žáků ke světu, předmětům a jevům, které žák srovnává, posuzuje je, vytváří si vlastní názory a stanoviska, hledá řešení problémů... Aspekty motivační jsou usměrňující a dynamizující složky, které orientují žáka k určitým oblastem, které ho více přitahují, energizují jeho činnost a zvyšují úroveň jeho poznávání.

Obě složky jsou důležité a společně se realizují ve vyučovacím procesu. Pro pedagoga to tedy znamená, že by se neměl omezit pouze na řízení poznávacích činností žáků prostřednictvím předmětu, jeho obsahu a vyučovacích metod, ale měl by se soustředit na celistvou osobnost žáka a promýšlet i motivační sféru činností. Právě vzájemný vztah mezi oběma sférami – kognitivní a motivační, výrazně ovlivňují skutečný charakter žákovy činnosti.

Osobnost pedagoga plní i další funkci v tomto procesu. Měl by plnit dětskou potřebu jistoty, bezpečí a důvěry. Právě tato funkce může latentně ovlivňovat další motivační prvky.

Pokusme se nyní o jakési nastínění základních pravidel, která by měl učitel při motivaci žáků dodržovat.

- Učitel by měl užívat výroky, které děti povzbuzují a poctivě a pravdivě hodnotí jejich výkon.
- Projevovat úctu k tomu, co se žákům podařilo, a vyjadřovat jim za to uznání.

- Připisovat žákům výkon jeho vnitřním schopnostem a vlastnostem (např. „Míváš dobré nápady, máš cit pro výraz skladby.“)
- Pomáhat dětem získat sebedůvěru (např. „Věnuješ se hodně cvičení na flétnu a už jsou skutečně znát velké pokroky.“)
- Poskytovat žákům zpětnou vazbu týkající se toho, jaké strategie užívají, a ve vyučování se věnovat tomu, jak tyto strategie zlepšit.
- Pomáhat dětem, aby si stanovovaly reálné cíle, a také sám pedagog by měl tento požadavek dodržovat vůči žákovi. Tento bod koresponduje se základní zásadou přiměřenosti, kterou je nezbytné dodržovat při pedagogické činnosti, jinak je předem určeno, že činnost žáka nebude úspěšná a veškerá motivace je zbytečná.
- Nesestavovat skupiny jen na základě schopností žáků. Pokud tak pedagog učiní, dává tak dětem najevo, že si více váží schopností než úsilí. I tady platí důležité pravidlo: oceňovat i ty nejmenší pokroky.
- Podporovat více kooperaci než soupeření. Výzkumy ukázaly, že nesoutěživé uspořádání, které žáky vede k samostatné práci s cílem získat co nejlepší známky nebo jiné odměny, má tendenci snižovat vnitřní motivaci a vyvolává u žáků pocit, že se hledí hlavně na schopnosti.
- Předkládat nové a zajímavé úkoly na přiměřené úrovni náročnosti, které probouzejí zvědavost žáků a podněcují je k náročnějším myšlenkovým činnostem.

6 Výzkumná část práce

6. 1 Předmět a cíle, základní pracovní hypotézy

Předmětem výzkumu byl inventář motivačních prostředků při výuce hry na flétnu, které slouží k aktivizaci a udržení pozornosti dítěte.

Cílem výzkumu bylo zachytit vstupní i průběžnou situaci u výzkumného vzorku, tj. sledovat činnost učitele při výuce hry na flétnu a následné ovlivnění respondentů touto činností a v závěru výzkumu srovnat výsledky práce skupiny experimentální a kontrolní.

Pro výzkumnou práci byly stanoveny tyto základní pracovní hypotézy:

1. Jestliže učitel při výuce hry na flétnu zvolí vhodnou motivaci, zvýší se úroveň a délka trvání pozornosti žáka.
2. Vhodně zvolená motivace vyvolává reakce, které vedou k posílení výsledků činností na základě autoaktivačních cyklů.
3. Má-li činnost probíhat úspěšně a se zaměřením k žádoucímu cíli, je nutné, aby činnost motivační, poznávací a prováděcí probíhaly ve vzájemném souladu.

6. 2 Organizace, průběh a metodika výzkumu

6. 2. 1 Stanovení výzkumného vzorku

Výzkum byl realizován v jedné pražské mateřské škole od začátku října 2006 až do konce prosince téhož roku. Pro velký zájem o hru na flétnu tu otevřeli dva kroužky po sedmi dětech. Děti byly do skupin automaticky rozděleny učitelkami MŠ. Vznikla tak skupina, která se účastnila experimentální výuky (dále jen Ex) a skupina kontrolní (dále jen K skupina). V každé skupině byli tři chlapci a čtyři dívky ve věku 6 – 7 let.

Výběr respondentů byl tedy předem určen přihlášenými dětmi do zájmového kroužku.

6. 2. 2 Časový harmonogram výzkumné práce

Časový harmonogram výzkumné práce.	
Fáze výzkumu a náplň práce	Casové období
1. část výzkumu - prověrka hudebnosti v MŠ v obou skupinách.	První týden v říjnu 2006
2. část - Experimentální vyučování v Ex a pozorování v K skupině.	Druhý týden v říjnu 2006 – polovina prosince 2006
3. část – výstupní pozorování v obou skupinách.	Poslední týden v prosinci 2006

6. 2. 3 Metodika a průběh výzkumu

Při výzkumné práci byly použity tyto výzkumné metody:

1. Test hudebnosti
2. Pozorování
3. Experimentální výuka

6. 2. 3. 1 Vstupní prověrka hudebnosti

První týden v říjnu jsem se blíže seznámila s kolektivem dětí a provedla v obou skupinách test hudebnosti, abych zjistila, zda jsou jejich hudební schopnosti na srovnatelné úrovni a mohla jsem pokračovat v další výzkumné práci.

V kolektivní prověrce hudebnosti byly zkoumány základní hudební schopnosti (podrobné znění viz příloha č. 1).

Děti seděly na koberci u klavíru v řadě za sebou tak, aby pracovaly samostatně. Každé dítě obdrželo soubor sešitých pracovních listů, do kterých zaznamenávalo své odpovědi. U takto malých dětí je důležité, aby pro ně byly úkoly přitažlivé a naprosto srozumitelné. Prověrka trvala cca 30 minut, proto je důležité, abychom děti neustále motivovaly a udržovaly tak jejich pozornost po celou dobu. Proto jsem celý test motivovala příběhem, který vyprávěla čarodějka Hudybylka, se kterou se později setkávaly i v jednotlivých lekcích experimentální výuky (fotografie a popis loutky – příloha č. 2).

Příběh čarodějky Hudybylky byl inspirován hrou koťat, která prováděla různé neplechy (viz zadání testu hudebnosti – příloha č. 1).

Po každém přečtení instrukcí jsem dětem ukázala správné řešení a ujistila se, zda úkolu rozumí, abychom tak předešly případným nedorozuměním.

Děti zaznamenávaly správné odpovědi přímo do pracovních listů. Zakroužkovaly různě barevné kočky nebo znak na obrázku, který znázorňoval správné řešení. Pro orientaci byly jednotlivé úkoly pro děti označovány kytíčkou, sluníčkem, měsíčkem a hvězdičkou. Při celém testu je důležité kontrolovat, zda děti vědí, kam mají skutečně zapisovat.

Po skončení testu jim Hudybylka poděkovala a ještě chvíli jsme s dětmi zůstaly a hrály si s nimi.

6. 2. 3. 2 Experimentální výuka

Hlavní část výzkumu začala druhý týden v říjnu 2006. V tomto období jsem pracovala s experimentální skupinou a zároveň sledovala práci učitelky a dětí ve skupině kontrolní.

Do jednotlivých lekcí experimentální výuky byly zařazovány různé druhy motivů, které měly podněcovat probandy k vyšším výkonům.

Před zahájením výuky jsem se s lektorkou kontrolní skupiny domluvila na několika základních bodech, kterých jsme se ve výuce obě držely.

1. Využívání systému barevných not a sjednocení barev jednotlivých tónů.
2. Stejně pořadí výuky jednotlivých tónů.
3. Základní vyučující materiál:

HLAVATA, I. *Hrátky s flétnou, písničkami a pastelkami*. Praha :Nakl. Vladimír Beneš, 1995. + vlastní materiály.

Další postup a využívání jiného materiálu v jednotlivých lekcích byl naprosto individuální.

Před koncipováním vlastních lekcí jsem musela brát v potaz několik faktorů a skutečností, bez kterých by práce v těchto hodinách nebyla efektivní.

Podíváme-li se totiž konkrétně na motivaci v jednotlivých činnostech, ať už při vyučovací hodině nebo zájmovém kroužku, setkáváme se nejčastěji s tím, že pedagog klade hlavní důraz na vnější podněty, které budí zájem žáků (obrázek nebo jiná názorná pomůcka, známka, stanovení cíle činnosti apod.). Tato vnější skutečnost – předmět - je pak označován za motiv, ale stejně tak o něm můžeme hovořit jako o pohnutkách nebo také pobídkách k činnosti, k učení. Pobídky jsou však v didaktice také velice významné a přinášejí značný přínos pro aktivaci žáků. Musíme si však uvědomit, že motivaci nelze omezit jen na vnější předměty a jevy. Ty totiž nemají motivační sílu samy v sobě. Získávají ji až po té, kdy si subjekt vytvoří k tomuto objektu určitý vztah. Jedná se o vnitřní snažení jedince.

Jde tedy o to, že každá vnější motivace – pobídka, podnět - musí přejít „dovnitř“ žáka, a to nejen u dítěte předškolního věku.

A to bylo i mým cílem. Zvolit a pracovat s motivací tak, aby podnět, motiv, který přijde k dětem zevnějšku, měl takovou motivační sílu a účinek, aby zapůsobil na dítě i zevnitř.

Při přípravě jednotlivých lekcí jsem mimo jiné vycházela i z předpokladu, že motivace, navázání dobrého vztahu mezi pedagogem a žáky, vzájemná důvěra a příjemná atmosféra v hodinách, je jedním z nejdůležitějších klíčů k úspěšné činnosti dětí. Není-li dítě dostatečně motivováno nebo se dokonce setká s nevhodnou motivací, jeho vztah k učení se oslabuje a vytváří se u něho nezájem.

Dále jsem musela vzít v potaz dobu, po kterou se dítě předškolního věku dokáže plně soustředit a koncipovat jednotlivé incentive ve struktuře lekcí tak, aby děti dokázaly udržet pozornost po celou dobu lekce, tzn. 30 minut.

Kladla jsem si také otázku, jak docílit toho, aby se motivace vnější stala motivací vnitřní a vycházela přímo z dětí.

Po těchto bodech, kterých jsem chtěla v lekcích dosáhnout, jsem volila jednotící motivační prvek, který se prolíná ve všech lekcích po celou dobu experimentálního vyučování (a pokračuje i po skončení experimentu). Jedná se o čarodějku Hudybylku, která provádí děti každou hodinou a přináší jim různé příběhy. Jednotlivé lekce jsou tedy motivačně svázány jedním velkým příběhem, který se skládá z dalších drobných epizod. Hlavním úkolem dětí je pomoci Honzíkovi – což je první nota, kterou se děti naučí, vysvobodit jeho rodinu a kamarády ze zajetí čaroděje Mrakoně. Děti mají před sebou spoustu úkolů, které pokud splní, vysvobodí hudební postavičku. Děti se tak stávají přímými aktéry příběhu, jsou do něj vtahovány a záleží jen na nich, jak se bude příběh dál vyvíjet.

Všechny lekce jsou tak koncipovány jako dramatizace, kde vystupují nejen děti, ale i loutky, představující hudební postavičky – noty. Každá loutka má svojí barvu oblečení – podle toho jsou noty barevné. Děti si s nimi

můžou hrát i před lekcemi, hrají jim jejich noty. (Popis a fotografie loutek viz příloha č. 2.)

Hra je tedy dalším důležitým motivačním faktorem, který jsem se snažila do lekcí zařadit.

Učení je od hry odlišné. Učící se dítě má před sebou úkol, který se snaží zvládnout. Pokud je učení pedagogem záměrně motivováno jako hra, rozdíl mezi učením a hrou se téměř stírají. Důležité je zaujmout dítě a vtáhnout ho do činnosti. Když se to učiteli podaří a dítě má radost ze svých výsledků, těší ho činnost samotná, tak už si ani neuvědomuje, že mu byla zadána jako úkol. Jde o samoposilující – autoaktivační - cyklus, v němž působí motivace na základě intencí.

Dále jsem se snažila, aby všechny části lekce – od dechových cvičení, správného sedu, učení se notopisu až po závěr a rozloučení s dětmi – na sebe tematicky i motivačně navazovaly. Snažila jsem se tak potvrdit hypotézu, že:

„Má-li činnost probíhat úspěšně a se zaměřením k žádoucímu cíli, je nutno, aby činnost motivační, poznávací a prováděcí probíhaly ve vzájemném souladu.“

Do lekcí jsem zařazovala různé typy incentív a snažila jsem se o jejich pestrost. Soupis a popis motivačního inventáře, z kterého jsem čerpala, je uveden v následujícím přehledu:

Motivační inventář:	Popis motivačního inventáře:
<p>Hudební postavy:</p> <p>Honzík, Amálka, Gustík, Cecilka, Davídek:</p> <p>Čarodějka Hudybylka:</p>	<p>Tyto loutky znázorňují personifikované noty. Každá postavička má svou barvu oblečení, která se shoduje s barvou not. h1 (Honzík – červené kalhoty), a1 (Amálka – modré šaty), g1 (Gustík – růžová zavinovačka), c2 (Cecilka – žluté šaty), d2 (Davídek – zelené kalhoty).</p> <p>Je hodná, ale zapomnětlivá čarodějka hudby, která provádí děti všemi lekcemi a vypráví jim příběhy.</p>

Šnek Max:	Papírový šnek s vystrkujícími růžky. Je využit v lekci č. 6 při hře „Šnečku, šnečku, vystrč růžky“.
Hudební domeček:	Hudební domeček je magnetická tabule s notovou osnovou a barevnými magnetkami, představující noty. V tomto domečku bydlí hudební postavičky a děti se na něm učí notopis.
Obrazový materiál:	Do obrazového materiálu patří pracovní listy s hudebním domečkem (příloha č. 3), obrázky k příběhům, k písničkám apod.
Dramatizace a příběhy:	Jeden z nejúčinnějších motivačních podnětů. Všechny lekce se odehrávají formou dramatizace, jejíž účastníky jsou nejen hudební postavičky, ale i děti. Díky vlastnímu prožívání příběhů se vnější motivace stává motivací vnitřní.
Rozhovory:	Povídání s dětmi o písničkách, které se učí, o příbězích, které prožívají v lekcích.
Hry a soutěže:	Jsou velice účinnými prostředky motivace, díky kterým jsou děti motivovány k vyšším výkonům.
Pochvaly, odměny a hodnocení	<p>Pochvala je jedním z nejdůležitějších motivačních činitelů, které slouží k ocenění i drobných pokroků.</p> <p>Odměny a hodnocení: Časté odměňování není příliš vhodné, týká se spíše vysvědčení, obrázků, razítek za dobře naučenou píseň apod.</p>

Pozn. Fotografie hudebních postav viz přílohy č. 2

6. 2. 3. 3 Výstupní pozorování

V poslední části výzkumu, který se uskutečnil v druhé polovině prosince 2006, jsem provedla s probandy obou skupin – K i Ex výstupní pozorování. U kontrolní skupiny jsem tuto činnost uskutečnila společně s lektorkou v rámci její výuky a u účastníků experimentální výuky v rámci své lekce. Výsledky jsem zaznamenávala do pozorovacího protokolu (příloha č. 4). a následně srovnávala s experimentální skupinou. Porovnání výsledků obou dvou skupin poskytlo podklady pro analýzu efektivity motivace při činnostech a zpracování výzkumné zprávy.

Této lekci předcházely průběžné hospitace v K skupině a porovnávání probraného učiva obou skupin. Obě skupiny došly v učební látce stejně daleko (viz plán lekcí – kapitola 6. 3. 2. 2).

Obě skupiny měly stejné úkoly. Lekce byla motivována příchodem Vánoc a předcházel jí „rozhovor v kruhu“ o Vánocích. Cílem tohoto rozhovoru bylo navázat příjemnou atmosféru.

Probandi měli nejprve prokázat zvládnutí jednotlivých tónů hl, al, gl, c2 a d2. Tento úkol probíhal formou hry: „Vánoce ťukají na dveře“ viz 10. lekce – výstupní pozorování.

Poté následovala hra písně „Běžela ovečka“. Tuto píseň znají respondenti obou skupin z hodin hudební výuky v MŠ. Navíc ji procvičovali v jednotlivých lekcích. Nácvik písně u K lekce č. 8, (viz pozorovací protokol příloha č. 5) a Ex skupina - lekce č. 8.

Tuto část lekce motivovala postava čarodějky Hudybylky, kterou znají probandi Ex skupiny ze svých lekcí a probandi K skupiny z první lekce, kdy je Hudybylka provázela testem hudebnosti.

Podrobná příprava této lekce viz kapitola 6. 3. 2. 3.

V této části měli prokázat přesnou intonační hru a rytmickou správnost. Záznamový arch s výsledky viz příloha č. 4.

Po odehrání všech respondentů následovala volná hra s loutkami a rozhovory s dětmi a ukončení lekce. Závěr této hodiny byl trochu odlišný u Ex skupiny, kdy děti dostaly na závěr vánoční vysvědčení.

6. 3 Interpretace výsledků výzkumu

6. 3. 1 Vstupní prověrka hudebnosti

Výsledky testu hudebnosti byly zaznamenávány do těchto záznamových archů.

Kolektivní prověrka hudebnosti I.									
Experimentální skupina									
A					B	C	D		
	I.	II.	III.	IV.	I.	I.	I.	Bod.	%
David	4	4	4	4	4	2	3	25	89,3
Hanka	3	2	4	4	4	3	3	23	82,1
Anežka	3	2	4	4	4	4	2	23	82,1
Monika	4	4	4	4	4	3	4	27	96,4
Filip	2	1	3	4	4	4	4	22	78,6
Tomáš	3	3	4	4	3	3	3	23	82,1
Leyla	4	3	4	4	4	4	3	26	92,1

Tabulka č. 1 Výsledky kolektivní prověrky hudebnosti – experimentální skupina

Legenda k tabulkám:

A. Hudebně sluchové schopnosti

I. Porovnání výšky dvou tónů

II. Porovnání délky dvou tónů

III. Výškový průběh melodie

IV. Orientace ve výškovém prostoru

B. Tonální citění

I. Poznávání falešného tónu

C. Harmonické citění

I. Určování počtu tónů

D. Rytmické citění

I. Rytmická ozvěna

Bodů – celkový počet bodů

% - úspěšnost vyjádřená procenty

Kolektivní prověrka hudebnosti II.									
Kontrolní skupina									
	A				B	C	D		
	I.	II.	III.	IV.	I.	I.	I.	Bod.	%
Adam	3	3	4	4	4	2	3	22	78,6
Lucka	3	2	4	4	4	3	3	23	82,1
Jana	3	2	4	4	4	4	2	23	82,1
Silva	4	4	3	4	4	3	4	26	92,1
Jakub	3	2	3	4	4	4	4	24	85,8
Kristina	4	3	4	4	4	4	3	26	92,1
Saša	4	4	4	4	4	4	3	27	96,4

Tabulka č. 2 Kolektivní prověrka hudebnosti – kontrolní skupina

A. Hudebně sluchové schopnosti

I. Porovnání výšky dvou tónů

II. Porovnání délky dvou tónů

III. Výškový průběh melodie

IV. Orientace ve výškovém prostoru

B. Tonální citění

I. Poznávání falešného tónu

II. Harmonické citění

III. Určování počtu tónů

C. Rytmické citění

I. Rytmická ozvěna

Body – celkový počet bodů

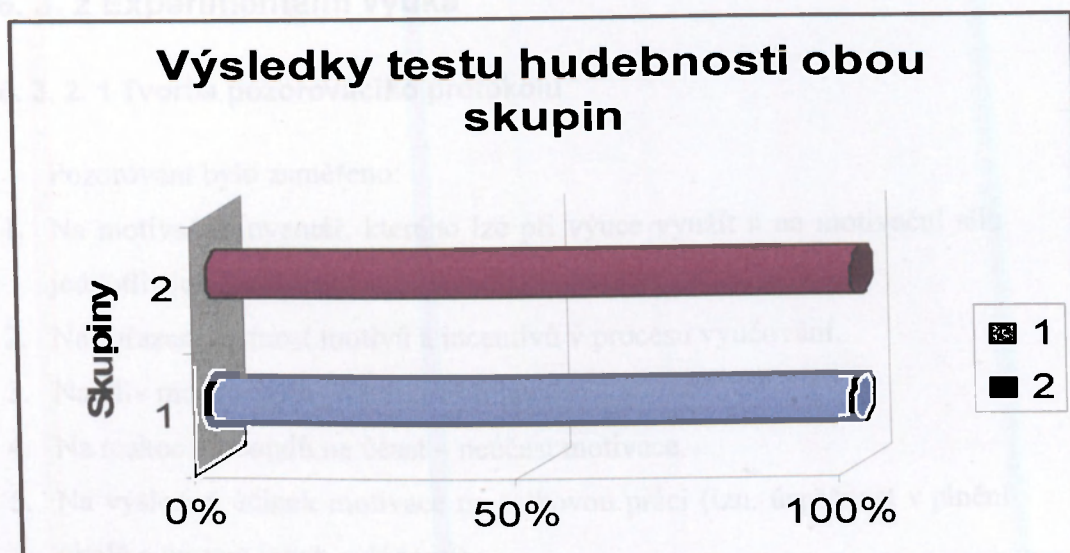
% - úspěšnost vyjádřená procenty

Poté jsem spočítala průměrnou úspěšnost každé skupiny a porovnála výsledky. Aritmetický průměr experimentální skupiny je 86%, průměr skupiny kontrolní je 87%.

Průměrná úspěšnost obou skupin v prověrce hudebnosti	
Experimentální skupina:	86, 1%
Kontrolní skupina:	87%

Tabulka č. 3 Průměrná úspěšnost obou skupin v prověrce hudebnosti

Pro srovnání přikládám grafické znázornění:

Graf č. I Výsledky testu hudebnosti

Legenda k tabulce:

1 – skupina experimentální

2 – skupina kontrolní

Osa x - průměrná úspěšnost skupiny v procentech

Z výše uvedených čísel lze konstatovat, že hudební schopnosti obou skupin jsou přibližně na stejné úrovni.

6. 3. 2 Experimentální výuka

6. 3. 2. 1 Tvorba pozorovacího protokolu

Pozorování bylo zaměřeno:

1. Na motivační inventář, kterého lze při výuce využít a na motivační sílu jednotlivých incentive z motivačního inventáře.
2. Na zařazení, četnost motivů a incentive v procesu vyučování.
3. Na vliv motivace na pozornost probandů.
4. Na reakce probandů na účast – neúčast motivace.
5. Na výsledný účinek motivace na celkovou práci (tzn. úspěšnost v plnění úkolů a úroveň jejich zvládnutí).

Hospitace jsem provedla v 1., 3., 5., 8. a 10. lekci. Podrobný záznam z hospitací, jsem zapisovala do pozorovacích protokolů, ve kterých jsem zachytila tyto položky:

1. čas
2. fáze hodiny
3. obsah učiva
4. motivace
5. činnost lektora
6. činnost žáka a jeho reakce
7. stupeň pozornosti žáků, který jsem zapisovala do kolonky pozn.

Ad 7. Stupnice pozornosti:

1. Nepozornost: děti jsou nepozorné, nesoustředí se na danou činnost a odcházejí od ní.
2. Nízká pozornost: většina dětí se nesoustředí, pošťuchují, povídají si, ve skupině pracuje menšina dětí.
3. Střední stupeň pozornosti: polovina dětí pracuje, u části upadá pozornost a věnuje se jiným podnětům okolí.
4. Vyšší stupeň pozornosti: většina dětí pracuje velice dobře.
5. Vysoký stupeň pozornosti: děti se plně soustředí, jsou vtažené do činnosti, pracují všichni.

Ukázka pozorovacího protokolu:

Protokol pozorování v lekcích výuky hry na flétnu Kontrolní skupina 10.10. – 1. lekce						
čas	fáze	Obsah učiva	Motivace	Činnost lektora	Činnost žáka	Pozn.
15:00	Uvod		Fl. jako nový podnět	Seznámení s dětmi - učitelka vyzvala děti, aby se posadily ke stolům	-dětí si sedají ke stolům	5
15:05				- představila se dětem a vyzvala děti, aby se také představily	- děti říkají učitelce svá jména	5
15:08				-učitelka rozdává dětem noty	- prohlíží si je	
15:10	Hl. část	-seznámení s nástrojem		- vyzvala d., aby vzaly do rukou flétny a ptá se jich, která ruka je levá - upozorňuje na správnou pozici rukou - učitelka pomáhá dětem a radí - předvádí správné nasazení tónu, pak s dětmi nacvičuje tů a dů, zatím bez f., pak s fl. -	- berou do rukou f. - některé si stále prohlížejí noty - ukazují L ruku	5
15:13						4
15:15					- děti opakují	3
15:17		- notová osnova a houslový klíč		- vyzývá děti, aby otevřely noty (obrázek s not. osnovou a houslovým klíčem) - přirovnává not. osnovy k prstům ruky a počítá s dětmi linky a mezery	- listují notami - děti počítají	4 3
15:20		- nota hl	-seznámení s H. jako notou a postavič-	- vypráví dětem o notě h, která se jmenuje Honzík a bydlí na 3. lince	- počítají	5

15:25			kou	- H. má červené kalhoty, můžete si ho doma vymalovat červeně - předvádí hl a popisuje hmat - pomáhá dětem s hmatem - hraje znovu hl	- snaží se zakrýt dírky - zkouší po jednom zahrát - L. se nedaří - L. zvládla	3
15:27			- pochvala	- učitelka pomáhá - chválí L. a pomáhá dalším dětem - přivolává je zpět		2
15:30	Závěr			- loučí se s dětmi	- Jak. a S. se zvedají ze židle a jdou do herny - odchází do herny	1

Ostatní zápisy z hospitací. viz pozorovací protokoly, příloha č. 5.

V desáté lekci bylo uskutečněno výstupní pozorování - viz kapitola „Výsledky výstupního pozorování“.

6. 3. 2. 2 Plán lekcí

Plán lekcí			
Kontrolní skupina			
Datum	Číslo lekce	Učivo	Pozn.
3.10.	—	Srovnávací test hudebnosti	
10.10.	1.	Seznámení s nástrojem a zásady při hře na fl., nota h1	Hospitace Záznam, pozorovací protokol
17.10.	2.	Opakování h1 a nácvik noty a1 - „U potoka roste kvítí“ (prociv. h1), noty s. 9	
24.10.	3.	Opakování not: h1, a1, jejich střídání – „Foukej, foukej, větříčku“, noty s. 11	Hospitace Záznam, pozorovací protokol
31.10.	4.	Opakování not, předchozích cvičení, nácvik noty g1	
7.11.	5.	Opakování not: h1, a1, g1 - „Šnečku, šnečku“ (střídání noty a1 a g1), noty s.12	Hospitace Záznam, pozorovací protokol
14.11.	6.	Procvičování not h1, a1, g1 - „Čáp ten to má věru snadné“, noty s. 13	
21.11.	7.	Opakování not a nácvik nové noty – c2	
28.11.	8.	Opakování not: h1, a1, g1, c2 Nácvik „Běžela ovečka“	Hospitace Záznam, pozorovací protokol
5.12.	9.	Procvičování střídání již naučených not, opakování písničky „Běžela ovečka“	
12.12.	10.	Výstupní pozorování – Hra: „Vánoce ťukají na dveře“, písnička „Běžela	Práce s dětmi K.skupiny – záznam,

		ovečka“	pozorovací protokol
19.12.	11.	Vánoční hodina	

Plán lekcí experimentální skupina			
Datum	Číslo lekce	Učivo	Pozn.
5.10.	–	Srovnávací test hudebnosti	
12.10.	1.	Seznámení s dětmi, s nástrojem a správnými zásadami při hře na zobcovou sopránovou flétnu.	
19.10.	2.	Zopakování správného držení flétny, správné nasazení tónu, nácvik noty h1 – Honzík	
26.10.	-		Podzimní prázdniny
2.11.	3.	Opakování noty h1, nácvik noty a1 „Říkadla na jména“	
9.11.	4.	Procvičování not h1 a a1 „Říkadla na jména“ „Na houpačce“	
16.11.	5.	Opakování a procvičování noty h-a, nácvik noty g1 Rytmické slabiky	
23.11.	6.	Opakování not, procvičení g1 a nácvik nové noty – c2 „Šnečku, šnečku“ (střídání noty a1 a g1), noty s.12 „Koťata, štěňata spí“ (střídání h1, a1,	

		g1)	
30.11.	7.	Opakování not: h1, a1, g1, c2 Písnička „Myška“ (h1, a1, g1)	
7.12.	8.	Procvičování střídání již naučených not, nácvik d2 Písnička „Běžela ovečka“	
14.12.	9.	Procvičení dosud naučených not, zopakování písničky „Běžela ovečka“ Nácvik písničky „Zimní“	1. část výstupního pozorování – záznamový arch
21.12.	10.	Vánoční hodina Hra: „Vánoce už ťukají na dveře“	2. část výstupního pozorování – záznam. arch

6. 3. 2. 3 Průběh jednotlivých lekcí experimentální výuky

Obecné pokyny k lekcím hry na flétnu

Při práci s dětmi předškolního věku je motivace zvláště důležitá. Děti udrží pozornost velice krátkou dobu. Proto musíme jejich pozornost neustále aktivovat, zásobovat novými podněty a vtahovat je do činnosti.

S malými dětmi pracujeme většinou na koberci v kruhu. Je to lepší pro vzájemný kontakt a zároveň dobře vidíme na děti a oni na učitele. Před každou lekcí zařazuji povídání s dětmi. Díky úvodním rozhovorům v kruhu se děti vypovídají, sdělí vám všechny své zážitky, které by pak chtěly povídat o hodině. Další výhodou je, že se lektor – pedagog s dětmi rychle seznámí, pozná je, doví se o nich spoustu informací a zároveň se při této činnosti vytváří a utužují vzájemné vztahy a důvěra, která je při této činnosti velice důležitá.

Při hře na flétnu je nezbytný správný sed, aby si děti nemačkaly břicho a mohly správně dýchat. V tomto případě je optimální klek na patách. Správné držení těla při něm podpoří mírně roztažená kolena. Jejich oddálení „zapojí“ svaly v podbřišku a zpevněné spodní svaly vzpřímí záda. Tím se uvolní spodní žebra v oblasti žaludku a „otevře“ se cesta dechu k bránici. Tento sed je možné střídát se sedem skřížmo („turecký sed“).

Všechna dechová cvičení by měla vést k tomu, aby se správné držení těla stalo přirozenou samozřejmostí.

Při správném dýchání hraje důležitou roli psychika dítěte. Proto i zde je na místě správná motivace, aby dítě cviky vykonávalo se zaujetím, a ne pouze mechanicky.

Pozn. Obrázky a notový materiál k jednotlivým lekcím jsem čerpala z těchto publikací a notových materiálů:

HLAVATÁ, I. *Hrátky s flétnou, písničkami a pastelkami*. Praha : Nakl. VI. Beneš, 1995.

KOUTNÍKOVÁ, K. *Hrajeme na zobcovou flétnu*. Praha : Portál, 2003.

POSPÍŠILOVÁ, V. *Docela malé ježčí pískání*. Cheb : G&W, 2004.

TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat*. Praha : Portál, 2005.

1. lekce

Čarodějka Hudybylka se představuje a děti se učí správně držet flétnu.

Učivo: seznámení s dětmi, s nástrojem a správnými zásadami při hře na zobcovou sopránovou flétnu.

Čas: 35 minut

Pomůcky: flétny, čarodějka Hudybylka, náramky

Cíl: Žák na konci hodiny správně drží tělo při hře, má správně položené prsty na flétně.

1) Úvod:

Seznámení s dětmi... Děti sedí v kruhu na koberci, učitelka mezi nimi.

Učitelka: „Dobrý den, děti. Máte všichni flétničky? Výborně. Ale ještě než se pustíme do hraní, tak si navzájem řekneme, jak se jmenujeme.“ Učitelka se dětem představí a postupně ostatní děti říkají svá jména...

Motivace: Po seznámení se učitelka zeptá: „neslyšely jste něco? Ne? Poslouchejte, já to slyším... Jakoby to šlo z támhle té skříně...“ Jde ke skřině, kde je schovaná Hudybylka.

„Že mě to hned nenapadlo,“ na oko hubuje, „jak ses tam zase dostala? Aha, že bych vás měla raději představit, místo toho hubování? Tak dobře. Děti, tohle je hodná čarodějka Hudybylka – tak pozdrav přece... Áha, Hudybylka se nám stydí. Však ono jí to dlouho nevydrží a zase bude provádět rošťárny. Jen počkejte, děti, to teprve něco uvidíte, jen co se Hudybylka rozkouká... Co povídáš? Aha, že bys chtěla znát jména dětí? Ale my už se představili... Co říkáte, děti, představíte se ještě Hudybylce?...

No jo, ale já vám ještě vlastně neřekla to hlavní... Hudybylka je čarodějka hudby. Už je hodně stará a někdy dost zapomíná, tak jí asi ta

jména budeme muset připomínat častěji. A ještě jedna věc, protože je to hudební čarodějka, tak se jí budeme muset i hudebně představit.

2) Hlavní část:

Správné držení těla: „Krásně se na to posadíme“ – sed na patách, uvolnění hlavy, ramen... „Sedíte všichni správně? Tak zapleskejte rukama o stehna. To vám to pěkně pleská. Ještě vám prozradím tajemství, chcete? Každý z nás má v sobě krásnou hvězdičku, kterou můžeme rozsvítit. Stačí ji jen zahrát.“

¹³**Pozdrav světýlkem:** Komunikace, rozšíření horní části hrudníku (v oblasti hrudní kosti).

Děti sedí na patách v kruhu. Vzájemně se zdraví, ne však hlasem, ale pohybem ruky od hrudní kosti směrem ke kamarádovi naproti. Pozdrav vychází ze srdce, oči a úsměv naváží vzájemný kontakt. Přitom se hrudní kost přirozeně vyklene vpřed, celé tělo se vyváženě narovná a jakoby zevnitř „otevře“ všemi směry, nahoru, dopředu, do zad, „opře se“ i pevněji dolů. Toto správné držení těla provází napřímená páteř a mírně vyklenutý hrudník, přičemž ramena zůstávají přirozeně spuštěná dolů, oči září.

Učitelka i děti společně zazpívají hudební otázku: Jak se jmenuješ a děti odpoví s vypleskáním dlaní o stehna vlastního jména. (učitelka nejdříve předvede, děti opakují).

„Tak, teď už se známe, tak se pustíme do práce. Hudybylko, pořádně se dívej, jak to dětem půjde...“

¹³ TICHÁ, A. *Učíme zpívat děti*. Praha : Portál, 2005. s. 83.

Dechové cvičení: **Padající listí**

(Navození přiměřeného, klidného a prohloubeného nádechu.)

„Podívejte, padá listí (učitelka naznačuje padající listí pohyby rukou). Pojd'te, zkusíme je odfouknout. Vyberte si na zemi ten nejbarevnější, hluboce se nadechněte do břicha a sfoukněte list z dlaně“(opakujeme 3x), učitelka dbá na to, aby děti nezvedaly ramena, výdech byl plynulý.

Správné držení flétny: „Máte obě ruce? Neodfoukli jste je i s listy? Ukažte mi je, zamávejte... výborně. Všichni máme obě, takže můžeme pokračovat. Jestlipak víte, která ruka je levá? (Pozor na zrcadlové vidění, mnozí ruku rychle vymění.)

Zavřete oči, ať vidím, že to neodkukáváte od kamaráda, a levou ruku dejte nad hlavu.“ Mezitím učitelka chodí okolo dětí, kontroluje správnou ruku a navléká na ní barevný náramek. Ten budou děti dívat na levou ruku každou lekci, aby si nepletli postavení rukou na flétně.

„Výborně jste to zvládly, za odměnu jste dostali náramek, který patří jen na levou ruku. A tuhle ruku s náramkem položíme nahoru na flétnu. Ale ještě máme jednu ruku, tak ta druhá ruka bude palcem podpírat flétnu dole. Zkuste to...

Vidíte vzadu je jedna jediná dírka. Umíte vlastně počítat? Že ano? To není možné, tak schválně, zkusíme spočítat dírky na flétně.“ Společně počítají a učitelka chválí.

„Ted' zkusíme, jak vás poslouchají prsty. Víte, jak se prsty jmenují? (pojmenují prsty). Umíte se dotknout palcem a ukazováčkem navzájem? (učitelka ukazuje). No vám to pěkně jde. Tak ted' zkuste palcem zakrýt tu osamělou dírku na zadní straně flétny a ukazováčkem zakryjte první dírku, ale nesmí koukat ani kousíček a navíc se mezi flétničku a váš ukazováček musí vejít roh tohoto papírového domečku..." (prsty a flétna by měla svírat pravý úhel)

Při povídání učitelka vždy ukazuje, pak pomáhá individuálně dětem se zakrýváním dírek a dbá na správnou polohu rukou.

„Dobře, tak teď zkusíme flétničku dát na kraj pusy. Neolizujeme ji, není to žádné lízátko a spolknout jí také nechceme, myslím, že by vám ani nechutnala (učitelka kontroluje děti a opravuje chyby). Tak je to správně. Ted' se hezky nadechneme – jenom trochu – jako když jsme sfoukávali ty listy – a foukneme do flétničky. Ták. Do flétničky nesmíme foukat moc, protože bychom jí „přepískli“, a to flétnu moc bolí a ztratí z toho řeč. Už by nám pak nehrála, jen chraptila.“

Motivace: Hra na vlak a povídání o nádraží.

„Už jste někdy jeli vlakem? Jak to vypadá na nádraží? Potkali jste pana průvodčího?“ Atd.

„Ted' si spolu zahrajeme na vláček. Ale nebude to obyčejný vláček. Tenhle vláček nehouká, ale troubí. Umíte zatroubit? Tůůůů. (nejprve s dětmi troubíme tůůů a důůů). A teď zkusíme zatroubit na flétnu. Tůůů řeknete úplně lehce, aby byla slyšet jen flétnička. Já jsem mašinka a vy jste vagónky. Nejdřív zahouká mašinka, pak každý vagónek popořadě až na něj ukážu. Ještě jednou zkontrolujte postavení rukou. Připravte se, pojedeme do tunelu a pěkně si každý vagónek zahouká postupně. Šššš – tůůůů.“ Učitelka předvádí, ostatní děti to zkouší po ní a učitelka radí a opravuje.

„Tak, vláček nám zajel do tunelu a my si na něj počkáme na příští setkání. Třeba nám přiveze nějaké překvapení.“

3) Závěr:

Pochvala dětí. Shrnutí, co jsme se dnes naučili a připomenutí, aby trénovaly troubení vláčku. Rozloučení.

Pozn. Poprosit rodiče o označení flétny nalepovacím štítkem se jménem dítěte, aby si je nepletly. Na příští hodinu přinést barvičky a desky na notový materiál, který budou děti dostávat. Dále je požádat, aby s dětmi cvičili správné nasazování tónu. Popis, jak cvičení provádět, mají na kartičkách, které dostanou po každé lekci.

2. lekce

O ztracených notách...

Honzík

Učivo: zopakování správného držení flétny, správné nasazení tónu, nácvik noty hl – Honzík

Čas: 35 min.

Pomůcky: barvičky, Hudybylka, hudební domeček, 1. loutka noty Honzíka, obrázek rozbitého domečku (obr. rozbitý domeček – příloha č. 6)

Cíl: Děti na konci lekce znají název a hmat první noty Honzíka, dokáží ho správně umístit do hudebního domečku.

1. Úvod:

Přivítání a motivace: Děti sedí v kruhu na koberci, před sebou mají flétnu, barvičky a desky na noty.

„Dobrý den, děti. Jestlipak jste doma trénovaly vláček. Hned se na to podíváme. Ale někdo nám tu chybí? Ale kdo? No přece Hudybylka... Však ona se zase objeví... Zkusíme ji společně zavolat? Nesmíme však zapomenout, že je to čarodějka hudby, tak zkusím její jméno zazpívat. (Nejdřív zazpívá učitelka Hudybylčino jméno, děti po ní společně opakuji.)

To je divné. Hudybylka nikde, tak zkusíme její jméno vytleskat, jako jsme posledně vytleskávali naše jména. Nejdříve to zkusíme společně (vytleskáváme několikrát za sebou Hu-dy-byl-ko....).

Konečně, tady jí máme (učitelka vyndá schovanou Hudybylku). Nikdy nevím, kde se objeví... (Hudybylka něco šeptá učitelce)... Dobře, já to dětem řeknu... Hudybylka se zdržela v lese a já vám mám vyprávět, co se jí přihodilo...

2) Hlavní část:

Lehněte si na záda a zavřete oči. Úplně se uvolněte, udělejte ze sebe hadrové panáčky. Já to schválně zkusím (chodí okolo dětí, bere je za ruce a zkouší, jak jsou uvolněné).

Dechové cvičení: **O medvídkovi, který spolkl balónek.**

(Správný nádech do břicha.)

Motivace: „Tak si, děti, představte, co se té naší Hudybylce stalo. Šla lesem a najednou slyšela nešťastné bručení. Podivila se: „Kdo to tady tak bručí?“ A co nevidí, na zemi leží medvídek a má břicho jako balón. „Copak se ti stalo?“ ptá se medvídko... „Ále, zabručel medvěd, hrál jsem si s balonkem a spolkl jsem ho. Teď, když se nadechnu, balónek v bříšku se mi nafoukne, a když vydechnu, balónek zase splaskne.“

„To je nadělení. Zkusíme, jak ten medvídek asi vypadal. Čáry máry fuk – jsou z vás medvídci, kteří snědli balónek. Položte si ruku na břicho, zhluboka se nadechněte do břicha, jako byste nafukovali ten balónek a s výdechem zasyčte, jako když z balónku utíká vzduch.“

Učitelka mezitím kontroluje, aby děti násilím nenařukovaly břicho a správně prováděly cvičení. (Někdy děti cvik ve snaze provést ho správně přehánějí a břicho vystrkují nezávisle na dechu. Proto je důležitá kontrola.)

„Čáry máry fuk – a jsou z vás zase děti. Pomalu se protáhněte – pořádně – ruce, nohy, celé tělo, zívněte si a pomalu otevřete oči. Chytněte se pod kolínky, zhoupněte se jako v kolíbce a posaďte se.“

Správný sed – klek na patách, zabubnujeme na stehna, uvolníme hlavu (hlavu při krouživých pohybech nezakláníme!), ramena.

Cvik „Rozsvítíme hvězdičku“ (viz 1. lekce)

Nácvik správného nasazení tónu a správná poloha rukou:

„Ještě pořád máte obě dvě ruce? Nezapomněli jste někde jednu? Na kterou ruku přijde náramek? Na levou. Tak. Zamávejte s ní, uvolněte ji – jako kdyby byla hadrová.

Levou ruku dáme nahoru, pravá ruka flétničku podepírá (učitelka individuálně kontroluje, opravuje polohu rukou a sklon flétny).

Motivace: Posledně nám vláček zajel do tunelu, jestlipak se nám z toho tunelu vrátí? Jak ten náš vláček houkal? Dělal hůůů nebo tůůů. A zkoušeli jste to doma? Tak to zkusíme. Vláček vyjíždí z tunelu, první mašinka (učitelka), pak ostatní vagónky. (Učitelka předvede správné nasazení tónu, ostatní děti to zkouší po ní – individuální přístup a nápomoc pedagoga. Správné nasazení tónu nejde všem hned. Chce to trpělivost a cvik.)

Motivace: Ted', děti, dobře poslouchajte. Budu vám vyprávět jeden příběh. Stal se v tom samém lese, ve kterém náš medvídek spolkl balónek.

Nácvik noty hl – Honzík

O tom, jak vítr rozfoukal hudební domeček a jak se noty ztratily.

Nad lesem rozprostřela Paní Mlha svůj závoj a rázem nebylo vidět ani na krok. Snadno by se tu zabloudilo. Ale co to? Že už by se tak stalo? Kdopak se nám tu ztratil? (učitelka vyndá loutku Honzíka)

Učitelka: „Honzíku, kde se tu bereš?“

Honzík: (pofňukává) „Ále,“ mávnul rukou Honzík, „vítr nám rozbořil náš hudební domeček a my nemáme kam jít. Navíc se mi v té mlze ztratili mí kamarádi a teď nevím, jestli se vůbec ještě shledáme a společně si zahrajeme nějakou písničku...“

Obrázek rozbitý domeček a básnička k tomu (učitelka vypráví příběh, čte básničku a ukazuje dětem obrázek)

Učitelka: (k dětem) „Děti, to je nadělení, tohle je jedna z notiček. Pomůžeme Honzíkovi najít ostatní kamarády noty? Ano? To se je ale budeme muset naučit zahrát. Zkusíme to? Ale ještě jednu věc musíme udělat. Víte jakou? No přece, vymyslet, kde bude Honzík zatím bydlet... Mám nápad. Já mám

tady taky takový hudební domeček – úplně nový. Tak co říkáš, Honzíku, líbí se ti? (Učitelka vyndá hudební domeček.) Děti, to ale není úplně obyčejný domeček. Pořádně si ho prohlédněte... Posledně jste mi ukázali, jak krásně umíte počítat. Dokážete spočítat, kolik má hudební domeček linek?“ (Ukáže na linky a počítá s dětmi. Linky počítáme od spodu.)

„Pět linek. A kolik je mezi nimi mezer? (opět společně počítají)

Honzík: „To je ještě krásnější domeček, než ve kterém jsme bydleli. To já se hned nastěhuji na stejné místo jako v tom minulém.“

Učitelka: A Honzíku, kde jsi bydlel v tom minulém domečku?

Honzík: (radostně) „No přeci úplně uprostřed. Na třetí lince od spodu. Tam přece bydlí každá nota h1.“ A Honzík vyskočil na třetí linku (červený magnet) – to je přesně uprostřed hudebního domečku.

Učitelka: „A protože má červené kalhoty, jeho nota bude červená.“ (Loutka Honzíka je schovaná za hudebním domečkem.)

Učitelka: „Najděte si červenou pastelku. Máte? Výborně... Tak a jestlipak si pamatujete, kam že se to Honzík nastěhoval? Jakže to říkal? Třetí linka od spodu. Ale pozor, my Honzíka nakreslíme jako skutečnou notu. Ta vypadá takto...“ (Nakreslí notu h1 – celou.) „Vidíte? Nota leží na třetí lince a ta linka vypadá jako kdyby byla přepásána páskem. To je proto, že všichni hudební kluci nosí na kalhotách pásek.“

„Tak a teď se naučíme Honzíka zahrát.“

Děti dostanou tabulku s notou h1, kde je nakreslen i hmat a popis, jak se nota hraje. (Popis je pro rodiče.)

Nácvik noty hl

NOTA h

Honzíka zahrajeme takto: palec levé ruky (ruka s náramkem) přikryje jediný otvor na zadní straně flétny a ukazováček přikryje první otvor nahoře.

Učitelka předvede, pak pomáhá individuálně dětem s přikrýváním dírek. Dbá při tom zároveň na to, aby neměly křečovitě ruce (častá chyba, která se na počátku objevuje – dobré zařazovat cvik „hadrová panenka“ a se stejným pocitem uvolněné ruky pokládat na flétnu).

Učitelka děti chválí a povzbuzuje. Ne každému dítěti se povede zahrát Honzíka na hodině, ale většině se to podaří.

Nejprve hrajeme dlouhé noty, důůů, důůů. Pak děti naučíme říkadlo o Honzíkovi.

V	H	H	H	H	H	H	H	
V	Já	jsem	ma -	lý	chla -	pe -	ček,	
	jme -	nu -	ji	se	Hon -	zí -	ček.	

Společně básničku vytleskáme, to dětem nedělá potíže. Pak ji zkusíme zrytmizovat na slabiku „ty“, přitom dětem na velkém modelu učitelka ukazuje čárky, představující slabiky. Poté děti zkouší tento rytmus v pomalém tempu na flétnu a drží při tom notu hl. Učitelka opět dbá na správnou polohu rukou i nasazení tónu,

„Víte co? Vezmeme Honzíka na výlet. A pojedeme tím naším vláčkem. Pozor, vagónky, připravte se, vlak vyjíždí ze stanice a blíží se k dlouhému tunelu. Jak že vlastně houká ten náš vlak? Túúúúúúúúú – (vyzkoušíme nejprve bez fléten). Výborně. Chyťte si na flétně Honzíka (učitelka pomáhá dětem) a nepusťte ho. A budeme houkat na počest Honzíka. Já, mašinka, houkám

jako první.“ Učitelka předvede dlouhý tón na notu hl, děti pokračují, učitelka jim při tom pomáhá.

„Vlak nám opět zmizel v tunelu a my si na něj, na Honzíka i na další příběh počkáme zase do příště.“

3) Závěr:

Pochválí děti, shrne novou látku, ještě jednou ukáže Honzíka, připomene správnou polohu rukou a rozloučí se s dětmi. Děti si doma za pomoci rodičů vybarví Honzíka červenou pastelkou.

3. lekce

O tom, jak Hudybylka zapomněla na to, co se nám přihodilo. Jak se Honzík vrátil z výletu a jak se připravujeme na pátrání po zmizelé notě Amálce.

Učivo: Opakování noty h1, nácvik noty a1

Cíl: Děti umí správně zahrát notu h1, dokáží ji umístit do hudebního domečku a dále se seznámily s dalším hmatem – noty a1.

Čas: 35 minut

Pomůcky: čarodějka Hudybylka, Honzík, hudební domeček, notový materiál a pracovní list s hudebním domečkem, příloha č. 3, hra na jména – příloha č. 7

1) Úvod:

Přivítání s dětmi, posazení do kruhu, kontrola náramků, zda je mají děti na levé ruce.

Motivace: **Hudybylka zapomnětlivá.**

„Dobrý den, děti. Dneska má Hudybylka zase svůj den. Úplně zapomněla, co se tu posledně stalo. Připomenete jí to?

(Povídání s dětmi o tom, co se stalo s hudebním domečkem a jak jsme našli Honzíka – shrnutí.)

„Tak to bylo... A kde vlastně máme Honzíka? Aha, on vlastně jel vláčkem na výlet. O nádraží jsme si už vyprávěli, houkat také umíme, tak si zahrajeme na takový starý vlak, který jezdil na uhlí a z komínu mu vycházel obrovský oblak dýmu.“

2) Hlavní část:

Správná poloha těla – klek na patách – Hra „Rozsvěcení hvězdy“
(viz 1. lekce)

Dechové cvičení: ¹⁴**Hra na vlak**

(Pružnost a posilování dechových svalů.)

S výdechem š předsuňte nejdříve levou a pak pravou pěst. Pak pohyb zrychlete až do chvíle, kdy ještě můžete zkoordinovat š a pohyby rukou. Sykavku š můžete zaměnit na rytmizované spojení cs, š, ph a zvukem vyjádřit, jak vlak přejíždí přes pražce. (Při hře sledujeme, zda mají děti uvolněná ramena, zátylek.)

„Vlak už se rozjel, pravidelně funí a dělá ha-ha-ha-ha.“ Při tomto cvičení by měl být vidět pohyb bránice. Musíme však dávat pozor, aby děti nepřepínaly hlas, neboť tato hra k tomu svádí.

„A vlak už dojel do stanice. Staví a vypouští páru – dlouhé ššššššššššš.“ Učitelka bere plechovku, do které zahlásí, že vlak právě přijel do stanice a všichni cestující musí vystoupit, protože tato stanice je konečná.... Hlášení do plechovky zní jako kdyby hlas vycházel z rozhlasu.

Procvičování noty hl, opakování cvičení z předešlé lekce – říkanka o Honzíkovi

Motivace k činnosti:

Učitelka: „A tady ho máme. Ahoj, Honzíku.“

Honzík: „Ahoj děti.“

Učitelka: „Honzíku, chceš vidět, jak se tě naučili děti hrát?“

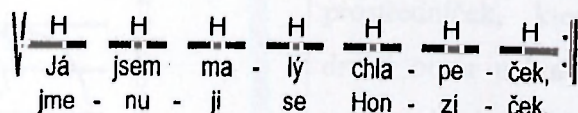
Honzík? „Moc rád, děti. A kdo mi to ukáže jako první?“

Učitelka nejprve ukáže správné provedení – nejprve se ozve dlouhý tón – jako když houkal vlak, poté děti hrají jeden po druhém (opět hra

¹⁴ TICHÁ, A. *Učíme zpívat děti*. Praha : Portál, 2005. s. 98.

na mašinku a vagónky), učitelka jim pomáhá se správným pokládáním prstů, dbá na uvolněnost ruky a na správně nasazený tón. Za každé povedené zahrání noty Honzíka Všudybylka tleská a pohladí děti po vlasech.

Pak společně zopakují básničku o Honzíkově, znovu vytleskají, učitelka ukazuje na zvětšeném modelu slabiky a děti hrají rytmus na flétnu. (viz činnost z lekce 2)

Honzík: „To jste se to, děti, krásně naučily. Já teď musím ještě domů, protože mám veliký hlad, ale pak se za mnou přijdete opět podívat, ano?“

Umístění noty hl a další cvičení noty hl.

Kam zaběhl Honzík? Kde bydlí?

Motivace: Honzík už zaběhl domů, snědl kus chleba, tak se za ním vydáme. Zkusíme na něj zazvonit. Kdo dokáže dát zvonek na tu linku, kde Honzík bydlí?“

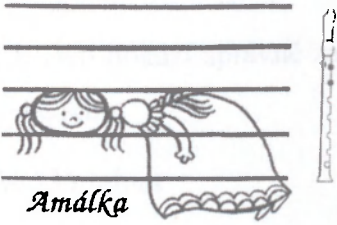
Děti si vyberou správnou barvu magnetky – červenou – a dají ji na správnou linku. Učitelka při tom pomáhá, chválí. „Tak a teď si všichni namalujeme zvonek na Honzíka do našich domečků, abychom to do příště nezapomněli.“

Učitelka ukazuje, jak si děti mají namalovat notu na správnou linku a pak pomáhá dětem s kreslením...

„Tak, zvonek jsme umístili správně, tak na něj zkusíme zazvonit každý zvlášť (děti nejprve zmáčknou správnou linku, pak zahrají notu hl na flétnu). Kdo zazvoní správně (zahraje dobře Honzíka), tomu se Honzík ukáže (Honzík vykoukne z domečku a zamává dítěti, které správně notu zahrálo). Cvičíme opět na dlouhých tónech.“

Když se děti vystřídají a učitelka vidí, že notu hl zvládli dobře, přistoupí k nácviku další noty – Amálky.

„Příště nás čeká těžký úkol. Budeme pátrat po Amálce. Ještě vám o ní nic neprozradím, jen vám ukáži, jak se hraje, abychom na ní mohli společně volat.“

Nácvik noty a1 - Amálka	
<p>NOTA a</p> 	<p>Tón a1 – Amálku zahrajeme takto: k palečku a ukazováčku přidáme prostředníček, kterým přikryjeme druhý otvor nahoře. Musíme dávat pozor, abychom bříšky prstů dobře zakryli otvory a tón zněl čistě.</p>

3) Závěr:

„Dneska jsme si zopakovali Honzíka, zapamatovali jsme si, kde bydlí, tak ho doma trénujte s tou básničkou. A ještě jsme si ukázali, jak se volá na Amálku, tak ji nezapomeňte doma zkoušet, a když se vám příště podaří zahrát, třeba přiběhne a Honzík už nebude v domečku tak sám a bude mu hned veselo. Zkusíte to? „

Rozloučení s dětmi.

4. lekce

O tom, jak do hudebního domečku přišla další notička aneb šťastné shledání.

Amálka

Učivo: Opakování noty h1 a a1, střídání obou not

Cíl: Děti dokáží správně zahrát notu h1 a a1, dokáží ji umístit do hudebního domečku.

Čas: 35 minut

Pomůcky: čarodějka Hudybylka, Honzík, Amálka, hudební domeček, notový materiál a pracovní list s hudebním domečkem, příloha č. 7, 3.

1) Úvod:

Děti sedí na koberci v kruhu, na levé ruce už mají přichystaný náramek.

Motivace: „Dobrý den, děti. Dneska je tu Hudybylka s námi už od začátku. Prý je venku velká zima, tak se běžela rychle ohřát. A taky už je zvědavá na to, jak vám jde Honzík. A hlavně se těší na dnešní příběh a nechtěla si nechat ujít, jestli se vám podaří najít nějakou další notičku z rozbořeného domečku.“

(Hudybylka něco šeptá učitelce...) „Co říkáš? Že jsou venku zmrzlí ptáčci? Děti, pomůžeme jim?“

2) Hlavní část:

Dechové cvičení: ¹⁵**Hra: Zahříváme zmrzlého ptáčka**

(Navození přiměřeného, klidného a prohloubeného nádechu.)

¹⁵ TICHÁ, A. *Učíme zpívat děti*. Praha : Portál, 2005. s. 93.

Děti se pohybují volně po prostoru. Nesou před sebou v dlani „zimou ztuhlého ptáčka“.

„Procházíš se a přitom lehce dýcháš na malého, zimou se třesoucího ptáčka fu (nebo ha). Jakmile ti dojde dech, zastav se. Sleduj, zda je ptáčkovi lépe. Nepospíchej, pak znovu lehce dýchej na peří ptáčka a chod' při tom.“

Při pozorování ptáčka dojde k uklidnění a následnému bezpečnému hlubokému nádechu na bránici – vzduch „vstoupí“ do těla sám bez zasahování vůle. Každé dítě si samo určí vlastní dechový rytmus. Rozhodující je atmosféra a láskyplný vztah k ohroženému ptáčeti, které děti svým dechem zahřívají. Chůze napomůže volnému plynutí dechu.

Při tomto cvičení si všímáme toho, zda děti neprovádějí cvičení příliš usilovně, zda nechají proudit výdech na fu – ha volně, nespěchají s nádechem a nechají ho skutečně v klidu přijít.

Správný sed, uvolnění – klek na patách v kruhu, uvolnění hlavy, rukou, ramen.

Hra: Rozsvěcení hvězdy

Zopakování Honzíka

Motivace: „Teď už se konečně můžeme vydat za Honzíkem. Ptáčky jsme zahřáli a teď musíme splnit náš slib a pomoci Honzíkově. Zkoušeli jste doma Amálku? To hned uvidíme. Ale nejdřív se podíváme za Honzíkem.“

Učitelka vyndá hudební domeček. Před něj položí barevné magnetky a vyzve jedno dítě, aby našlo zvonek, který patří Honzíkově a dalo ho správně na hudební domeček. Ostatní děti radí a kontrolují. Když dítě správně umístí zvonek, společně ještě jednou nahlas zopakujeme, že Honzík bydlí uprostřed hudebního domečku, tzn. na 3. lince od spodu (jako v 3. patře), jeho nota má přes sebe linku, protože hudební kluci mají přes kalhoty pásek a jeho nota je červená, protože má červené kalhoty.

Pak učitelka vyzve děti, aby chytily Honzíka na flétně (zatím nefoukají, jenom ukáží hmat). Učitelka zkontroluje, zda je to dobře, opraví správnou

polohu rukou. Následuje hra „Na mašinku a vagónky“, kdy první tón předvede učitelka jako mašinka a pak jednotlivé vagónky opakují.

Když se všechny děti vystřídají, vyzve je učitelka, aby společně zazvonily na Honzíka. Domluví se na společný signál zvonění. Tá-tá-tá. Nejprve s dětmi zkusí tento rytmus na slabiky, pak společně vytleskají a nakonec hrají společně na učitelčino gesto (kyvadlový pohyb ruky na každou slabiku tá).

Honzík vyskočí před domeček. „Ahoj děti!“

Nácvik noty a1

Jak se Amálka shledala se svým bratříčkem Honzíkem

Učitelka: „Ahoj Honzíku, tak jsme tady a jdeme ti pomoci hledat kamarády.“

Honzík: „To jste hodné, děti. Ale nebude to jednoduché. Jako první bych chtěl najít svojí sestřičku Amálku. Dokážete se jí naučit? Bez toho ji nenajdeme. My, hudební děti, slyšíme jenom na naše tóny. Troufáte si na to?“

Učitelka: „My už jsme doma trochu trénovali, ale raději nám nejdřív připomeň, jak na Amálku zavolat.“

Honzík: „Amálka je moje mladší sestřička a bydlí vždy pode mnou. Má modré šaty, proto je její nota modrá.“

Učitelka: „Který magnet je modrý, děti? A kde bude tedy Amálka v hudebním domečku bydlet? Je to holčička a hudební holčičky nosí sukně nebo šaty a nemají na nich pásek, proto nemají přes notu linku a bydlí v mezipatře. Tak dokážete správně umístit modrý magnet do správné mezery pod Honzíka?“ (Učitelka pomáhá s umístěním, opakuje s dětmi, kde je pod a kde je nad, co je mezera a co je linka. Pak s dětmi počítá od spodu, kolikátá mezera to je. Děti si vezmou modrou pastelku a nakreslí si do svého hudebního domečku za pomoci učitelky notu a1.

Učitelka: „Amálka bydlí nejen v domečku pod Honzíkem, ale i ve flétničce. Takže chytněte Honzíka a přidejte pod něj prostředníček. Takže máme zakrytou dirku vzadu na flétně a vepředu překryjeme dvě dirky.“ Ukazuje dětem, pak Amálku zahraje a individuálně pomáhá dětem s hmatem.

Když se některému dítěti ozve správně Amálka, učitelka pochválí a loutka Amálky se objeví a zase rychle zmizí.

Až se děti prostřídají, učitelka řekne: „Děti, teď zkusíme ještě jednou zavolat na Amálku, nejdřív vytleskáme její jméno:

A-mál-ko (2x), tak, teď na ní zkusíme zavolat na flétničku tů-tů-tů.“ (Děti se opět vystřídají.) Amálka vyskočí před domeček.

Amálka: „Dobrý den, děti, vy jste mě volaly?“

Učitelka a děti: „Amálko, máme pro tebe překvapení. Děti, zahrajte Honzíka, aby rychle přišel.“ Děti zahrají Honzíka, ten vyskočí a šťastně se objímá s Amálkou.

Honzík: „Tak to je moje sestřička Amálka. Moc vám, děti, děkuju, že jste ji přivolaly.“

Amálka se postaví před děti a zarecituje:

	A	A	A	A	A	A	A	
	Já	jsem	ma -	lá	pa -	nen -	ka,	
	jme -	nu -	ji	se	A -	mál -	ka.	

Učitelka naučí děti opět básničku o Amálce, společně ji vytleskají a opět zkusí rytmus na slabiku tů – tů. Učitelka při tom na zvětšeném modelu ukazuje čárky, představující slabiky. Nakonec děti slabikují básničku a učitelka do toho hraje na notu a1 rytmus. Pak to zkoušejí opět děti, učitelka ukazuje. (princip mašinky a vagónku)

Střídání noty hl – al (nácvik): **Na houpačce**

„Ještě než Honzík s Amálkou zaběhli do domečku, sedli si na houpačku v parku. Zkusíme je pohoupat.“

Stále držíme Honzíka, jen druhý prst zvedáme a pokládáme. Jako když se nám tyto dvě noty houpají. Učitelka opět předvede, pak to zkouší každé dítě postupně a učitelka pomáhá s pokládáním prstů. Toto je zároveň domácí cvičení.

3) Závěr:

„Tak, Honzík s Amálkou se pohoupali a utíkají domů, aby si uvařili čaj. Vezměte magnetku pro Honzíka (červenou) a dejte ji správně do domečku. Tak, teď modrou magnetku pro Amálku. Kam ji dáte? Kde že Amálka bydlí? V 2. mezeře od spodu (2. mezipatro) hned pod Honzíkem.“ Loutky dětem zamávají, loučí se i Hudybylka a lekce končí. Učitelka dává dětem do desek domácí cvičení a lístek pro rodiče, co a jak trénovat.

5. lekce

O tom, jak Hudybylka přinesla nové zprávy ztracených notách. Učí děti tajnou řeč Paní hudby, která má dětem pomoci při osvobozování not.

Učivo: opakování a procvičování noty h-a, nácvik noty g1

Čas: 35 minut

Pomůcky: Hudybylka, Honzík, Amálka, hudební domeček, notový materiál k procvičování, příloha č. 3, 8, 9.

Cíl: Děti rozeznávají notu h1 a a1, dokáží ji zahrát na flétnu se správným nasazením tónu. Naučily se rytmické slabiky noty celé a noty půlové a naučily se také hmat noty g1.

1) Úvod:

Děti sedí v kruhu na zemi, Hudybylka sedí před učitelkou a hlasitě dýchá...

Motivace:

Učitelka: „Co se ti stalo, Hudybylko, že tak dýcháš?“

Hudybylka: „Do-dobry den, děti. Mám pro vás důležité zprávy. Ale už se mi to v hlavě zase plete. Musím si to všechno pomalu zopakovat. Víte co? Lehněte si zatím na záda, zavřete oči a já vám budu vyprávět, co jsem zažila a co jsem zjistila.“

Děti si lehnou na záda, uvolní ruce, nohy, hlavu, celé tělo... a zavrou oči. Hudybylka mezitím vypráví příběh.

2) Hlavní část:

Dechové cvičení: **Psi**

(Posilování pružnosti a výkonu břišního svalstva, prodloužený výdech; pružné zapérování bránice.)

Jak Hudybylka pomohla malému zajíčkovi, kterého honili psi. A o tom, jak mu za to jeho maminka prozradila velké tajemství.

„Když jsem dneska letěla na svém koštěti nad temným lesem, uviděla jsem, jak se mezi stromy ženou zlí psi za malým zajíčkem. Rychle jsem slétla dolů a postavila jsem se výhružně před psy. Ti na mě zle a dlouze vrčeli. Víte, jak vrčí psi? Zkuste zavrčet dlouze a varovně jako ti psi.“ Děti vrčí (cvik opakujeme alespoň 3x). „Přesně tak na mě ti psi vrčeli, až mám z toho zase husí kůži. Ale já jsem se nezalekla. Rozehnala jsem se koštětem, že psy rozeženu, ale oni se jen tak nedali. Začali rychle štěkat. Zkuste štěkat rychle jako ti psi....haf, haf, haf.(předvádí a děti napodobují).

Nakonec jsem je přece jen odehnala, ale dalo to práci. Malý ušáček byl pořádně vyděšený a volal svojí maminku.

Maminka přiběhla během chvilčky a byla moc ráda, že je její děťátko v pořádku. Pak mi prozradila, co se jí nedávno přihodilo. Když hopsala na louce, tráva si ševalila o tom, jak čaroděj Mrakoň zbořil notám domeček, jak některé z nich pochytal a teď je vězní na svém hradě. Vysvobodit je však můžou jen šikovné děti, které splní tajné úkoly. To by ale musely znát tajnou řeč Paní hudby, aby se vůbec dozvěděly, co mají plnit. A víc už nevěděla.“

Děti pomalu otevrou oči, protáhnou se a kolébkou se zhoupnou do sedu.

Učitelka: „Tak čaroděj Mrakoň... co budeme dělat, děti? Naučíme se tajnou řeč Paní hudby? Jako kdyby s čarodějem Mrakoněm přišla do třídy tma, pojd'te, posadíme se na paty a rozsvítíme hvězdičku, abychom zahnali temnotu a zlé síly čarodějovy.“

Správný sed – Hra: Rozsvěcení hvězdy

Zopakování Honzíka a Amálky

Učitelka: „Děti, zavoláme na pomoc Honzíka a Amálku. Tak nejdříve Honzíka.“ Učitelka vyndá hudební domeček a vyzve děti, aby umístily červenou magnetku na linku, kde bydlí Honzík. Společně počítají linky a kontrolují správnost. Pak vezmou flétny a zahrají všichni Honzíka. Ale Honzík nikde. Tak zkusí zavolat na Amálku (stejný postup – umístění modré magnetky do domečku, hra Amálky. Ale Amálka také nikde.

Učitelka: „Tak víte co? Zkusíme na ně zavolat každý sám.“

Střídání noty h1 a a1. Voláme: Honzíku, Amálko, Honzíku, Amálko...

„Nejdříve chyťte Honzíka – toho budete pořád držet a pokládat budete jen prostředníček a zase ho zvedat. Zkuste to jen tak bez pískání. Je to stejné, jako když se houpal Honzík s Amálkou na houpačce.“

Nejprve to učitelka předvede a pak to opakuje každý sám, princip hry „mašinka a vagónky“. Učitelka pomáhá dětem, kterým se popř. Honzík nebo Amálka nepodařili. Stále kontroluje polohu rukou a správné nasazení tónu.

Konečně se Honzík objevil i s Amálkou...

Učitelka: „Kde jste byli? My na vás už tak dlouho voláme...“

Honzík: „My jsme nemohli najít klíč k domečku.“

Učitelka: „Vždyť vám visí tady,“ ukáže na hudební domeček a sundá houslový klíč. „Děti, to je houslový klíč, kterým se odemkne každá písnička a také náš hudební domeček. Ale proto jsme vás nevolali, dneska máme těžký úkol. Musíme se naučit tajnou řeč, abychom se dozvěděli, jak vysvobodit vaše kamarády.“

Amálka: „Hudybylka už nám to pověděla.“

Učitelka: „Tak žádné fňukání a jdeme na to!“

Učení tajné řeči Paní hudby (nota čtvrt'ová a půlová)

Děti dostanou opět listy s hudebním domečkem, kde mají 4 noty čtvrt'ové a 2 noty půlové.

Nota čtvrt'ová.

Učitelka říká básničku a učí ji děti. Při říkance naučí děti namalovat jednotlivé noty. Děti noty obtahují prstem.

Plné břicho – namalují plnou kuličku

nožička – přimalují nožičku

je čtvrt'ová notička.

Počítáme na jednu dobu – první – druhá - třetí – čtvrtá

Slabiky: Ty-ty-ty-ty

Pak společně počítá s dětmi do čtyř a naznačuje při tom pravidelným pohybem předloktí od sebe a k sobě pulsaci čtvrt'ových hodnot a při tom ukazuje na prstech doby.

„Ted' budu jenom ukazovat a vy sami budete říkat ty-ty-ty-ty.“ Předvede, přitom pulzuje loktem a ukazuje čtyři doby. „Tak, ted' vezměte flétničku, chytněte Honzíka a zkusíme zahrát tyto noty čtvrt'ové na flétu. Uděláme to stejně, jako jsme ted' zkoušeli ty-ty-ty-ty.“ Opět učitelka jako mašinka předvede, pak to zkouší děti jako vagónky.

Výborně. Ale to ještě pro dnešek není všechno.

Nota půlová

Prázdné břicho – nakreslí prázdnou notu

nožička – nakreslí nožičku

je půlová notička.

Slabika: Tá

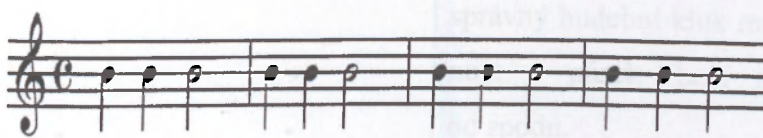
Tuhle notičku počítáme na dvě: první – druhá“

Opět zkusíme na tá – tá + pulzace předloktí a ukazování dob. Postupujeme stejně jako u noty celé.

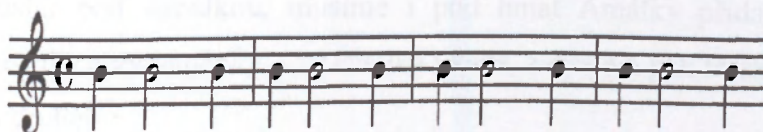
„To nám to pěkně šlo. Ted’ to zkusíme rozluštit tohle hudební písmo.“(Řádek s notami čtvrt’ovými a půlovými. Učitelka ukazuje noty, děti říkají rytmičné slabiky, pak je zkusí hrát na Honzíka na flétnu, učitelka nejprve předvede, děti pak postupně opakuji a učitelka jim ukazuje jednotlivé noty.)

VÁ - ZIČ-KA MÁ - NIČ-KA VÁ - NO-CE BÁ - BOV-KA

ČER-VE-NÁ ZE-LE-NÁ DŘE-VĚ - NĚ SKLE-NĚ - NĚ

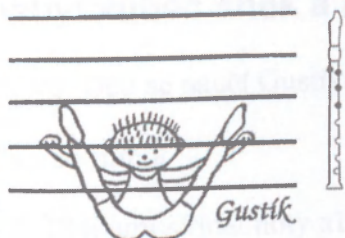

SLU- NIČ - KO VA-JÍČ - KO MED-VÍ - DEK PAN-TÁ - TA

„První úkol k vysvobození další noty jsme splnili. Ale ještě nás dneska čeká druhý úkol. Naučit se zahrát ztracenou notičku, abychom už ji příště dokázali vysvobodit z rukou čaroděje Mrakoně.“

Nácvik noty g1 - Gustík

NOTA g

Gustíka zahrajeme takto: k prstům, kterými jsem hráli Amálku přidáme ještě prsteníček.

Otvory není třeba tisknout silou, naopak, uvolněte ruku (hadrová panenka) a představte si, že je vaše flétnička z křehkého vánočního skla. Gustík je ještě malinkatý. Je to ještě miminko a má růžovou zavinovačku. Proto je jeho nota růžová. A protože je to kluk a bude nosit kalhoty, tak jako správný hudební kluk má přes kalhoty – notu – pásek. Leží na druhé lince od spodu.

„Chytněte Amálku a přidejte k ní ještě jeden prstík. Protože bydlí Gustík pod Amálkou, musíme i pod hmat Amálky přidat prst. Já jsem mašinka a vy vagónky...“ Učitelka ukáže, zahraje a pak to zkouší děti. Jeden po druhém.

3) Závěr:

Pochvala, shrnutí, co jsme se dnes naučili, upozornění na to, co mají trénovat, rozloučení.

6. lekce

O tom, jak se děti pokoušely vysvobodit Gustíka ze zajetí zlého čaroděje Mrakoně a jak se při tom seznámily se šnekem Maxem, který ve skutečnosti nebyl vůbec šnek a ani se nejmenoval Max.

Učivo: Děti se naučí Gustíka a seznámí se s hmatem Cecilky.

Čas: 35 minut

Cíl: Děti umí střídat noty a1 – g1, naučí se nový hmat c2

Pomůcky: papírový šnek s vystrkujícími růžky, Honzík, Amálka, Gustík, Hudybylka, notový materiál – šnečku, šnečku – příloha č. 10, domácí cvičení – příloha č. 11.

1) Úvod:

Privítání s dětmi. Děti sedí v kruhu na koberci. Na levé ruce mají jako každou hodinu náramek.

Motivace: Hudybylka sedí u učitelky a klepe se zimou. „Tam je dneska taková zima. Letěla jsem za vámi na koštěti a vítr mi úplně zmrazil ruce. Určitě ho poslal Mrakoň. Jen aby to nebylo nakažlivé a nezačaly vám také mrznout ruce. Radši to rychle zaženeme a dlaně si pro jistotu zahřejeme.“

2) Hlavní část:

Dechové cvičení: **Zkřehlé ruce**

(Prodlužování výdechu a uvolnění.)

Motivace: „Venku je pěkná zima. Vždycky, když se mi dostane pod kabát, skrčím nos a zvednu ramena. Schoulím se a běžím co nejrychleji do tepla. Rychle ze sebe oklepu kapky deště nebo sněhu (stoj, proklepání celého těla, uvolnění). Ale pak mě bolí za krkem. Proto uvolním ramena (kroužení ramen), pak hlavu a krk (hlava vykrouží půloblouček zleva doprava – hlavu nezakláníme!). Ted' ještě ty zkřehlé dlaně. Třu jimi rychle o sebe, až to šustí,

pak na ně dlouze dýchám a zahřívám je dechem (dáváme pozor, aby děti nezvedaly ramena).

Konečně je mi teplo. Taky je vám příjemně? A copak asi dělá Honzík a Amálka, pojd'te, zavoláme na ně. Nejdříve na Honzíka – rychle ho chyťte na flétničce – výborně. A teď ještě Amálku – dobře.“ Vyskočí Honzík a Amálka a zdraví děti.

Amálka: „Jestlipak jste na nás, děti, nezapomněly a trénovaly jste Gustíka. Jak sehraje?“

Učitelka s dětmi zopakuje hmat Gustíka. (Jako Amálka a přidáte ještě jeden prstík.)

Hra na mašinku a vagónky. Učitelka předvede, děti hrají po ní. Učitelka stále kontroluje postavení rukou, uvolněnost ruky a také správné nasazení tónu.

Procvičování noty a1 a g1.

Motivace: „Znáte básničku o šnečkovi, který vystrkuje růžky? Jak to je?“

Společně zarecitujeme část říkadla:

„Šnečku, šnečku, vystrč růžky, dám ti krejcar na tvarůžky.“

„My tu máme totiž dneska návštěvu (vyndá šneka Maxe). Tohle je šnek Max a přišel se na vás podívat. Zahrajeme mu tu říkanku? Zkusíme ji nejprve vytleskat.“ Děti společně s učitelkou vytleskávají a recitují při tom.

„Dneska nás čeká ještě jedna tajná řeč. Když dám ruku do strany (upaží pravou), zahrajete Amálku. Když tlesknu o stehno, zahrajete Gustíka. Budete si to pamatovat? Tak schválně. Neříkejte, koho máte hrát, rovnou si vezměte flétničku a zahrajte notu, kterou vám ukáží.“

Pomalou střídá noty. Když už to dětem jde, řekne:

Motivace: „Ted' Maxovi podle této tajné řeči zahrajeme říkanku o šnekovi. Zatím má Max růžky schované, ale když se to někomu povede, růžky vystrčí. To jsem zvědavá, komu se to podaří.“ Pak zkouší zahrát jeden po druhém písničku Šnečku, šnečku podle ukazování učitelky. Když se to někomu

podaří, šnek Max vystrčí růžky. Když to ještě trošku plete, Max vystrčí růžky jen trošku.

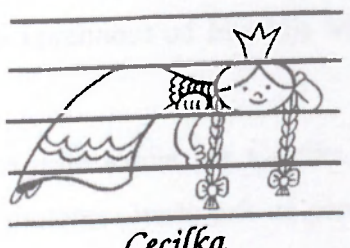
Překvapení – šnek Max není šnek a už vůbec ne Max.

„To jste to krásně zvládli. Ale kam nám zmizel Max?“

Hudybylka: „To je náš Max,“ ukazuje na Gustíka, kterého drží v dlani. Byl to začarováný Gustík a vy jste ho, děti, svým hraním vysvobodily. Konečně bude zase s Honzíkem a Amálkou.

Amálka a Honzík: „Moc vám, děti, děkujeme. Jsme moc rádi, že už nás je zase víc. Teď už si zase budeme moct zahrát písničku.“

Učitelka: „A koho budeme zachraňovat příště? Hudybylko, víš to? Ty víš přece všechno... Tak mi to alespoň pošeptej.“ Hudybylka šeptá do ucha učitelky. „Jé, tak to se těším. Děti, chcete to také vědět a zkusit trénovat do příště? Tak tedy – příště se můžeme těšit na Cecilku. Zahrajete ji jako Amálku, jen zvednete Honzíka, tedy ukazováček levé ruky.“ Ukáže dětem, zahraje a pak pomáhá individuálně dětem notu zahrát. Cecilka většinou nikomu nedělá potíže.

Nácvik noty c2 - Cecilka	
<p style="text-align: center;">NOTA c</p> <p style="text-align: center;"><i>Cecilka</i></p>	<p>Cecilku zahrajeme dvěma prsty: palečkem a prostředníčkem levé ruky. Dobré je chytit Amálku a zvednout ukazováček – Honzíka. Pozor na přehazování prstů. To je častá chyba.</p> <p>Cecilka má žluté šaty, proto bude její nota žlutá. A bydlí ve 3. mezeře, hned nad Honzíkem.</p>

3) Závěr:

Zadání cvičení na doma – Kot'ata, štěňata spí... (příloha č. 11). Učitelka cvičení předvede a některé z dětí zopakuje. Následuje pochvala a rozloučení.

7. lekce

O tom, jak myška na motorce přivezla Cecilku.

Učivo: nácvik písničky Myška, zopakování Honzíka, Amálky, Gustíka; procvičení Cecilky.

Čas: 35 minut

Cíl: Děti dokáží zahrát písničku Myška podle barevných not. Naučily se Cecilku.

Pomůcky: Honzík, Amálka, Gustík, Cecilka, hudební domeček, barvičky, noty s písničkami: Myška – příloha č. 12, pracovní list hudební domeček – příloha č.3.

1) Úvod:

Při úvodním kolečku, kdy si s dětmi povídám, jsme zopakovali domácí úkol „Kot’ata, štěňata spí.“

Privítání s dětmi. Děti sedí v kruhu na koberci.

Motivace k činnosti: „Dobrý den, děti. Musím vám hned něco říct. Dneska ráno přiletěla za Hudybylkou bílá sova. Sedla si jí na rameno a třikrát zahoukala. Také zkusíme zahoukat jako ta sova – hůůůů, hůůůů, hůůůů. Já myslela, že jenom houká, ale Hudybylka jí rozuměla. Sova Bětka přinesla novinky ze začarovaného lesa. Posledním dvěma notičkám z domečku se podařilo uprchnout od čaroděje Mrakoně a spěchají ven ze začarovaného lesa.

Bětka ještě viděla, jak Cecilka, kterou jste měli doma cvičit, zastavila myšku na motorce. Jenže pak už přes mlhu neviděla vůbec nic. Víte co, my tu mlhu zkusíme alespoň trochu rozfoukat, aby mohly notičky snadněji najít cestu ze začarovaného lesa. (rozfoukávají mlhu)

2) Hlavní část:

Dechové cvičení: **Motorka**

(Posilování pružnosti a výkonnosti břišního svalstva.)

Motivace: „Poslouchejte, neslyšíte nic? Jako bych slyšela z dálky motorku. Vy nic neslyšíte? Tak si na tu motorku alespoň zahrajeme.“

Sedneme si, kolena dáme mírně od sebe, ohnuté nohy směřují mírně dopředu pod větším úhlem než 90 stupňů, chodidla jsou opřena o zem. Ruce jsou předpažené, jako bychom drželi řídítka. Hrudník je vzpřímený a vespuu mírně rozšířený. Zvednuté paže zajišťují volnost spodních žeber.

„Na motorce už sedíme, takže otočte klíčkem v zapalování, brrrrrrrr... Motorka nám „chcípá“. Musíme ji znovu nastartovat: brrrrrrrr... A znovu. Asi bude nějaká stará. Tak naposledy, otočíme klíčkem: brrrrr. Už to mám. Musíme se podívat, jestli máme dost benzínu.“ (učitelka dělá, jako když šroubuje víčko od nádrže). „Tak nemáme benzin. Jen aby ta myška, co veze naší Cecilku, na tom byla lépe.“

Tímto cvičením cvičíme pružnost svalů, nikoli křeč. Proto mezi jednotlivým brrrr břicho uvolníme.

„Na výlet jsme se sice nedostali, ale to nevadí. Stejně musíme zavolat naše kamarády z hudebního domečku a říct jim ty dobré zprávy.“

Správný sed, hra: Rozsvítíme hvězdičku.

Procvičení a zopakování již naučených not:

Učitelka vytahuje jednotlivé loutky a ptá se dětí. „Na koho zavoláme jako na prvního? Kdo je to?“ Děti řeknou jméno loutky – noty a učitelka je hned vyzve, aby ji zahrály na flétnu. Nejprve společně, pak hrají na mašinku a vagónky, aby jim učitelka mohla popř. poradit. Takto to proběhne u všech notiček, které zatím znají. Tzn. Honzík, Amálka, Gustík.

„A jak vám šla doma Cecilka? Zkusíme ji také?“ Opět zopakuje, jak se Cecilka hraje (jako Amálka, jen zvedneme ukazováček levé ruky – Honzíka a máme Cecilku).

Nácvik písně – Myška

Učitelka: „Honzíku, Amálko, Gustíku. Máme pro vás dobré zprávy. Cecilce se podařilo uniknout od čaroděje Mrakoně. Potkala myšku, která ji vyveze ze začarovaného lesa.“

Motivace: Povídání o písničce.

„Už jste někdy viděli myšku? A už jste někdy viděli myšku na motorce? Já tady jednu takovou myšku na motorce mám.“ Rozdá dětem noty s obrázkem. „Neveze sice naší Cecilku, tahle veze proutí a ocáskem si při tom kroutí... Tak víte co, my se o ní naučíme písničku a třeba nás uslyší a přiveze nám sem Cecilku.“

Nejdříve si o ní zazpíváme a pak se písničku naučíme i zahrát na flétničky.

Učitelka písničku nejprve dětem zazpívá a přitom ukazuje na obrázek. Pak ji zpívá po částech a děti ji napodobují jako ozvěna (imitační metoda) a přitom vytleskávají rytmus.

Učitelka: „Jede, jede myška...“

Děti: „Jede, jede myška...“

Učitelka: „okolo rybníčka...“

Děti: „okolo rybníčka...“

Učitelka: „veze, veze proutí...“

Děti: „veze, veze proutí...“

Učitelka: „ocáskem si kroutí.“

Děti: „ocáskem si kroutí.“

Pak ji zazpíváme celou. Písnička je velice jednoduchá a děti se jí naučí téměř okamžitě. Po té ji učitelka zahraje na flétnu.

Učitelka: „Jestlipak si, děti vzpomenete, jak se jmenuje tato nota“ a ukáže na notu čtvrt'ovou.

„Plné břicho – nožička ... (počká, až děti doplní) - je čtvrt'ová notička. Na kolik dob ji počítáme? Jakou slabikou jsme ji pojmenovali?“

A tahle nota?“ Ukáže na notu půlovou...

„Prázdné břicho – nožička, je ... půlová notička. Na kolik ji počítáme? A jakou slabiku? Kdo zkusí tuhle řádku na slabiky?“ Vybere jedno dítě a pomáhá mu se slabikami. Pak to zkusí každé dítě.

„Poznáte, jaké jsou první 4 noty? Kdo bydlí uprostřed domečku? Honzík. Vezměte červenou pastelku a vybarvěte všechny Honzíky.“ Děti nejprve učitelce ukáží, které noty jsou Honzík a pak teprve můžou vybarvovat. Když to mají hotové, ptá se učitelka dál. A kdo že to bydlí pod Honzíkem? Amálka? Jakou barvu má Amálka? (modrou) – děti ukáží učitelce všechny Amálky a pak je vybarví. Učitelka kontroluje, zda vybarvují správně.

„A ještě nám tu někdo zbyl. Kdo bydlí pod Amálkou? Koho jsme dneska vysvobodili? Jakou má barvu?“ Děti dobarví poslední noty růžovou pastelkou.

Když je písnička vybarvená, znovu si ji celou zazpívají a učitelka ji znovu zahraje na flétnu. Pak ji několik dětí zkusí samo zahrát (1 řádek).

Učitelka dětem pomáhá, ukazuje noty a chválí. Zopakování noty c2.

Jak se u nás objevila Cecilka.

Hudybylka: „Děti, mezitím, co jste hrály o té myšce, někdo k nám přišel. Víte, kdo to je? Cecilka. Rychle ji zkuste zahrát, ať se s ní přivítáte.

Hra na mašinku a vagónek.

Když dítě zahraje správně Cecilku, podá mu loutka ruku a pozdraví ho.

3) Závěr:

„Tak už jsou všichni obyvatelé zase spolu. Ale ještě musíme Cecilku ubytovat v domečku. Posledně už jsme si říkali, jakou bude mít barvu a kde bydlí. Ale připomeneme si to. Jakou že bude mít její nota barvu? Jaké má šaty? Žlutou. Je to holčička, takže bude bydle na lince nebo v mezeře?“ (hudební holčičky nenosí přes šaty pásek, proto nemá její notička přes sebe

linku a bydlí ve 3. mezeře, hned nad Honzíkem). Děti spočítají mezery, vezmou žlutou magnetku a umístí ji do hudebního domečku.

Učitelka: „Dneska se s vámi loučí...“ ukáže loutku Honzíka a děti zahrají notu h1, pak ukáže loutku Amálky, Gustíka, Cecilky a děti vždy zahrají notu, která patří loutce.

Následuje pochvala, upozornění na to, co mají doma trénovat: Honzíka, Amálku, Gustíka, Cecilku a písničku o Myšce.

8. lekce

O tom, jak nám Cecilka vyprávěla, jak utekla od čaroděje Mrakoně a také o tom, jak jsme se naučili písničku o ovečce.

Učivo: Děti si zopakují noty: h1, a1, g1, c2 a naučí se nový hmat d2; zopakují si písničku o myšce a naučí se novou písničku Běžela ovečka.

Čas: 35 minut

Pomůcky: Hudybylka, sáček na hudební postavičky, Honzík, Amálka, Gustík, Cecilka, Davídek, hudební domeček, písničky Myška a Běžela ovečka – příloha č. 12, 13

Cíl: Děti dokáží zahrát písničku podle barevných not i podle gest, které jsme se naučili v předchozích lekcích.

1) Úvod:

Děti sedí na koberci v kruhu, před sebou mají desky s notovými materiály, barvičky a flétnu.

Motivace: „Dobrý den, děti. Dneska nám bude Cecilka vyprávět o tom, jak utekla od čaroděje Mrakoně. Ale kde máme naše kamarády z hudebního domečku? Že oni se nám schovali.“ Učitelka vyndá sáček a vyzve jedno dítě, aby zavřelo oči a vytáhlo jednu z loutek. Když ji vytáhne, řeknou děti její jméno a dítě, které postavičku tahalo, notu zahraje jako první, vezme příslušnou barevnou magnetku a umístí ji do domečku. Ostatní děti pomáhají, kontrolují a nakonec notu po jednom zahrají. Tato se to opakuje u všech not. Jednotlivé loutky učitelka usadila pod příslušnou magnetku v hudebním domečku.

2) Hlavní část:

Motivace: **Cecilka vypravuje o tom, jak utekla od čaroděje Mrakoně.**

Učitelka: „Cecilko, vyprávěj nám o tom, jak ses dostala od čaroděje.“

Děti si lehnou na záda, uvolní se a zavřou oči. Cecilka mezitím vypráví...

„Čaroděj Mrakoň bydlí na temném hradě v začarovaném lese. V jedné komnatě má velikou laboratoř, kde vyrábí své lektvary. Já se tam jednou schovala a viděla ho, jak míchá lektvar spánku. Do svých hrnců házel rozmanitá koření a v hrncích to bublalo a kloktalo a nakonec zasyčela pára a oblak mlhoviny se rozprostřel u stropu místnosti.“

Dechové cvičení: Syčení páry

(Posilování celého dechového aparátu, prohlubování výdechu.)

„Budeme syčet jako pára vycházející z čarodějova hrnce – cccccc, šššššš.“ (Sledujeme rovnoměrnost síly výdechu a jeho pravidelnost.)

„Dobře jsem se podívala, kam dává lahvičku s hotovým lektvarem. Když pak odešel, rychle jsem ji vzala k sobě a nalila ji čarodějovi u večere do vína. Okamžitě usnul. Využila jsem toho, pustila všechny zajatce a rychle jsme uprchli z hradu. Pak jsem potkala myšku na motorce a ta mě vyvezla ze začarovaného lesa. A já pak uslyšela, jak tu hrajete a rychle jsem pospíchala za vámi. Zahrajete mi tu písničku o myšce?“

Opakování písničky Myška.

Děti se protáhnou, posadí se na paty – Hra rozsvěcení hvězdičky. Vyndají si noty s myškou. Nejprve si ji i s učitelkou zazpívají, pak ji společně zrytmizují na slabiky a zopakují, jaké tam jsou noty. Učitelka ji nejprve zahraje a pak ji zahraje každé dítě.

Komu se to obzvlášť povede – neplete se a hraje téměř plynule, dostane jedničku jako ve škole.

Cecilka: „To je moc hezká písnička. Já tu mám pro vás také jednu. Určitě ji znáte. A hrají tam i já – Cecilka.“

Pozn. Písničku Běžela ovečka děti znají. Zpívají ji o hudební výchově v MŠ s paní učitelkou a dokáží ji i vytleskat.

Nácvik písničky Běžela ovečka.

Příprava na písničku – hudební hádanka.

Učitelka: „Jestlipak tu písničku poznáte. Já vám ji zahraji na flétnu a vy zkuste uhádnout, jak se ta písnička jmenuje.“ (Učitelka zahraje dětem písničku a děti hádají.)

„Ano, je to písnička Běžela ovečka. Dokázali byste ji zazpívat? Jak jsou ta slova?“ Společně si zopakujeme slova a písničku si společně zazpíváme a vytleskáme.

Děti dostanou noty s písničkou – jednotlivé noty už mají předem vybarvené.

- Rozhovor o písničce, vysvětlení slov: hore, galánka, co je rozmarýnek; povídání o situaci, o níž se v písničce zpívá – proč šel asi beránek žalovat na ovečku.

- Pak písničku společně zrytmizujeme pomocí rytmických slabik ty a tá.

- Hra písničky podle tajné řeči, kterou děti znají z předchozí lekce.

Upažení levé ruky – Amálka

Plácnutí do stehna – Gustík

Nová část:

Levá ruka vzpažená – Honzík

Obě ruce vzpažené a dlaněmi spojené nad hlavou („zvonička“) je Cecilka

Nejprve s dětmi tajnou řeč procvičíme. Ukazujeme jednotlivá gesta a oni hrají podle nich dané tóny na flétnu, tímto způsobem provedeme zároveň přípravné cvičení k písničce. Volíme totiž gesta podle not písničky a zároveň rukou naznačujeme rytmus

Vlastní hra písničky.

- Společně se na písničku podíváme a říkáme, jak jdou noty za sebou. Poté učitelka zahraje ve velmi pomalém tempu předvětí písničky a pak pomáhá jednotlivým dětem s hrou. Ukazuje jim noty a při tom zpívá písničku. Vše velice pomalu. Totéž se zavede i písničkou.
- Pokud se někomu písnička povede zahrát na poprvé, dostane jedničku.
- Děti, kterým písnička ještě nejde úplně plynule, citlivě upozorním na případné nedostatky a jedničku dostanou až příště, pokud se zlepší to, co jim dnes ještě úplně nešlo.
- Pochvala dětí a zadání cvičení písničky jako domácí úkol.

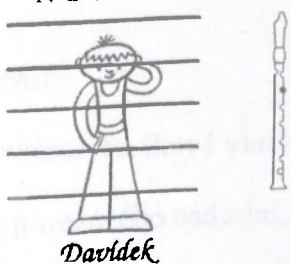
Motivace: Kdo příště zahraje písničku dobře, dostane za ní jedničku.

Nácvik nové noty – Davídka – d2

Motivace: Před děti vyskočí nová hudební postavička – Davídek.

Davídek: „Kdo to tady hraje? No né, hudební holky a kluci. Já už myslel, že nikoho nenajdu. A přece. Dlouho jsem cestoval a hledal vás. Ale já se vlastně nepředstavil. Jmenuji se Davídek, ale o tom, jak jsem se k vám dostal, vám budu vyprávět až příště.“

Učitelka: „Tak dobře, Davídku, ale alespoň děti nauč, jak se hraješ na flétnu.“

Nácvik noty d2 – Davídka	
<p>NOTA d</p> <p><i>Davídek</i></p>	<p>Davídka zahrajeme stejně jako Cecilku, ale bez palečku. Ten si vzal prázdniny.</p> <p>Takže prostředníček levé ruky přikryje druhou dirku.</p>

3) Závěr:

Zhodnocení dnešní práce dětí, pochvala, upozornění na to, co můžeme zlepšit a rozloučení.

9. lekce

Jak jsme málem zapadli sněhem a jak jsme se nakonec o tom naučili písničku.

Učivo: Zopakování Běžela ovečka a nácvik nové písničky – Zimní

Čas: 35 minut

Pomůcky: Hudybylka, všechny hudební postavičky, které zatím umíme, hudební domeček, noty Běžela ovečka a Zimní – příloha č.13, 14, pracovní listy s hudebním domečkem – příloha č. 3.

Pozn. Písnička Zimní – děti budou vybarvovat pouze první řádek, druhý už mají přichystaný – barevně zpracovaný.

Cíl: Děti se na hodině naučily novou písničku na flétnu – Zimní.

1) Úvod:

Děti sedí na zemi v kruhu, pozdravíme se rozsvícenou hvězdičkou jako každou lekci. Před sebou mají pastelky, desky s notami a flétnu.

(Přivítání a zopakování tónů.)

„Dneska se vás nemůžou hudební děti ani dočkat. Koho dnes přivítáme jako prvního?“ Učitelka vezme klobouk, kde jsou schované postavičky not a některé z dětí vytáhne první notu. „Koho jsi vytáhl?“ Dítě ukáže postavičku, řekne společně s ostatními jméno a už daný tón hraje na flétnu. To se opakuje, dokud nejsou hudební postavičky vyčerpány.

2) Hlavní část:

Dechové cvičení: **Sněhová vločka**

(Navození přirozeného nádechu, pružný brániční dech.)

Motivace:

Hudybylka: „Když jsem dneska za vámi letěla na svém koštěti, zastudilo mě cosi na nose. Co to bylo? Za chvíli znovu. Ale vůbec nevím, co to bylo...“

Učitelka: „Děti, ta naše Hudybylka má dneska zase zapomnětlivou. Co jí to zastudilo na nose? ... To sníh. Nastavte dlaň a čekejte, až vám na ni přistane vločka.“ Učitelka předvádí, jak jí na dlaň spadla vločka – cink – a odfoukne rychle sněhovou nádheru dál, než jí teplem ruky roztaje. Ostatní děti to po ní opakují. Dáváme opět pozor, aby při nádechu nezvedaly ramena.

Příprava na písničku – Zimní (děti písničku znají z hudební výchovy v MŠ)

Motivace – povídání o zimě

„A sníh padá a padá, pomalinku se snáší k zemi. Hudební děti mezitím staví sněhuláka... Také stavíte sněhuláka? A co všechno děláte, když napadne sníh?

A co dělají zvířátka v zimě? Zeptáme se kukačky?“

Hra na kukačku.

- Přípravné cvičení – kukání kukačky – střídání tónu d2 a h1 (Učitelka nejprve ukáže a pak to zkouší děti – „mašinka a vagónky“.).
- Rozdání písničky Zimní a povídání o obrázku, co dělá kočička a co dělá pejsek.
- Učitelka zazpívá písničku a ukazuje při tom na obrázek, pak ji zazpívá znovu s dětmi, které už tuto písničku znají z hudební výchovy.
- Jednoduchá schematická dramatizace písničky. Děti i učitelka zazpívají společně písničku. Kluci představují pejsky, jak je jim zima a holky kočičky. Jedno dítě je mráz, který obíhá kolem. Pejsek se schová ke kamnům. Na druhou sloku „fouká, fouká“ jedno dítě představuje vítr a fouká, kočička se schová k pejskovi.
- Pak se děti znovu posadí do kruhu na paty nebo do tureckého sedu. Učitelka je vyzve, aby společně zrytmizovaly písničku na slabiky. (ty, tá)
- Společně vybarví noty v první řádce. Děti už je dokáží poznat, učitelka pouze kontroluje.

- Nakonec zahraje celou písničku. Opět udělají mašinku a vagónky a děti postupně hrají písničku podle barevných not. Učitelka ještě ukazuje noty a dbá na správné nasazení tónu, správnou polohu rukou a rytmus. Zpívá při tom pomalu písničku podle hry dětí.

Pochválí děti.

Zopakování písničky Běžela ovečka(jen některé děti).

3) Závěr:

Zhodnocení dnešní práce, pochvala dětí a připomenutí opakování písniček.

Pozn. Písničku běžela ovečka už mi hrály děti před hodinou. Tato písnička je většinou zlomová. Děti ji mají rádi a velice dobře se jí naučí a chlubí se jí. Proto už mi ji hrály před lekcí. Tři děti, které už to nestihly, mi ji zahrály na konci lekce a dostaly jedničku.

Výstupní pozorování

10. lekce

**O tom, jak nám Vánoce t'ukaly na dveře a nakonec
přišly za námi do školky.**

(poslední lekce před Vánocemi)

Učivo: zopakování a procvičení všech notiček, které jsme se doposud naučili

Čas: 35 minut

Pomůcky: Hudybylka, Honzík, Amálka, Gustík, Cecilka, Davídek, 2 švihadla, perníčky, CD s vánočními koledami, klobouk a barevné papírové noty, vánoční vysvědčení – příloha č. 15 – platí pro Ex skupinu, záznamové archy k činnostem – příloha č.4

Cíl: Děti zopakují známé noty a zároveň se při tom příjemně naladí na Vánoce.

1) Úvod:

Děti sedí na zemi v kruhu. Mezi nimi jsou hudební postavičky. Přivítání. Tóny pozdravíme Honzíka (zahrají notu hl), Amálku..., Gustíka..., Cecilku..., Davídka, kterého ještě připomeneme.

Motivace: Povídání o Vánocích.

2) Hlavní část:

Správný sed. Hra: Rozsvěcíme hvězdu (viz 1. lekce)

Dechové cvičení: ¹⁶**Pátráme čichem**

(Posilování nádechového svalstva.)

Motivace: **O tom, jak hudební děti slavily minulý rok Vánoce a jak to málem špatně dopadlo.**

„To vám, děti, musíme vyprávět, jak jsme se vloni připravovali na Vánoce a málem to dopadlo špatně. Pekli jsme cukroví, už jsme měli plné plechy. Dali jsme cukroví do trouby, aby se krásně upeklo a mezitím jsme si hráli koledy. V domečku to krásně zavonělo a byla tam příjemná vánoční nálada. A tak jsme hráli a zpívali... Jenže... Najednou Honzík zpozorněl a začal čichat, až se mu nosík hýbal.“ Učitelka vyzve děti, aby také pátraly čichem. (Hluboký energický nádech, při němž se aktivně zapojuje bránice a mezižeberní svaly. Dbáme na to, aby ramena zůstala v klidu a nezdvihala se.)

„To je nadělení!“ vykřikla Amálka. „Cukroví!“ A skutečně. Z trouby se valil černý dým a už to vůbec nevonělo hezky. Ostatní děti rychle otevřely okna. Naštěstí to byly jen dva plechy cukroví. Ale u těch ostatních už raději zůstali sedět a hlídali, aby se cukroví upeklo dozlatova.

¹⁶ TICHÁ, A. *Učíme zpívat děti*. Praha : Portál, 2005. s. 99.

I. Úkol: Děti mají prokázat zvládnutí jednotlivých tónů h1, a1, g1, c2 a d2

Jak nám Vánoce klepaly na dveře

Motivace: „Vánoce už se blíží a maminky vám možná říkaly, že skoro klepou na dveře. Tak my ty Vánoce zkusíme přivolat.“

Hra: Vánoce ťukají na dveře

Děti se postaví do řady vedle sebe za čaru vytvořenou ze švihadla. To je start. Cíl je vzdálený cca 1 m (cíl je označen druhým švihadlem).

Děti mají flétničky v ruce. Učitelka má připravený klobouk a v něm loutky hudebních postaviček. Nejdříve naučí děti otázky, kterými přivolávají Vánoce.

Učitelka: „Tuk, ťuk, ťuk...“

Děti: „Kdo je tam?“

Učitelka: „Vánoce.“

Děti: „A jak na ně zavoláme, aby k nám přišly blíž?“

Učitelka drží v ruce klobouk, přistoupí postupně k jednotlivým dětem. Určené dítě vytáhne hudební loutku. Ostatní musí říct, kdo to je a každý postupně (tak jak stojí v řadě) zahrát správný tón na flétnu. Pak můžou udělat 1 slepičí krok (tzn. chodidlo před chodidlo) dopředu. Když se vystřídají všechny děti, nastává druhé kolo.

Mezitím druhá lektorka zapisuje do záznamového archu (příloha č. 4) výsledky. Správně zahráný tón označí ke jménu dítěte svislou čarou, popř. do poznámek napíše, že jej po opravě zahrálo.

Hra končí, když se děti dostanou za cílovou čaru.

Učitelka: „Vánoce jsme přilákali o kus blíž a třeba za chvíli dorazí až k nám do školky. A abychom si zkrátili chvíli, tak si zahrajeme nějakou písničku.“

2. úkol: Na písničce „Běžela ovečka“ děti prokáží správnou hru tónů a rytmickou přesnost písně.

Zápisový arch k této činnosti viz příloha č. 4.

Motivace: „Čarodějka Hudybylka má nejraději písničku o ovečce. Prý ji umíte krásně zahrát. Ukážete Hudybylce, jak vám jde? A umíte ji zazpívat?“

Nejprve s dětmi celou písničku zazpíváme, pak ji děti postupně zahrají. Učitelka zaznamená výsledky do záznamového archu. Chválí děti.

„Hudybylce se písnička moc líbila a píše ti za ní jedničku.“ Učitelka napíše každému dítěti jedničku (některým s hvězdičkou).

3) Závěr:

Děti si opět sednou do kroužku na koberec. Mají u sebe hudební loutky. Obě učitelky sedí mezi nimi a chválí je za práci a hodnotí celou hodinu.

Pak pustí vánoční koledy a všichni si sednou k vánočnímu stromečku.

Učitelka: „Musím vám prozradit tajemství. Vánoce už jsou skoro u vás doma, ale protože jsme je dneska tak pěkně volali, přišly k nám do školky a něco tu pro vás nechaly.“ Učitelka rozdá dětem perníčky, zabalené v celofánu a převázané červenou mašlí.

Rozdání vánočního vysvědčení

Pozn. Platí pro Ex skupinu.

Učitelka: „A nejen Vánoce vám něco přinesly. Já mám pro vás vánoční vysvědčení. Víte, co je to vysvědčení? Jaká je nejlepší známka? Co myslíte, jakou známku jste dostali?“ Rozdá vysvědčení a hodina pomalu končí.

6. 3. 2. 4 Četnost použití motivačního inventáře

Jak jsem již uvedla, v rámci pozorování jsem se zaměřila na to, jakých motivů užívá lektorka kontrolní skupiny v jednotlivých lekcích.

Pro přehlednost uvádím tabulku se srovnáním četnosti motivačního inventáře, který byl využíván v lekcích experimentálního vyučování a v kontrolní skupině. Výběr lekcí pro srovnání je dán obsahem učiva dané lekce.

Legenda k následujícím tabulkám:

Položky: v této kolonce se nacházejí motivy využívané v experimentální výuce u Ex skupiny. V dalších sloupcích jsou svislými čárkami označeny druhy motivů, které byly využity v jednotlivých lekcích.

Četnost využití motivačního inventáře v Ex a K		
1. lekce		
Položky:	Kontrolní skupina	Experimentální skupina
Hudební postavy		/
Hudební domeček		
Dramatizace		//
Zapojení pedagoga do hry příběhu		/
Hry		//
Soutěž		
Příběhy	/	
Rozhovory		//
Pochvala	//	///
Odměna		
Hodnocení		
Obrazový materiál	/	
Vlastní demonstrace	//	//
Jiné		

Tabulka č. 4 Četnost využití motivačního inventáře, 1. lekce

Pozn. Posun lekcí u Ex skupiny je způsoben podzimními prázdninami (viz plán lekcí), proto dále srovnávám lekce 3. a 4.; 5. a 6.(mají stejnou náplň učiva).

Četnost využití motivačního inventáře v Ex a K		
3. lekce K a 4. lekce Ex– opakování a střídání not a1 a h1		
Položky:	Kontrolní skupina	Experimentální skupina
Hudební postavy		///
Hudební domeček		//
Dramatizace		///
Zapojení pedagoga do hry příběhu		/
Hry		///
Soutěž		
Příběhy		//
Rozhovory	/	/
Pochvala	//	///
Odměna		
Hodnocení		
Obrazový materiál	/	/
Vlastní demonstrace	///	//
Jiné		

Tabulka č. 5. Četnost využití motivačního inventáře v Ex a K - 3. lekce K a 4. lekce Ex

Četnost využití motivačního inventáře v Ex a K		
5. lekce K a 6. lekce Ex – opakování a střídání not a1 a g1 – písnička „Šnečku, Šnečku, šnečku“		
Položky:	Kontrolní skupina	Experimentální skupina
Hudební postavy		////
Hudební domeček		
Dramatizace	/	//
Zapojení pedagoga do hry příběhu		/
Hry		//
Soutěž		
Příběhy	/	
Rozhovory	/	///
Pochvala	///	///
Odměna		/
Hodnocení		
Obrazový materiál	/	/
Vlastní demonstrace	//	///
Jiné		

Tabulka č. 6 Četnost využití motivačního inventáře v Ex a K - 5. lekce K a 6. lekce Ex

Cetnost využití motivačního inventáře v Ex a K 8. lekce Ex – nácvik písně „Běžela ovečka“		
Položky:	Kontrolní skupina	Experimentální skupina
Hudební postavy		////.
Hudební domeček		/
Dramatizace	/	///
Zapojení pedagoga do hry příběhu		/
Hry		//.
Soutěž		
Příběhy		/
Rozhovory	/	//
Pochvala	/////	///
Odměna		
Hodnocení		/
Obrazový materiál	/	/
Vlastní demonstrace	//	///
Jiné		

Tabulka č. 7 Cetnost využití motivačního inventáře v 8. lekci

Z uvedených záznamů můžeme vidět malou pestrost využívání motivů při výuce v K skupině.

6. 3. 2. 5 Pozorování motivačních účinků u experimentální a kontrolní skupiny

Následující grafy znázorňují vliv motivace na pozornost respondentů. Graf č. 1, 3, 5, 7 zachycuje působení motivace na pozornost v kontrolní skupině, graf č. 2, 4, 6 a 8 znázorňuje situaci ve skupině Ex. Podklady ke zpracování těchto záznamů jsou brány z pozorovacích protokolů K (příloha č. 5) a záznamových archů k příslušným lekcím experimentálního vyučování (příloha č. 16).

Legenda k následujícím grafům:

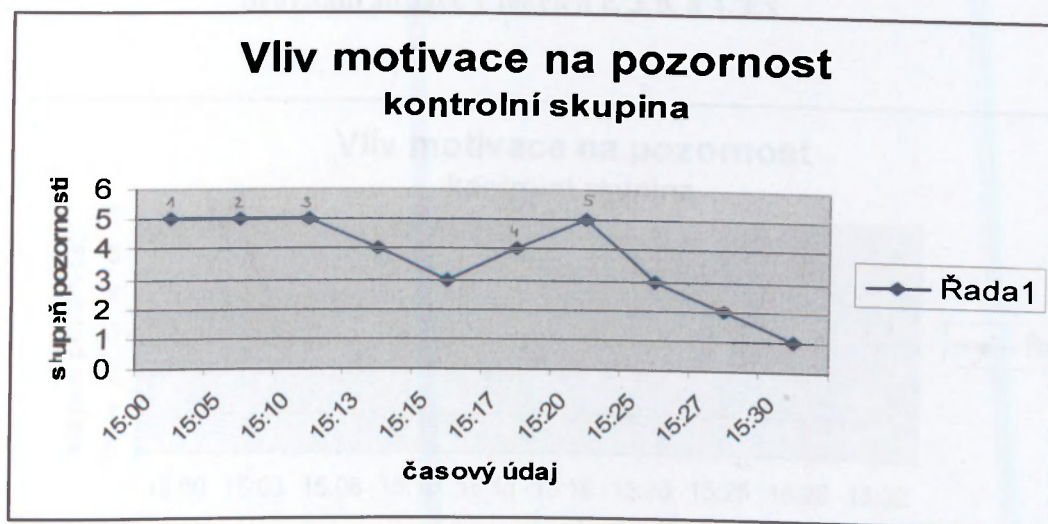
Bodové označení – zařazení motivace, zvolený motivační inventář

Stupnice pozornosti

1. Nepozornost: děti jsou nepozorné, nesoustředí se na danou činnost a odchází od ní.
2. Nízká pozornost: většina dětí se nesoustředí, pošťuchují, povídají si, ve skupině pracuje menšina dětí.
3. Střední stupeň pozornosti: polovina dětí pracuje, u části upadá pozornost a věnuje se jiným podnětům okolí.
4. Vyšší stupeň pozornosti: většina dětí pracuje velice dobře.
5. Vysoký stupeň pozornosti: děti se plně soustředí, jsou vtaženy do činnosti, pracují všichni.

Časový údaj – označuje průběh lekce (začátek v 15:00 – konec v 15:30)

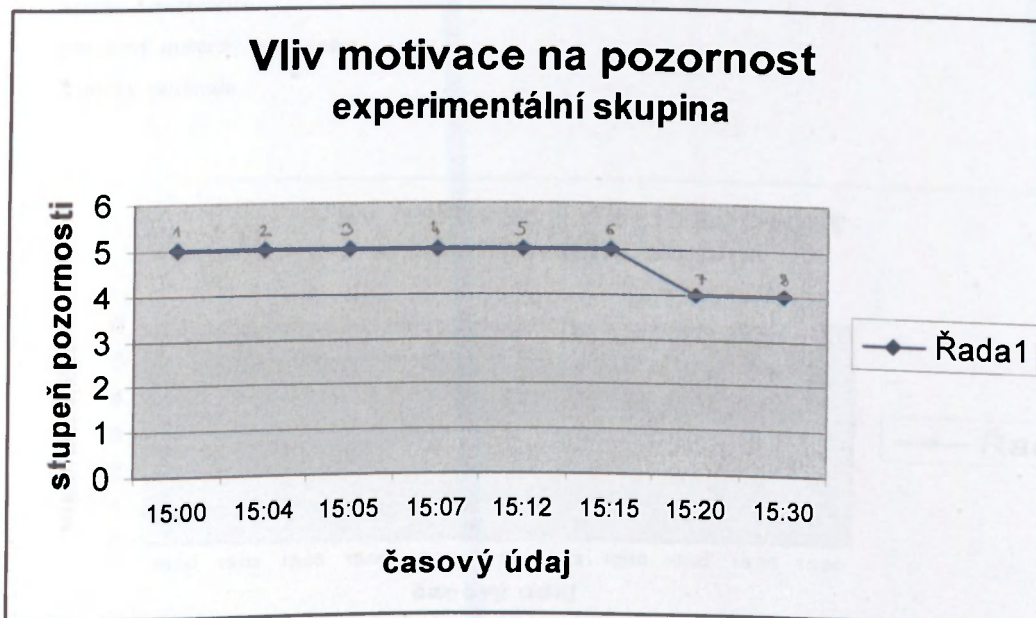
Srovnání situace v lekcích č. 1

Graf č. 2 Vliv motivace na pozornost, skupina K

Bodové označení – zařazení motivace, zvolený motivační inventář

1. Nový podnět – flétna	4. Obrazový materiál
2. Rozhovor	5. Hudební postava
3. Seznámení s nástrojem	

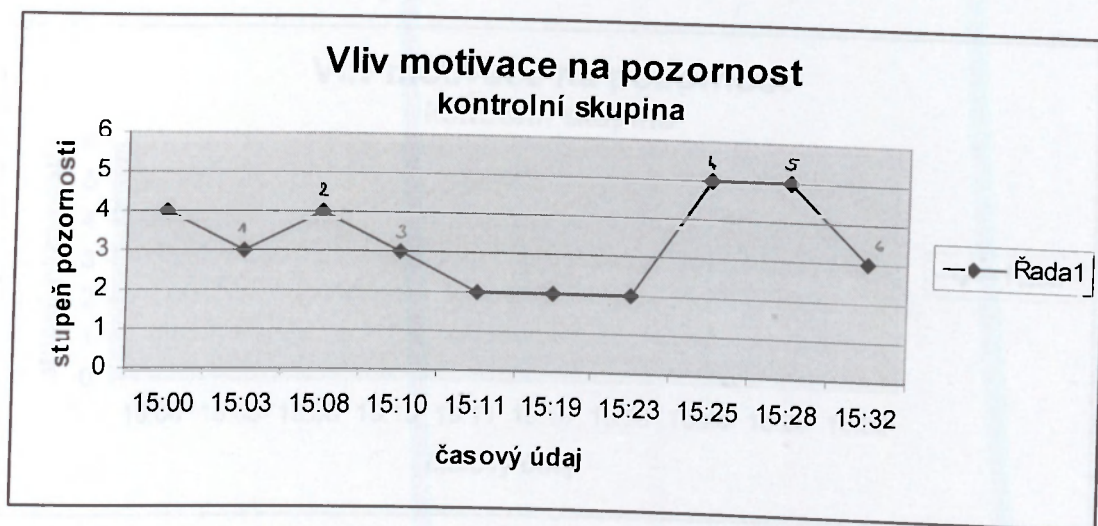

Graf č. 3 Vliv motivace na pozornost, skupina Ex

Bodové označení – zařazení motivace, zvolený motivační inventář

1. Nový podnět - flétna	5. Dramatizace
2. Dramatizace, postava
Hudybylky	6. Rozhovor, pochvala
3. Hra: Pozdrav světýlkem	7. Rozhovor, hra
4. Hudybylka	8. Pochvala

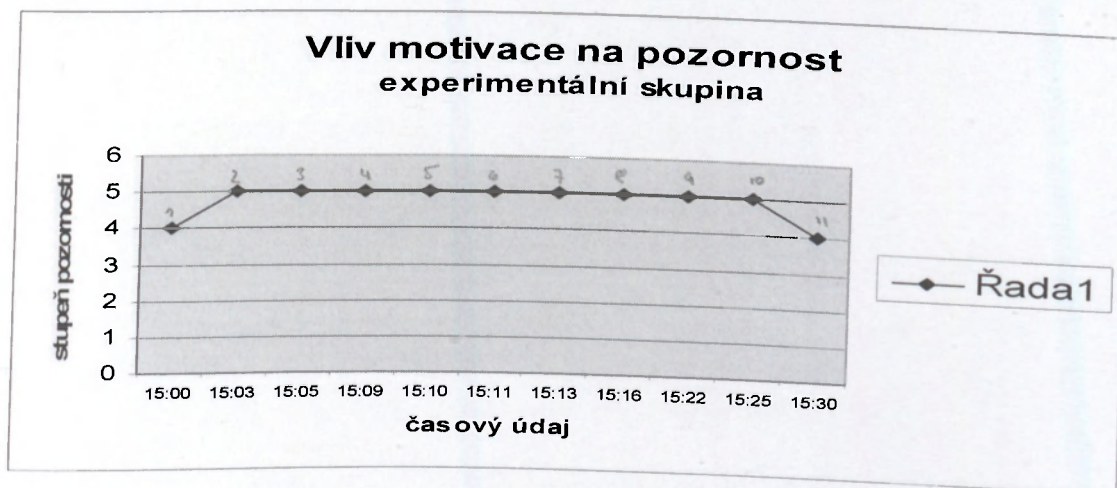
Srovnání situace v lekcích č. 3 K a 4. Ex

Graf č. 4 Vliv motivace na pozornost, skupina K

Bodové označení:

1. vlastní demonstrace	5. rozhovor o podzimu
2. vlastní demonstrace	6. pochvala
3. vlastní demonstrace	
4. obrazový materiál se stromem a jablky, pochvala	

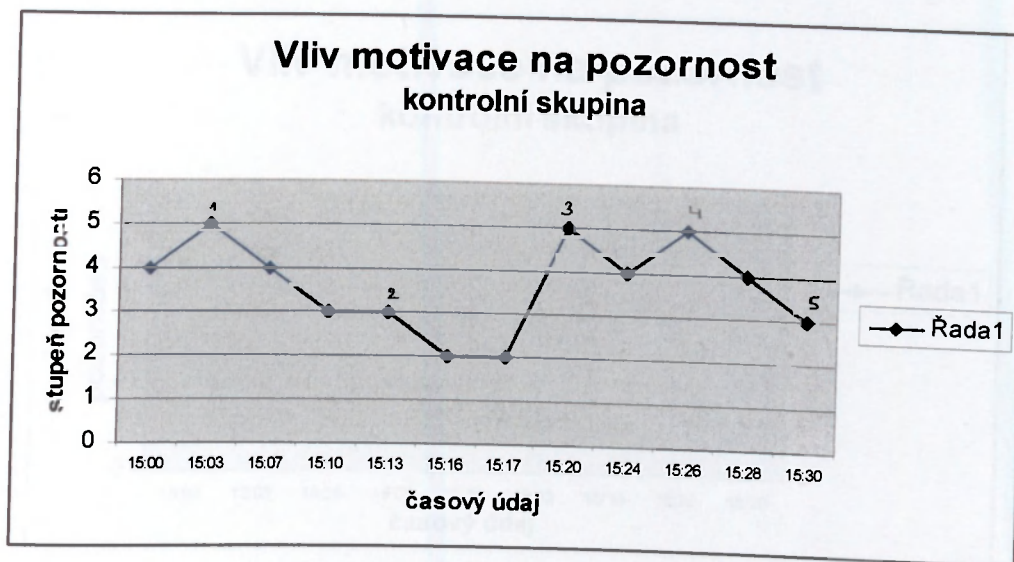

Graf č. 5 Vliv motivace na pozornost, skupina Ex

Bodové označení:

1. rozhovor s Hudybylkou	7. hra – na mašinku
2. dramatizace	8. dramatizace
3. hra – zahřívání ptáčka	9. hud. postava - Amálka
4. hra – rozsvěcení hvězdy	10. hra – na houpačce
5. rozhovor, hud. postava - Honzík	11. hudební postava a hud. domeček
6. dramatizace	

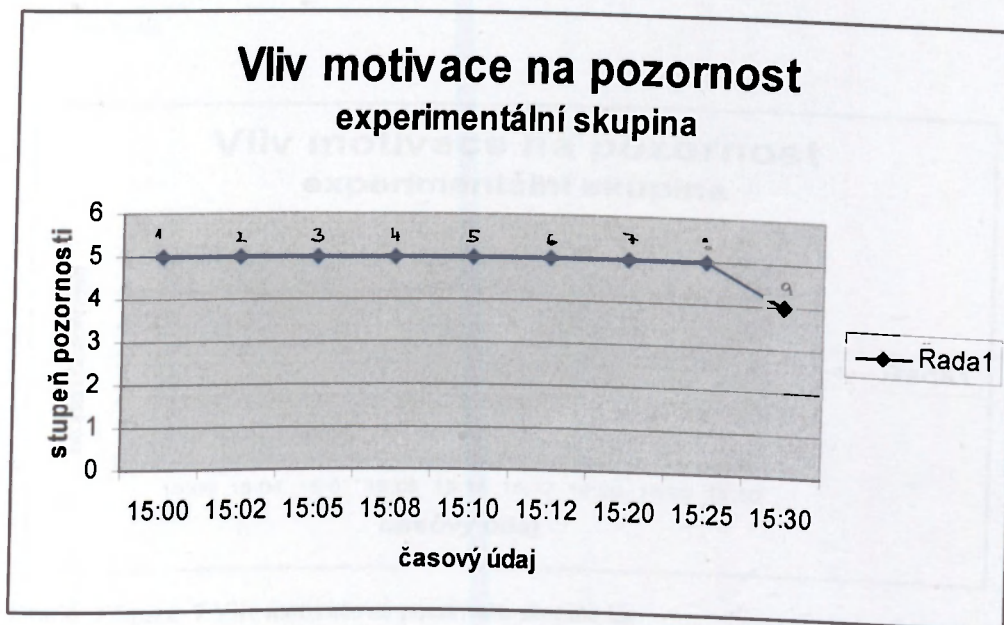
Srovnání situace v lekcích č. 5 K a 6 Ex

Graf č. 6 Vliv motivace na pozornost, skupina K

Bodové označení:

1. dramatizace – vůně kytek	4. šnek
2. příběh – o H. a A.	5. pochvala
3. obrázek, rozhovor o šnekovi	

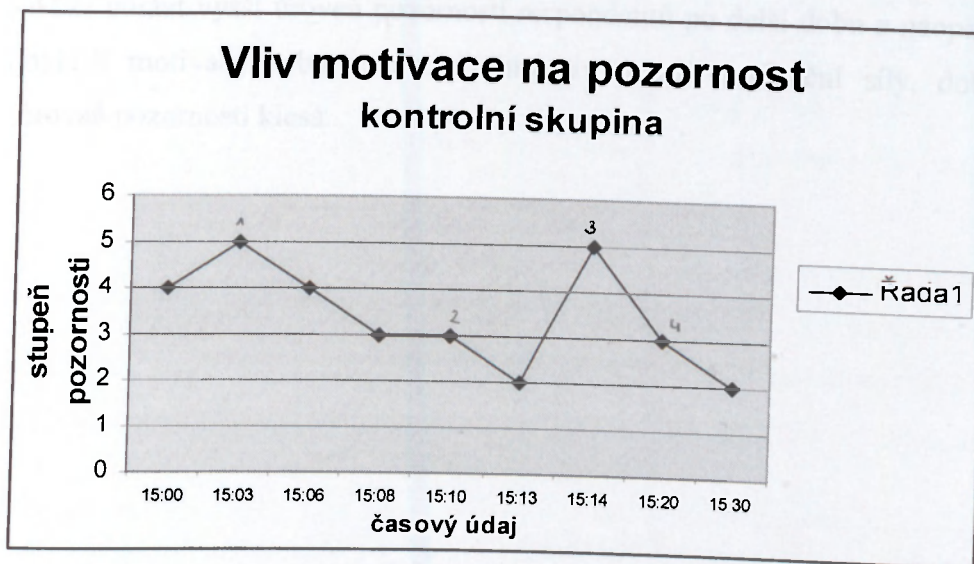

Graf č. 7 Vliv motivace na pozornost, skupina Ex

Bodové označení:

1. Hudybylčin příběh	6. hra – tajná řeč
2. dramatizace – zkřehlé ruce	7. odměna – šnek vystrčí růžky
3. hudební postavy	8. pochvala
4. hra na mašinku	9. rozhovor o Cecilce
5. šnek Max	

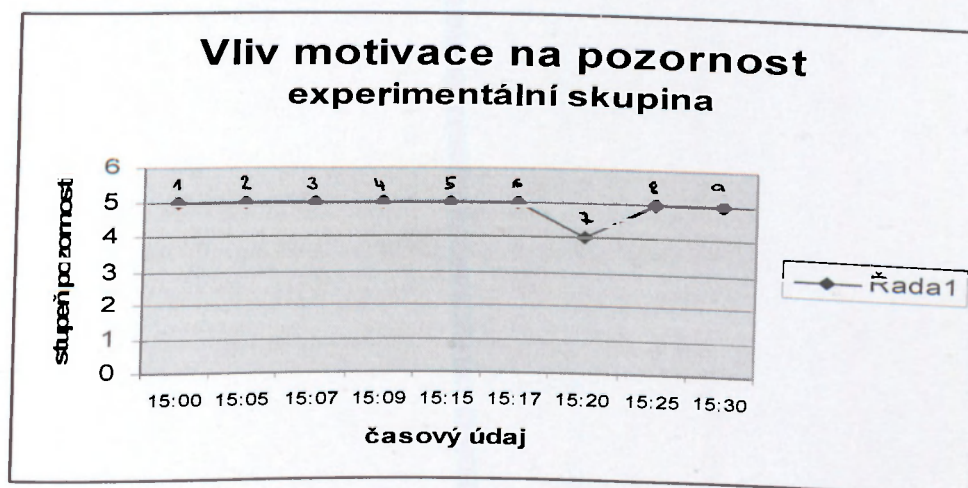
Srovnání situace v 8. lekci

Graf č. 8 Vliv motivace na pozornost, skupina K

Bodové označení:

1. hra na vítr
2. pochvala
3. rozhovor o ději písně
4. pochvala

Graf č. 9 Graf č. 7 Vliv motivace na pozornost, skupina Ex

Bodové označení:

1. hra – tahání loutek z klobouku	6. hra – tajná řeč
2. příběh Ceciky	7. rozhovor
3. hra – syčení páry	8. hudební postava – Davídek
4. hodnocení	9. Pochvala
5. rozhovor o ději písně	

Z následujících grafů vyplývá, že správně zvolená a zařazená motivace dokáže udržet vyšší úroveň pozornosti respondentů po delší dobu a naopak. Chybí-li motivace nebo je zvolen incentiv menší motivační síly, doba i úroveň pozornosti klesá.

Výstupní pozorování	
1. část	2. část
<p>Úkol: Hra „Vánoce Olaf“ na dvakrát</p> <p>1. zvládnutí úkolů h1, a1,</p> <p>a1, c2 a d2</p> <p>2. správné nasazení tomu</p> <p>3. správná poloha rukou</p>	<p>Hra plandry „Běžte ovčeka, na kure mají probíhat pokračovat</p> <p>1. správné hrání úkol</p> <p>2. rytmickou přesnost</p>

6. 3. 3 Výsledky výstupního pozorování

Výstupní pozorování bylo poslední částí výzkumu a mělo dvě části. Výsledky jednotlivých úkolů byly zapisovány do záznamového archu viz příloha č. 4.

Obě skupiny měly zadány stejné úkoly. Tato část výzkumu měla prokázat, že skupina, která se zúčastnila experimentální výuky, dosáhne vlivem správné motivace lepších výkonů než probandi skupiny kontrolní, ve které probíhala standardní výuka bez zvláštní motivovanosti respondentů.

Výstupní pozorování		
1. část		2. část
Úkoly:	Hra „Vánoce ťukají na dveře“ 1. zvládnutí tónů: h1, a1, g1, c2 a d2 2. správné nasazení tónu 3. správná poloha rukou	Hra písničky „Běžela ovečka, na které mají probandi prokázat: 1. správné hraní tónů 2. rytmickou přesnost

3. část výstupního pozorování:

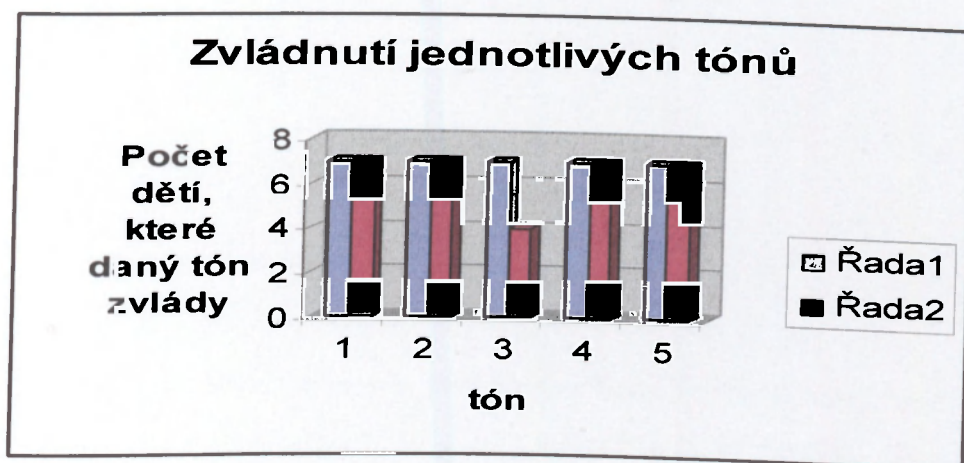
Úkoly:

V této části měli probandi prokázat tyto dovednosti:

- Zvládnutí jednotlivých tónů h1, a1, g1, c2 a d2
- Správné nasazení tónu.
- Správnou polohu rukou.

Záznamový arch s výsledky obou skupin k 1. části je uveden v příloze č. 4.

Výsledky k úkolu č. 1

Graf č. 10 Výsledky úkolu č. 1, tóny

Legenda ke grafu č.

Řada 1- znázorňuje žáky skupiny experimentální výuky

Řada 2 - znázorňuje žáky z kontrolní skupiny

Tón:

1 – h1

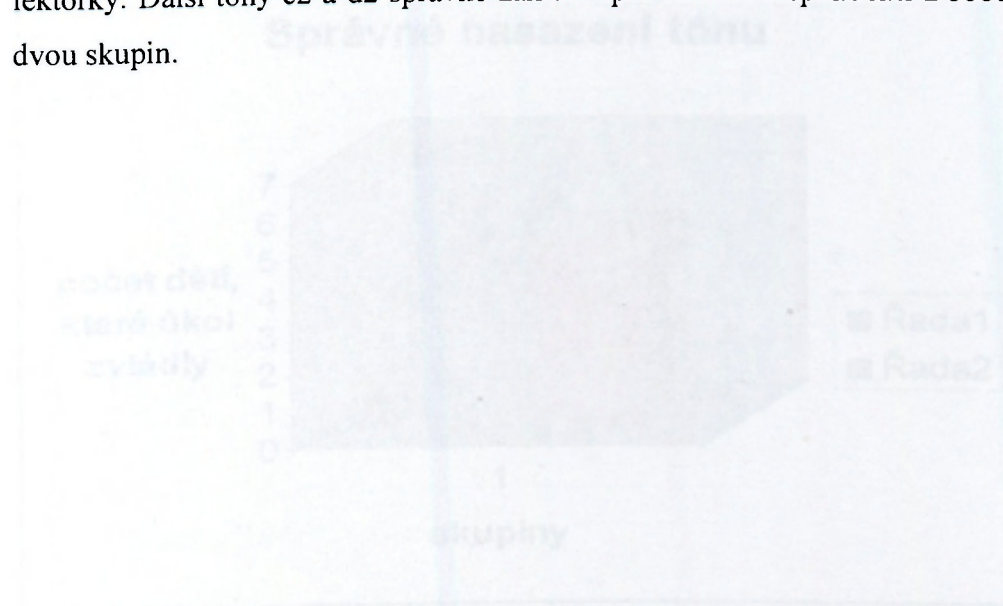
2 – a1

3 – g1

4 – c2

5 – d2

Tón h1 a a1 zvládli všichni respondenti. Tón g1 už činil problémy třem respondentům z kontrolní skupiny a zvládli ho až po opravě a nápomoci lektorky. Další tóny c2 a d2 správně zahráli opět všichni respondenti z obou dvou skupin.

Obrázek 11: Výsledky skupiny 2, správně nasazení tónu

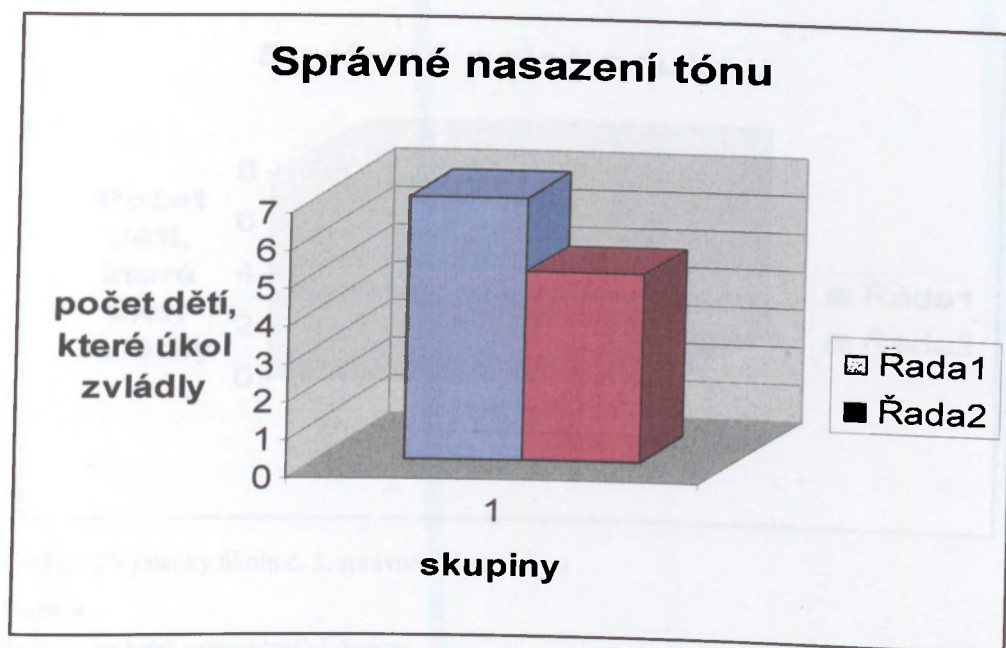
Legenda:

Skupina 1 - kontrolní skupina (Rada1)

Skupina 2 - skupina s intervencí (Rada2)

V dalším úkolu, ve kterém měli probírat prokázat zvládnutí správného nasazení tónu, bylo všech sedm respondentů z experimentální skupiny úspěšné. Ve skupině kontrolní správně splnilo tento úkol pouze pět respondentů ze sedmi.

Výsledky úkolu č. 2. - správné nasazení tónu

Graf č.11 Výsledky úkolu č. 2, správné nasazení tónu

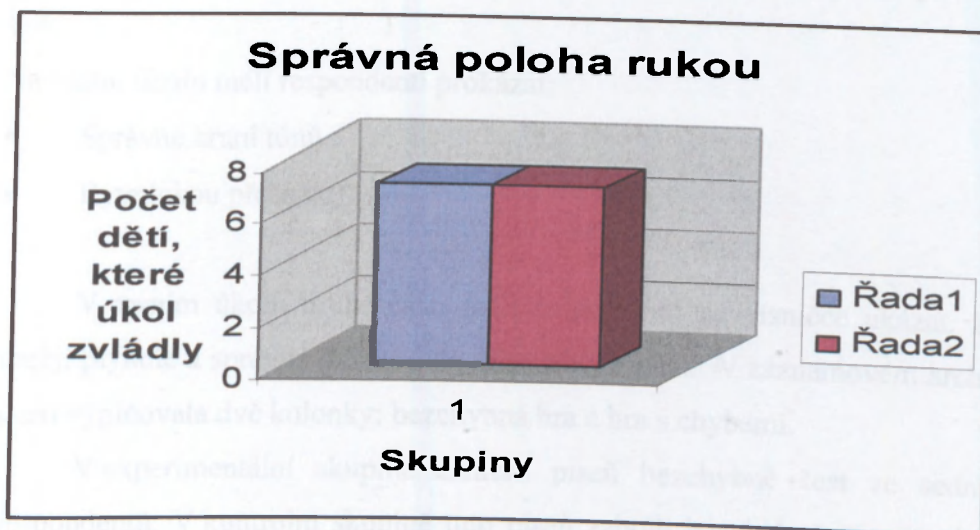
Legenda:

Řada 1 – účastníci experimentální výuky

Řada 2 – kontrolní skupina

U dalšího úkolu, ve kterém měli probandi prokázat zvládnutí správného nasazení tónu, bylo všech sedm respondentů z experimentální skupiny úspěšných. Ve skupině kontrolní správně splnilo tento úkol pouze pět respondentů ze sedmi.

Výsledky úkolu č. 3 – správná poloha rukou

Graf č.12 Výsledky úkolu č. 3, správná poloha rukou

Legenda:

Řada 1 – probandi experimentální skupiny

Řada 2 – probandi kontrolní skupiny

Osa y znázorňuje počet dětí, které úkol zvládly.

V posledním úkolu z první části, ve kterém měli respondenti ukázat správnou polohu rukou na flétně, bylo všech sedm respondentů z obou skupin úspěšných.

Záznamy z první části úkolů prokázaly, že výsledky respondentů ze skupiny experimentální výuky jsou lepší než výsledky K skupiny.

2. část výstupního pozorování

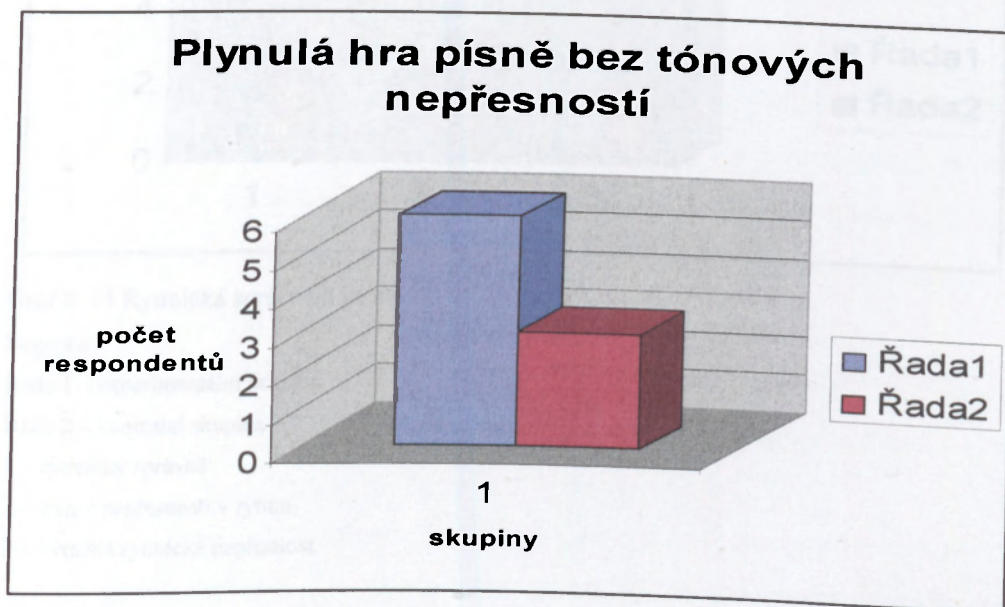
Hra písňe „Běžela ovečka“. Záznamový arch s výsledky viz příloha č. 4.

Na tomto úkolu měli respondenti prokázat:

- Správné hraní tónů.
- Rytmickou přesnost.

V prvním úkolu druhé části měli respondenti na písničce ukázat, že umějí plynule a správně střídat jednotlivé tóny v písni. V záznamovém archu jsem vyplňovala dvě kolonky: bezchybná hra a hra s chybami.

V experimentální skupině zahrálo píseň bezchybně šest ze sedmi respondentů. V kontrolní skupině tuto píseň zahráli bezchybně tři ze sedmi respondentů.

Graf č.13 Plynulá hra písňe bez tónových nepřesností

Legenda:

Řada 1 – experimentální skupina

Řada 2 – kontrolní skupina

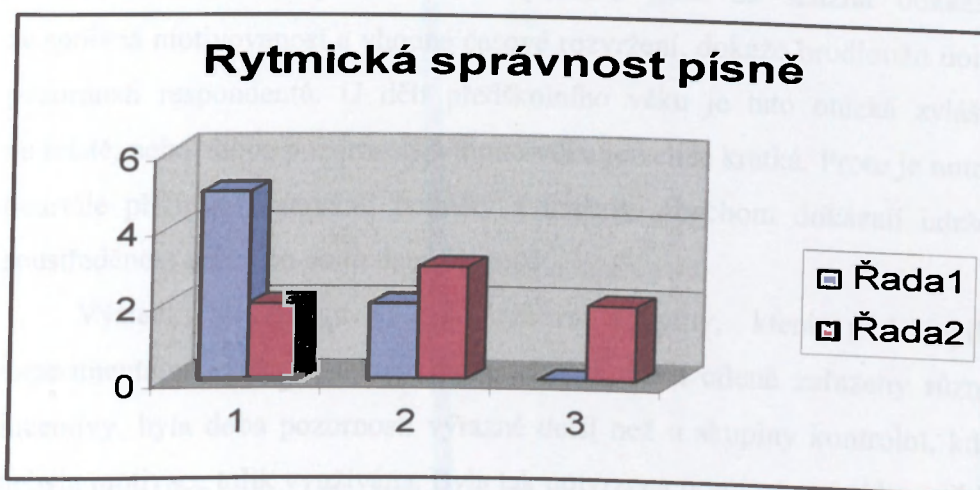
Osa y znázorňuje počty dětí, které úspěšně zvládly úkol

V druhém úkolu této části měli probandi prokázat rytmicky správnou hru písni. Do záznamových archů jsem vyplňovala kolonky: rytmicky správně, mírně nepřesně, rytmicky výrazně nepřesně.

Rytmicky správně zahrálo píseň pět respondentů z experimentální skupiny a dva respondenti z této skupiny zahrálo píseň mírně nepřesně.

V kontrolní skupině zahráli píseň rytmicky správně dva ze sedmi respondentů, tři ji zahrálo s mírnými odchylkami rytmu a zbývající dva zahráli píseň výrazně nepřesně.

Grafické znázornění výsledků zobrazuje přiložený graf.

Graf č. 14 Rytmická správnost písni

Legenda:

Řada 1 – experimentální skupina

Řada 2 – kontrolní skupina

1 – rytmicky správně

2 – mírně nepřesnosti v rytmu

3 – výrazná rytmická nepřesnost

Z uvedených záznamů i grafů lze tedy konstatovat, že i v druhé části výstupního pozorování dopadla experimentální skupina lépe.

6. 4 Verifikace hypotéz a závěry z výzkumu

Při výzkumné práci, která se zabývala inventářem motivačních činností v hudebních aktivitách, se objevilo několik důležitých otázek. Týkají se především vlivu motivace na výsledek a úroveň činnosti probandů.

1. pracovní hypotéza: Jestliže učitel při výuce hry na flétnu zvolí vhodnou motivaci, zvýší se úroveň a délka trvání pozornosti žáka.

Je zřejmé, že motivace hraje důležitou roli při podnícení aktivizace žáků ve vzdělávacím procesu. Ve výzkumu jsem se snažila dokázat, že správná motivovanost a vhodné časové rozvržení, dokáže prodloužit dobu pozornosti respondentů. U dětí předškolního věku je tato otázka zvláště na místě, neboť doba pozornosti v tomto věku je velice krátká. Proto je nutné neustále přicházet s novými podněty a nápady, abychom dokázali udržet soustředěnost dítěte po dobu dané činnosti.

Výsledky výzkumu ukazují, že u skupiny, která podstoupila experimentální výuku, do které byly promyšleně a cíleně zařazeny různé incentive, byla doba pozornosti výrazně delší než u skupiny kontrolní, kde nebyla motivace tolik využívána. Byla tak potvrzena první pracovní hypotéza výzkumu.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že pokud pedagog zvolí vhodnou motivaci při činnostech, zvýší se úroveň a délka trvání pozornosti žáků.

2. pracovní hypotéza: Vhodně zvolená motivace vyvolává reakce, které vedou k posílení výsledků činností na základě autoaktivačních cyklů.

Získané výsledky z experimentálního vyučování a pozorování kontrolní skupiny ověřily i druhou pracovní hypotézu, která hovoří o vztahu motivace a autoaktivačních systémů, na jejichž základě dochází k posílení výsledků činností. Na povaze těchto vztahů závisí míra úspěchu či neúspěchu a povzbuzení v průběhu činnosti. Aktivační působení zpětných prožitků a informací na hru, učení a celkovou činnost vytváří novou kategorii, a to kategorii budoucnosti – očekávání. Vytváří se tak další motivační efekt v celém systému.

Důležitá je i skutečnost, že povaha samoposilujících cyklů se v průběhu učení – hry mění. Na počátku nového podnětu k činnosti vykazují děti zvýšenou citlivost. Po uchopení a zvládnutí tohoto incentivu dané samoposilující systémy mizí a odumírají, aby se vytvořily nové. Pokud dítě nedostává nové podněty, systém je přerušen. Zároveň mizí zájem a upadá tak i pozornost dítěte k dané činnosti. Tento jev dobře zachycují grafy znázorňující vliv motivace na pozornost.

Z uvedených poznatků vyplývá, že mezi autoaktivačními systémy, výsledky kognitivních činností a úrovní pozornosti existují vzájemné vazby.

3. pracovní hypotéza: Má-li činnost probíhat úspěšně a se zaměřením k žádoucím cílům, je nutno, aby činnost motivační, poznávací a prováděcí probíhaly ve vzájemném souladu.

Třetí hypotéza výzkumu byla ověřena především v experimentálním vyučování, při němž se ukázalo, že součinnost složky motivační, poznávací i prováděcí vede k posílení autoaktivačních cyklů, které mají za následek kvalitnější průběh celé činnosti a směřují tak k úspěšnému dosažení cíle.

7 Závěr pro pedagogickou praxi

Motivace je jednou z nejvyšších forem psychické determinace činnosti. Přestože doposud nebyla v psychologii zcela prozkoumána, je zcela jasné, že hraje jednu z nejdůležitějších rolí ve výchovně vzdělávacím procesu. Je to jakási hybná síla, aktivita organismu, podnět, který vede k posilování činnosti a ke zvýšení její efektivity. Prostřednictvím motivace dosahujeme vytčeného cíle.

V osobní sféře potřeb žáků můžeme vysledovat několik možných zdrojů motivace. Mezi ně patří především poznávací potřeba, díky které žáci získávají nové poznatky, dále jsou to sociální potřeby, které jsou založeny na sociálním cítěním, vzájemných vztazích mezi aktéry výuky, tzn. mezi žáky samotnými a zároveň mezi žáky a jejich pedagogem. Vzájemná důvěra, pocit bezpečí a příjemná pracovní atmosféra je jedním z nejdůležitějším činitelem zaručující úspěšnou činnost. Učitel svým stylem vedení může ovlivnit motivační klima ve třídě i sociální motivaci žáků. Pokud panují výše uvedené podmínky, jsou žáci ochotni pracovat i na dobrých vztazích k učiteli. Musíme si však uvědomit, že tato skutečnost platí spíše pro starší děti, u mladších žáků hrozí přílišná závislost na pedagogovi, která má za následek snížený rozvoj jejich samostatné aktivity.

Mezi nejvýraznější motivační zdroj patří výkonové potřeby. Každý jedinec potřebuje mít pocit autonomie, potřebu vědomí, že něčemu rozumí, něco umí, pocit úspěšného výkonu a zároveň potřebu vyhnout se neúspěchu. Obě tyto složky by měly být ve vzájemném vztahu. Z toho vyplývá, že si každý pedagog musí uvědomit věkové i individuální zvláštnosti dítěte a podle toho k němu přistupovat a správně ho motivovat k činnostem. Přeceňování ani podceňování schopností dítěte není dobré. Každé dítě by mělo mít osobní zkušenost s úspěchem, pochvalou či trestem, při čemž trest by neměl být chápán negativně, spíš by měl být náповědou, co pro příště zlepšit.

Důležité je, aby pedagog dokázal ocenit i malé kroky. Každá pochvala se pak odrazí ve zvýšeném výkonu. Pochvala je efektivní především u méně výkonných a úzkostných dětí. Pokárání může mít dvojí účinek. Opět záleží na typu žáka. U málo úspěšných a nejistých jedinců má za následek snížení

výkonu. Naopak u dětí úspěšných a cílevědomých může vyvolat motivaci k lepšímu výkonu. Pro vnitřně motivované děti je obvykle vnější motivace méně účinná.

Špatné udílení odměn, pochval, či trestů může mít velice negativní dopad na další vývoj jedince. Příliš intenzivní a časté chválení nebo udílení odměn může vyvolat určitý návyk na pochvalu, odměnu. Dítě se je pak snaží získat za jakoukoli cenu, a to i na úkor ostatních.

Také přehnané chválení může mít na žáka špatný účinek. Příliš nápadné chválení začne vnímat jako důsledek svých nízkých schopností. To má za následek posílení vědomí vlastních nedostatků.

Od negativních důsledků odměňování a chválení je jen kousek k následkům častého trestání. Jsou-li tresty, kárání, výtky příliš frekventované a tresty jsou nepřiměřeně vysoké, vzniká u dětí strach z učení, strach ze školy, z učitele. Naučí se podvádět, jen aby se vyhnul svému pedagogovi nebo činnosti, za kterou by mohl být potrestán.

Odměny a tresty bychom měli tedy využívat velice citlivě, přiměřeně a vždy brát v potaz individualitu a věk dětí.

S motivací úzce souvisí i nuda, která je jedním z prožitků, které určují kladný či záporný přístup ke škole, k činnostem. Způsobuje ji jednotvárnost výuky, nezáživnost látky či nevýrazný přístup učitele. A právě tvořivý přístup pedagoga, který dokáže vhodně volit a zařazovat motivaci do výuky přináší nové prožitky z nově poznatého, probouzí aktivitu dětí, jejich chuť do práce, a to se přirozeně odráží i ve schopnosti udržet pozornost po mnohem delší dobu než v činnostech, ve kterých motivování nejsou. Učitel má mnoho prostředků, možností, jak své žáky motivovat. Musí je však dobře znát a vycházet z jejich potřeb, zájmů...

Tvořivý přístup k činnostem, spočívající v různorodé, pestré a zároveň přiměřené motivaci, je sice velice náročný, ale vždy se vyplatí. Vždyť správně motivované děti, které podávají výborné výsledky jsou zároveň zpětnou motivací pro samotného pedagoga.

Bibliografie

- ATKINSON, Rita L. *Psychologie*. Praha : Portál, 2003. 751 s. ISBN 80-7178-640-3
- ČÁP, J. *Psychologie pro učitele*. Praha : SPN, 1987. 384 s.
- Efektivní učení ve škole*. Praha : Portál, 2005. 142 s. ISBN 80-7178-556-3.
- GOLEMAN, D. *Práce s emoční inteligencí*. Praha : Columbus, 2000. 366 s. ISBN 80-7249-017-6.
- HARVEY, Ch. *Umění motivovat-cesta k úspěchu*. Praha : Informatorium, 1994. 109 s. ISBN 80-85427-46-X.
- HRABAL, V., MAN, F., PAVELKOVÁ, I. *Psychologické otázky motivace ve škole*. Praha : SPN, 1984. 254 s.
- HUITT, W. *Motivation to learn: An overview. Educational Psychology Interactive*. Valdosta, GA: Valdosta State University. Dostupné na Internetu <<http://chiron.valdosta.edu/whuitt/col/motivation/motivate.html>>
- CHRISTIANI, A. *Motivace, klíč k úspěchu a spokojenosti*. Praha : Ikar, 2004. 173 s. ISBN 80-249-0311-3.
- JOHNSON, S., JOHNSON, C. *Spaß an der Schule : der Minuten-Lehrer : das Geheimnis der Lernmotivation*. München : MVG, 1990. 110 s. ISBN 000257031
- KOLÁŘ, J., VÁŇOVÁ, H., DUZBABA, O. *Počátky tvořivé intonace diatoniky dur I*. Praha : Karolinum, 1993. 100 s. ISBN 80-7066-846-6.
- KOUTNÍKOVÁ, K. *Hrajeme na zobcovou flétnu*. Praha : Portál, 2003. 151 s. ISBN 80-7178-789-2.
- KULHÁNKOVÁ, E. *Písničky a říkadla s tancem*. Praha: Portál, 2006. 143 s. ISBN 80-7367-171-9.
- LINHART, J. *Náhodné variace, struktura a plán v tvořivé činnosti*. Praha : Academia, 1971. 123 s.
- LINHART, J. *Základy obecné psychologie*. Praha : , 1981. 686 s.

- NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. Praha : Academia, 1997. 270 s. ISBN 80-200-0592-7.
- PAVELKOVÁ, I. *Motivace žáků ku učení. Perspektivní orientace žáků a časový faktor v žákovské motivaci*. Praha : UK, 2002. 250 s. ISBN 80-7290-092-7.
- POLEDŇÁK, I. *Stručný slovník hudební psychologie*. Praha : Supraphon, 1984. 458 s.
- POSPÍŠILOVÁ, V. *Docela malé ježčí pískání*. Cheb : G&W, 2004. 168 s. ISMN M-706509-47-1.
- PŘÍHODA, V. *Ontogeneze lidské psychiky*. Praha: SPN, 1977. 306 s.
- SEDLÁK, F. a kol. *Nové cesty hudební výchovy*. Praha : SPN, 1977. 280 s.
- SEDLÁK, F. a kol. *Didaktika hudební výchovy na prvním stupni základní školy*. Praha : SPN, 1985. 311 s.
- SEDLÁK, F. a kol. *Didaktika hudební výchovy na druhém stupni základní školy*. Praha : SPN, 1979. 310 s.
- SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte*. Praha : Supraphon, 1974. 196 s.
- SEDLÁK, F. *Základy hudební psychologie*. Praha : SPN, 1990. 319 s. ISBN 80-04-20587-9
- SKALKOVÁ, J. *Aktivita žáků ve vyučování*. Praha : SPN 1971. 190 s.
- SKALKOVÁ, J. a kol. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. Praha: SPN, 1983. 204 s.
- SMIRNOV, A. A, LEONŤJEV, A. N., RUBINŠTEJN, S. L, TĚPLOV, B. M. *Psychologie*. Praha : SPN, 1963. 455 s.
- ŠIMANOVSKÝ, Z. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie*. Praha : Portál, 1998. 246 s. ISBN 80-7178-264-5.
- ŠIMANOVSKÝ, Z. *Písničky a jejich dramatizace*. Praha: Portál 2000. 154 s. ISBN 80-7178-477-X.
- TĚPLOV, B.M. *Psychologie*. Praha : SPN, 1956. 190 s.

TICHÁ, A. *Učíme děti zpívat*. Praha : Portál 2005. 148 s. ISBN 80-7178-916-X.

Tvořivost jako základní dimenze moderní hudební pedagogiky. Praha : Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1992. 181 s. ISBN 000261554.

VÁGNEROVÁ, M. *Úvod do psychologie*. Praha : Karolinum, 2002. 210 s. ISBN 80-246-0015-3.

VÁŇOVÁ, H., SKOPAL, J. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice*. Praha : Karolinum, 2002. 196 s. ISBN 80-246-0435-3.

VÁŇOVÁ, H. Motivace v dětské hudební tvořivosti. *EV*, 81/2, č. 6.

VÁŇOVÁ, H. *Pěvecká tvořivost na základní škole*. Praha : SPN, 1984. 120 s.

WOODWORTH. R. S., SCHLOSBERG H. *Experimentálna psychológia*. Bratislava : Slovenská akadémia vied, 1959. 1023 s.

Notový materiál

DANIEL, L. *Flauto dolce*. Praha : Panton 1991. 38 s.

DANIEL, L. *Naše písťalka*. Praha : Supraphon, 1990. 120 s.

HAWTHORN, P. *Moje první zobcová flétna*. Praha : Svojtka 2000. 63 s.

HLAVATÁ, I. *Hrátky s flétnou, písničkami a pastelkami*. Praha : Nakl. V. Beneš 1995. 80 s.

HODINOVÁ, R. *S flétničkou do školky*. České Budějovice : Kopp, 2003. 48 s.

CHURÁČEK, J. *S flétničkou za písničkou*. České Budějovice : Kopp, 2005. 75 s.

KVAPIL, J. *Flautoškola*. Praha : WinGra, 2003. 78 s.

ŽILKA, V. *Veselé pískání - zdravé dýchání*. Praha : Panton, 2002. 54 s.

Přílohy

Příloha č. 1 – kolektivní prověrka hudebnosti.

Poznámky a metodické pokyny k prověrce hudebnosti u dětí předškolního věku

Metodické pokyny:

Děti sedí za sebou v řadě tak, aby pracovali samostatně. Každé dítě obdrží soubor pracovních listů, do kterých bude zaznamenávat své odpovědi. Celé pracovní listy jsou motivovány příběhem kočky.

Pokaždé, když přečteme instrukce, provedeme s dětmi zkoušku – příklad tak, aby věděly, jak s úkolem pracovat. Poté hned s dětmi probereme správné řešení a ujistíme se, zda je pro ně úkol srozumitelný a jasný, abychom tak předešly případným nedorozuměním. Po této fázi můžeme přistoupit k plnění úkolů. Děti zaznamenávají v pracovních listech správné odpovědi tak, že zakroužkují správnou kočku nebo znak na obrázku, který znázorňuje správné řešení. Pro orientaci jsou jednotlivé úkoly pro děti označovány kytičkou, sluníčkem, měsíčkem a hvězdičkou.

Pomůcky:

Čarodějka Hudybylka, testy hudebnosti, pastelky, obrazovou přílohu, klavír.

Kolektivní prověrka hudebnosti u dětí předškolního věku.

A. Hudebně sluchové schopnosti

I. Porovnávání výšky dvou tónů

Instrukce: Tak si, děti, představte, co se mi nedávno stalo... Byla jsem u svojí babičky na chalupě (obr.k testu). Seděla jsem v kuchyni na peci a jedla koláče, ale co to? Odněkud slyším slabé hlásky. Zajímalo mě, odkud se ozývají... Rozhodla jsem se, že záhadu vyřeším. Hledala jsem a pátrala. Poznáte, kam jsem se vydala?

Příklad:

Ted' jsem šla hledat do sklepa...

(d2 – g1)

Nyní jsem zůstala v kuchyni a pátrala tam...

(e1-e1)

Pak jsem se šla podívat na půdu...

(c1 – a1)

Úkoly:

- a) c2 – g1
- b) a1 – a1
- c) c1 – h1
- d) c1 – g1

II. Porovnávání délky dvou tónů

Instrukce: Když už jsem konečně přišla na to, že zvuky jdou z půdy, uviděla jsem naši kočku Mindu, jak sedí ve velkém proutěném koši a mňouká. A co nevidím? Když mňoukla dlouze, přiběhlo k ní krásné bílé koťátko, když mňoukla krátce, přiběhlo černé koťátko. Poznáš, jaké kotě přiběhne?

Ted' přiběhlo bílé kotě... (dlouhý tón)

A ted' černé... (krátký tón)

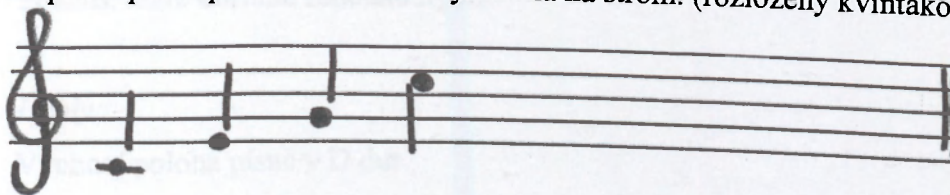
Úkoly:

Rozhodni, které koťátko přiběhlo ke kočce jako první

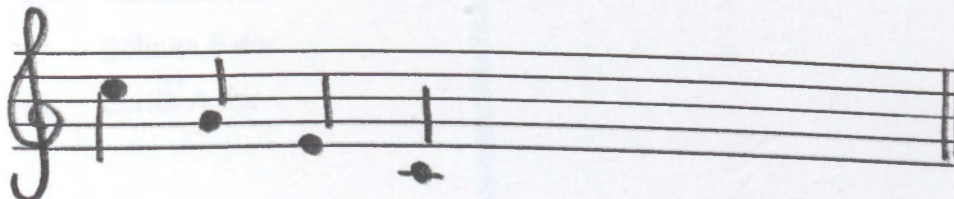
- a) Černé - krátce
- b) Bílé- dlouze
- c) Černé - krátce
- d) Bílé - dlouze

III. Výškový průběh melodie

Instrukce: Koťátka jsou nádherná a pěkně rozívená... Honí se sem a tam. Strakaté kotě se tlapkou dotklo bílého koťátka a vyzvalo ho, aby ho honilo. Hop – hop – hop... Ted' Bělínka vyskočila na strom. (rozložený kvintakord)

Hop – hop – hop... Ted' z něho skočila dolů.

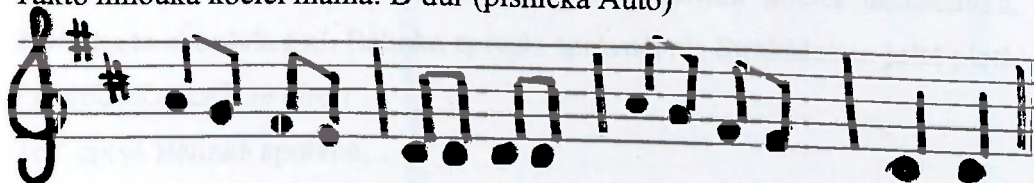
Úkoly:

- a) na strom – v D dur
- b) ze stromu – v G dur
- c) ze stromu – E dur
- d) na strom – H dur

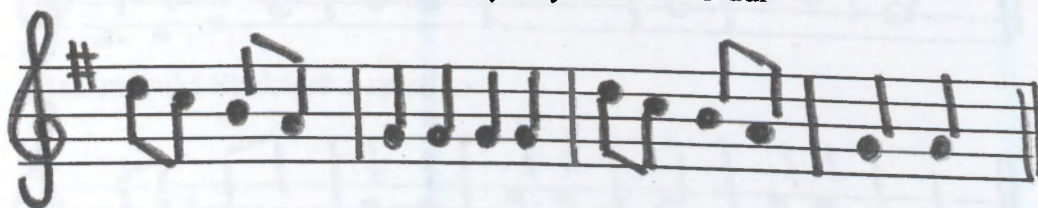
IV. Orientace ve výškovém prostoru

Instrukce: Když už si Bělínka se Strakáčkem vyhráli, dostali hlad. Ale co to? Kde je kočičí máma?

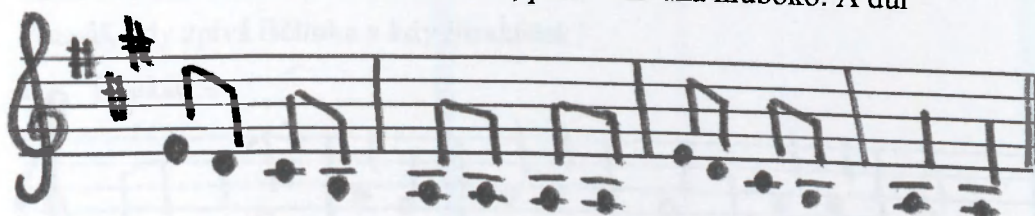
Takto mňouká kočičí máma: D dur (písnička Auto)

Takto mňouká kočičí holčička. Má vysoký hlásek... G dur

Takto mňouká čertík. Je to kočičí kluk, proto mňouká hluboko. A dur

Poznáš, které koťátko mňouká nymí?

Úkoly:

Výchozí poloha písňe v D dur.

- a) Bělínka E dur
- b) Čertík H dur
- c) Bělínka F dur
- d) Čertík A dur

B. Tonální citění

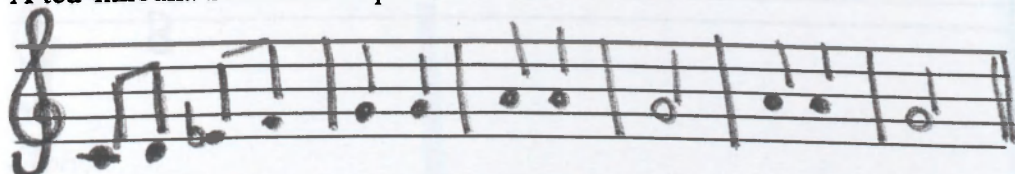
I. Poznávání falešného tónu

Koťátka nakonec našla maminku. Vypila mlíčko, protože už měla veliký hlad a ukládala se ke spánku. Kočičí máma jim zpívala kočičí ukolébavku. Koťátka to zkoušela s ní. Bělínka zpívala správně, ale Strakáček to ještě pletl. Písnička Kočka leze dírou

Teď zpívá Bělínka správně...

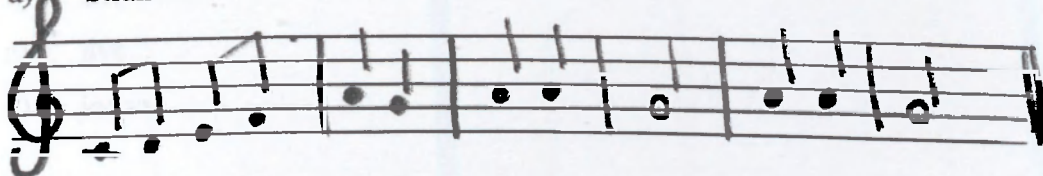

A teď mňouká Strakáček a spletl to.

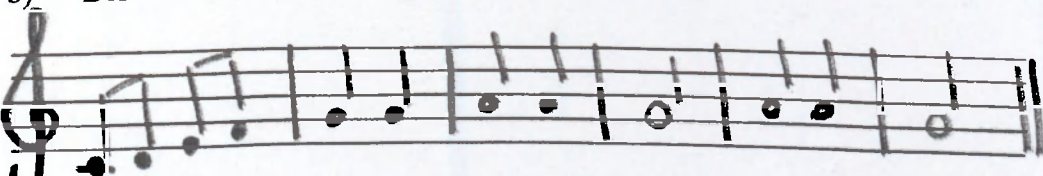

Poznáš, kdy zpívá Bělínka a kdy Strakáček?

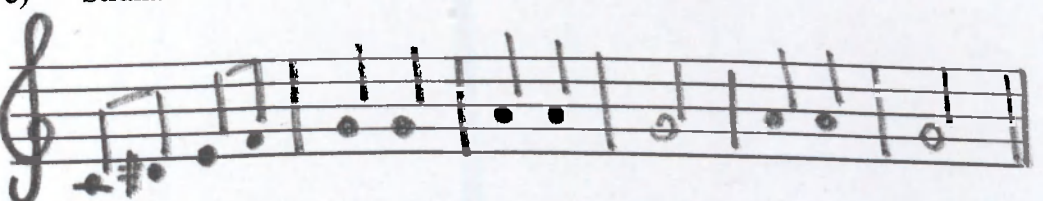
a) Strakáček

b) Bělínka

c) Strakáček

d) Bělínka

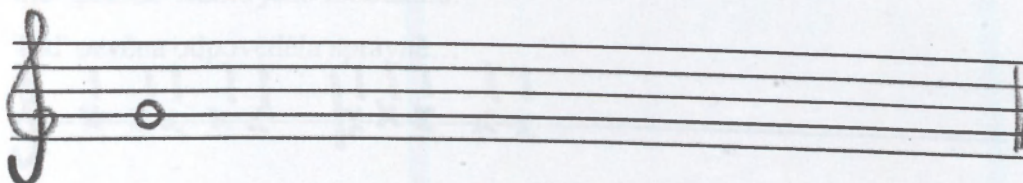

C. Harmonické cítění

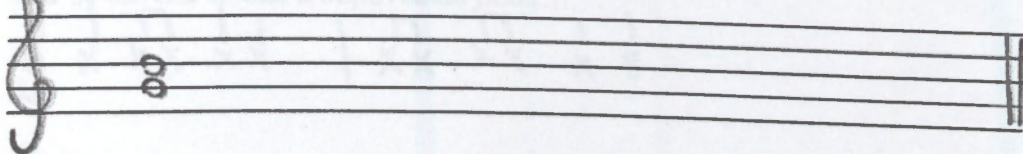
I. Počet tónů

Instrukce: Když už se to koťátko naučila zpívat, zkoušela to spolu. Poznáš, kdy mňouká jedno koťátko a kdy dvě?

Teď mňouká jedno...

A teď dvě...

Úkoly:

- a) jedno
- b) dvě
- c) dvě
- d) jedno

D. Rytmické cítění

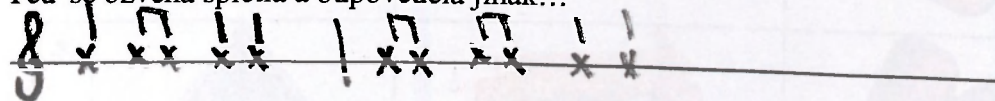
I. Rytmická ozvěna

Instrukce: Koťátka jsou neposedná. Čertík objevil dlouhou trubku a strká do ní čumáček. Zajímalo ho, jestli je na druhém konci také nějaké koťátko. Zkusilo do trubky zamňoukat krátkou kočičí větu. A co se nestalo? Ozvěna mu správně vrátila jeho mňoukání.

Ted' ozvěna odpověděla správně...

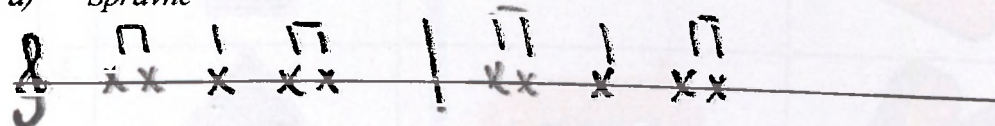

Ted' se ozvěna spletla a odpověděla jinak...

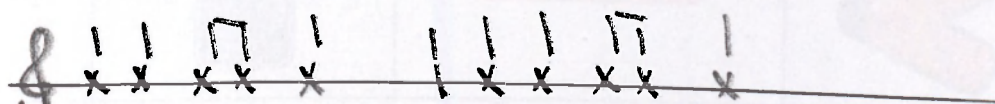

Úkoly:

a) *Správně*

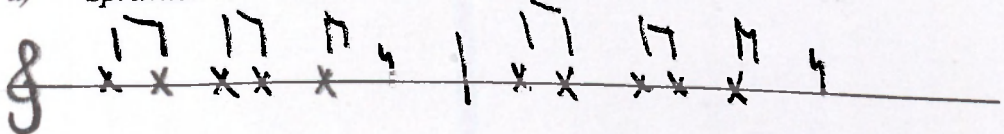
b) *Správně*

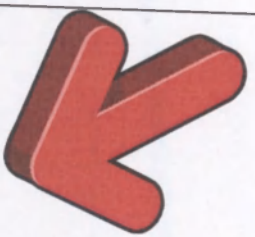

c) *Špatně*

d) *Správně*

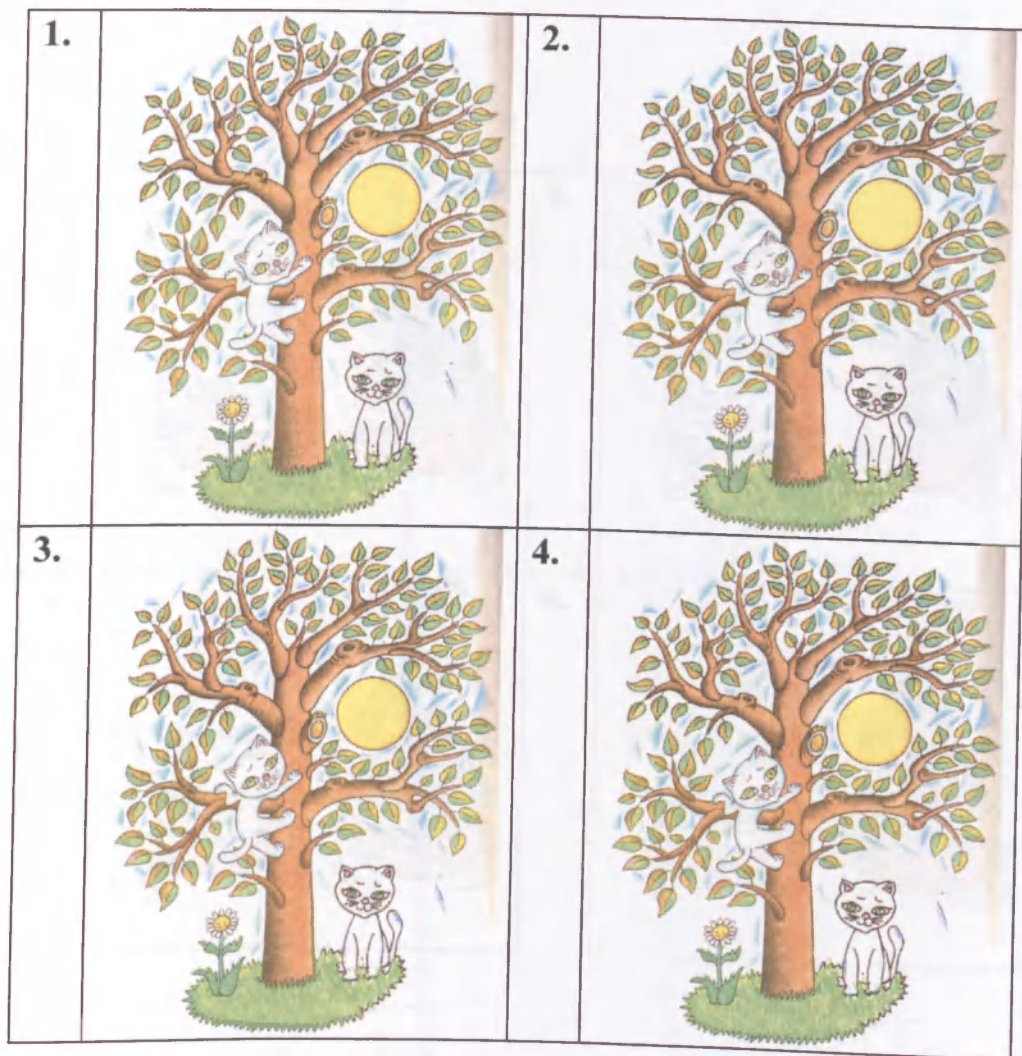
A. I. Porovnávání výšky dvou tónů

1.			
2.			
3.			
4.			

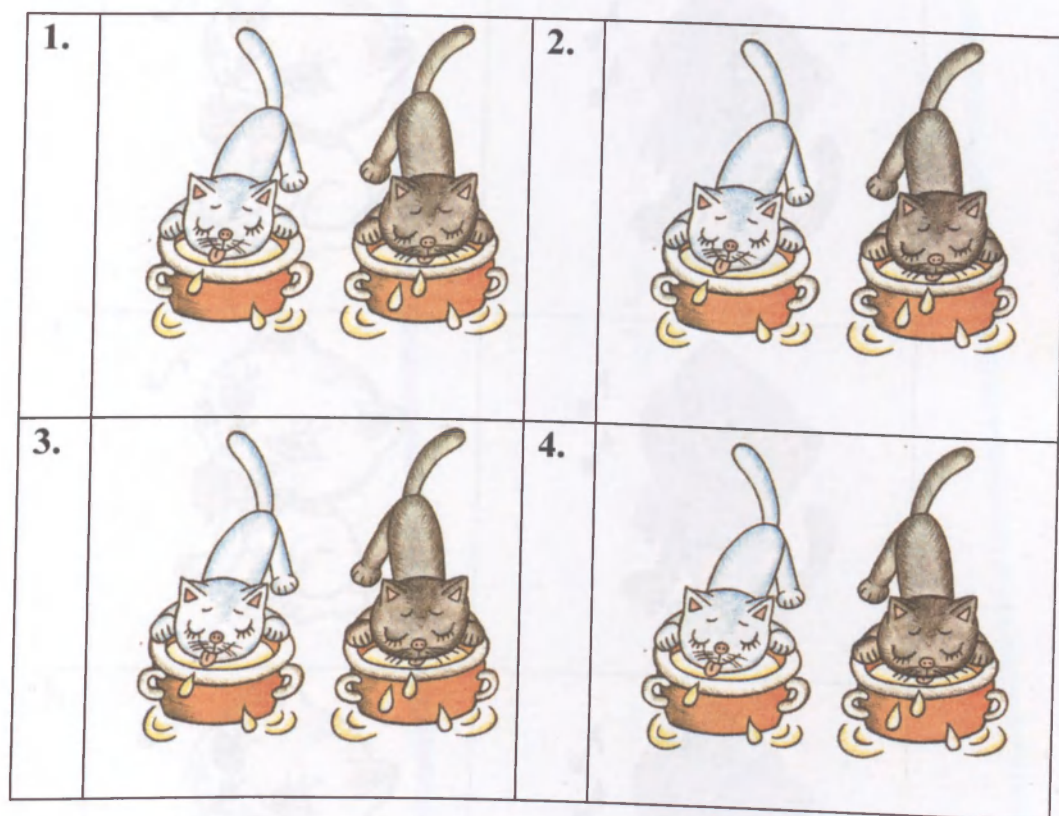
A. II. Porovnávání délky dvou tónů

1.		
2.		
3.		
4.		

A. III. Výškový průběh melodie

A. IV. Orientace ve výškovém prostoru

B. I. Tonální cítění

Poznávání falešného tónu

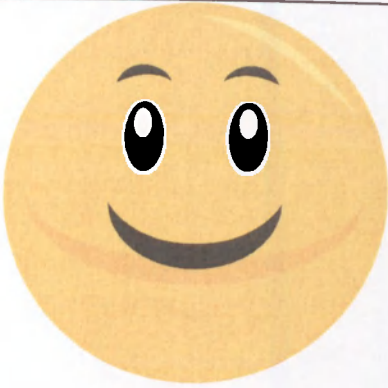
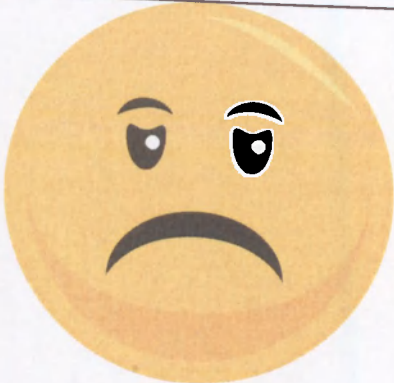
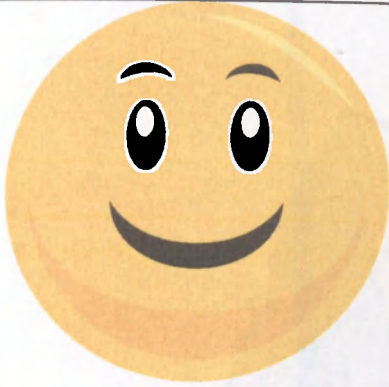
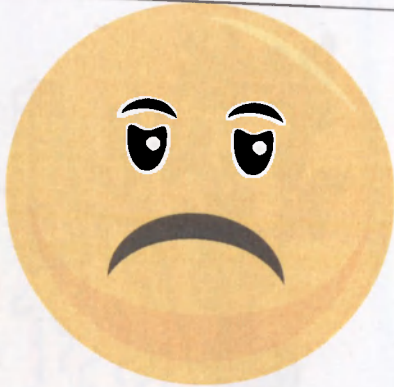

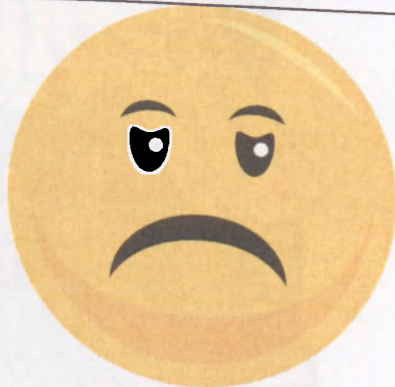
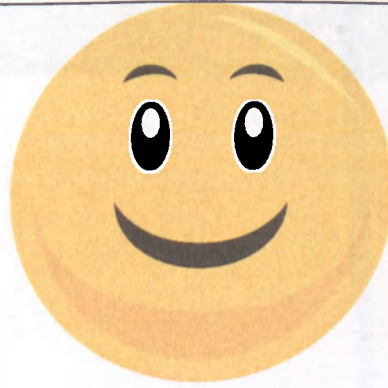
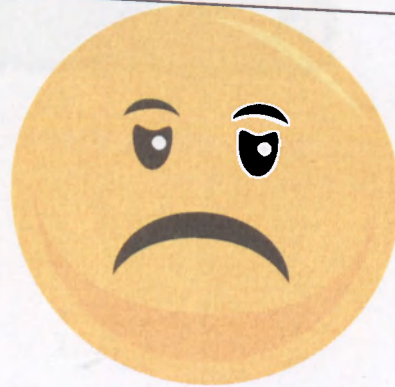
1.		
2.		
3.		
4.		

C. I. Harmonické cítění

Počet tónů

1.		
2.		
3.		
4.		

D. I. Rytmičké čítění

1.		
2.		
3.		
4.		

Obrázek k testu hudebnosti

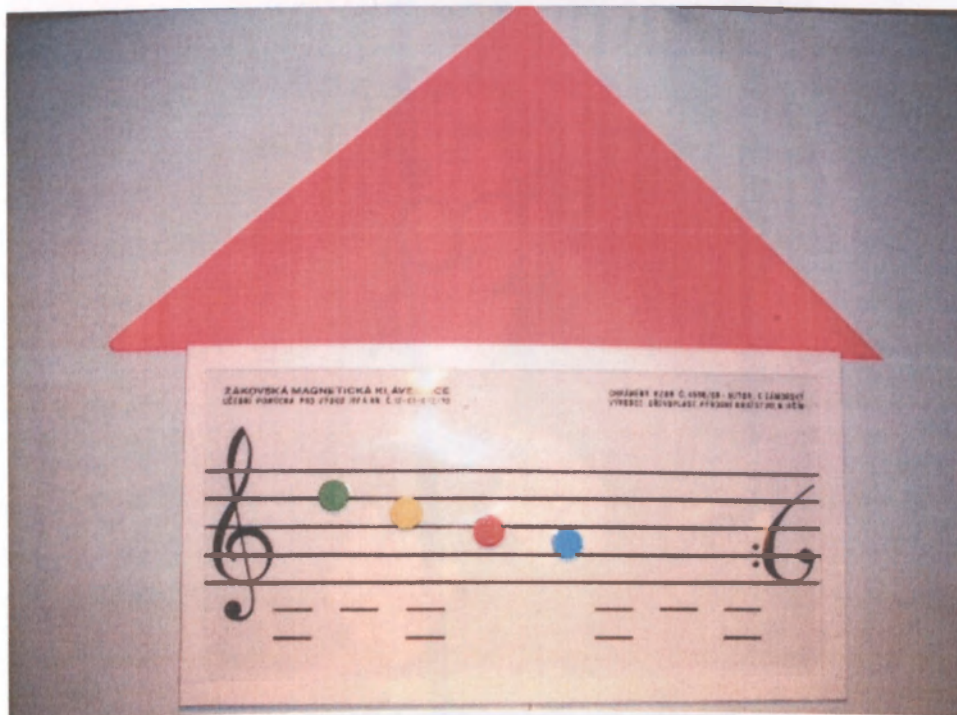

Obrázek k testu hudebnosti

Příloha č. 2

Hudební domeček

Fotografie hudebních loutek

Čarodějka Hudybylka

Honzík

Amálka

Gustík

Davídek

Cecilka

šnek Max

Příloha č. 3 – pracovní listy s hudebním domečkem.

Příloha č. 4 – Pozorovací protokoly výstupního pozorování.

1. část – zvládnutí jednotlivých not a technika hry

Záznamový arch č. 1 Zvládnutí jednotlivých not Experimentální skupina								
Jméno	Název tónu					Správné nasazení tónu	Správná poloha rukou	Pozn.
	h1	a1	g1	c2	d2			
David	/	/	/	/	/	/	/	
Hanka	/	/	/	/	/	/	/	
Anežka	/	/	/	/	/	/	/	
Monika	/	/	/	/	/	/	/	
Filip	/	/	/	/	/	/	/	
Tomáš	/	/	/	/	/	/	/	Zvládl po opravě
Leyla	/	/	/	/	/	/	/	

Záznamový arch č. 2 Zvládnutí jednotlivých not Kontrolní skupina								
Jméno	Název tónu					Správné nasazení tónu	Správná poloha rukou	Pozn.
	h1	a1	g1	c2	d2			
Adam	/	/	/	/	/	/	/	
Lucka	/	/	-	/	/	/	/	
Jana	/	/	/	/	/	/	/	
Silva	/	/	-	/	/	-	/	Zvládla po opravě
Jakub	/	/	/	/	/	/	/	
Kristina	/	/	/	/	/	-	/	
Saša	/	/	-	/	/	-	/	Zvládl po opravě

2. část – hra písňe – pozorovací protokoly K skupiny.

Záznamový arch č. 3 Experimentální skupina Hra písňe „Běžela ovečka“					
Jméno:	intonacně		Rytmicky		
	Správně	S chybami	Správně	Mírně nepřesně	Nepřesně
David	/		/		
Hanka		/		/	
Anežka	/		/		
Monika	/		/		
Filip	/		/		
Tomáš	/		/		
Leyla	/			/	

Záznamový arch č. 4 Experimentální skupina Hra písňe „Běžela ovečka“					
Jméno:	intonacně		Rytmicky		
	Správně	S chybami	Správně	Mírně nepřesně	Nepřesně
Adam		/	/		
Lucka	/			/	
Jana	/		/		
Silva		/			/
Jakub	/			/	
Kristýna		/		/	
Saša		/			/

Příloha č. 5 – pozorovací protokoly K skupiny.

Protokol pozorování v lekcích výuky hry na flétnu 10.10. – 1. lekce						
čas	fáze	Obsah učiva	Motivace	Činnost lektora	Činnost žáka	Pozn.
15:00	Úvod		Fl. jako nový podnět	Seznámení s dětmi - učitelka vyzvala děti, aby se posadily ke stolům	-dětí si sedají ke stolům	5
15:05				- představila se dětem a vyzvala děti, aby se také představily	- děti říkají učitelce svá jména	5
15:08				-učitelka rozdává dětem noty	- prohlíží si je	
15:10	Hl. část	-seznámení s nástrojem		- vyzvala d., aby si vzaly do rukou flétny a ptá se jich, která ruka je levá - upozorňuje na správnou pozici rukou - učitelka pomáhá dětem a radí - předvádí správné nasazení tónu, pak s dětmi nacvičuje tů a dů, zatím bez f., pak s fl. -	- berou do rukou f. - některé si stále prohlíží noty - ukazují L ruku	5
15:13						4
15:15					- děti opakují	3
15:17		- notová osnova a houslový klíč		- vyzívá děti, aby otevřely noty (obrázek s not. osnovou a houslovým klíčem) - přirovnává not. osnovy k prstům ruky a počítá s dětmi linky a mezery	- listují notami - děti počítají	4 3
15:20		- nota hl	- seznámení s H. jako notou a	- vypráví dětem o notě h, která se jmenuje Honzik a bydlí na 3. lince	- počítají	5

15:25			postavičko u	<ul style="list-style-type: none"> - H. má červené kalhoty, můžete si ho doma vymalovat červeně - předvádí hl a popisuje hmat - pomáhá dětem s hmatem - hraje znovu hl 	<ul style="list-style-type: none"> - snaží se zakrýt dírky 	
15:27					<ul style="list-style-type: none"> - zkouší po jednom zahrát - L. se nedaří - L. zvládla 	3
			- pochvala	<ul style="list-style-type: none"> - učitelka pomáhá - chválí L. a pomáhá dalším dětem - přivolává je zpět 		2
15:30	Závěr			- loučí se s dětmi	- odchází do herny	1

3. lekce

25

15:23				<ul style="list-style-type: none"> - věnuje se ostatním, vybarvování si nevšímá 	<ul style="list-style-type: none"> prohlíží noty a vybarvují i to, co nemají - upadá pozornost 	2
15:25		„foukej. foukej, větříčku	<p>Pochvala</p> <p>Obrázek se stromem a jablky</p> <p>Povídání o podzimu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - vyzývá děti, aby otevřely noty na str. s touto říkankou, pomáhá jim hledat - předřikává básničku - povídání o podzimu a jablíčkách - kousek hraje - ukazuje jim noty - upozorňuje na nasazení tónu 	<ul style="list-style-type: none"> - listují notami - říkají také - hrají po jednom podle barevných not - nehrají plynule - jsou roztěkaní - většina zapomíná na správné nasazení t. 	5 -
15:30	Závěr		pochvala	<ul style="list-style-type: none"> - loučí se s dětmi - pochválila je - upozornila na to, co mají opakovat 		3

Protokol pozorování v lekcích výuky hry na flétnu 7.11. -5. lekce						
čas	fáze	Obsah učiva	Motivace	Činnost lektora	Činnost žáka	Pozn.
15:00	Úvod			<ul style="list-style-type: none"> - vítá se s dětmi - vyzívá děti, aby se posadily ke stolům 	<ul style="list-style-type: none"> - sedají si ke stolům, vyndávají barvičky a noty 	4
15:03	Hl. část	Dechové cvičení	<ul style="list-style-type: none"> - přivonění ke květině 	<ul style="list-style-type: none"> - předvádí správný nádech do bránice - vyzvala děti, aby ji napodobily a přivoněly ke kytice 	<ul style="list-style-type: none"> - napodobují - provádí správně cvik 	5
15:07		Opakování noty hl a al		<ul style="list-style-type: none"> - předvádí hl - nechává děti, aby hrály postupně - opravuje chyby - nevšímá si L. rukou 	<ul style="list-style-type: none"> - hrají po jednom - Silva a Kristýna stále špatně nasazují tón - Lucka má špatné postavení palce na fl., navíc má křečovitě ruce 	4 3
		Střádání noty hl a al	<p>Vypráví o tom, jak se H. a A. houpaly na houpačce</p> <p>Pochvala</p>	<ul style="list-style-type: none"> - předvádí al - pomáhá Adamovi - předvádí cvičení - chválí Janu - pomáhá dětem s cvičením 	<ul style="list-style-type: none"> - opakují po jednom - Adamovi se nedaří správně zakrýt dirky - děti po jednom opakují - J. plynule střídá H. a Amálku - Lucka už nedává pozor, začíná pošťuchovat Silvu 	3 2
15:17		Opakování noty gl		<ul style="list-style-type: none"> - připomíná minulou látku - Gustíka - ptá se dětí, jak se G. hraje - napomíná L. a S. 	<ul style="list-style-type: none"> - Adam, Jana a Jakub správně ukazují - L. a S. nedávají pozor - hrají po jednom 	2

				<ul style="list-style-type: none"> - učitelka pomáhá dětem 	Gustíka <ul style="list-style-type: none"> - některé d. si stále prohlíží noty a vybarvují i to, co nemají - upadá pozornost 	
15:20		„šnečku, šnečku“	Pochvala Obrázek se šnekem (noty s. 12) a povídání o šnekovi	<ul style="list-style-type: none"> - pomáhá hledat d. s. 12 - ptá se d., jestli viděly šneka – povídá si s nimi o šnekovi (domeček, tykadla) - „o jednom šnekovi si dneska zahrajeme“ - „znáte básničku šnečku, šnečku?“ - ukazuje jim noty a ptá se, která nota je Amálka a která H. - opakuje, kde bydlí jaká nota - „ukážte mi všechny nějakou Amálku, která další nota je ještě Amálka?“ - „jakou barvu má A? Modrou, tak je všechny vybarvěte“ - kontroluje práci a pomáhá - „zbylé noty jsou G., jakou barvičkou je vybarvíte?“ - pomáhá dětem 	<ul style="list-style-type: none"> - listují notami - děti reagují - zapojila se i L. a S. - říkají také - hádají - počítají linky a mezery - ukazují všechny Amálky - berou modrou pastelku, ukazují postupně učitelce A. a vybarvují je 	5
			Motivace šnečkem	<ul style="list-style-type: none"> - „ted’ zahrajeme šnečkovi písničku podle těchto not, které jsme si vybarvili“ - hraje první řádek - „kdo zahraje šnečkovi jako první?“ - zpomaluje ji 	<ul style="list-style-type: none"> - začíná znovu, 	4
						5

			Pochvala	<ul style="list-style-type: none"> - chválí - upozorňuje na pomalé tempo - chválí - opravuje pouze hmaty 	<p>pomalů, tentokrát lépe</p> <ul style="list-style-type: none"> - hrají po jednom podle barevných not - nedaří se jim přesně zakrývat - většina zapomíná na správné nasazení t. 	4
15:30	Závěr		pochvala	<ul style="list-style-type: none"> - loučí se s dětmi - pochválila je - upozornila na to, co mají opakovat 		3

28.11. -8. lekce

30

		Opakování c2 – Cecilky, kterou se naučily na konci minulé hodiny	Pochvala	<p>– „Koho jsme se naučili minule?“</p> <p>– „Jakou má barvu?“</p> <p>- předvádí c2 a opakuje, jak ji zahrají</p> <p>- opravuje K.</p> <p>- sleduje správnost a pomáhá</p>	<p>ji Gustík</p> <p>- odpovídají, že Cecilku</p> <p>- žlutou</p> <p>- Jana, Jakub a Saša hrají správně C</p> <p>- Kristýna přehodila prsty na fl.</p> <p>- po jednom opakuji</p> <p>- Lucka už nedává pozor</p>	3 2
15:14 15:16		Nácvik písně Běžela ovečka	<p>Povídání o ději v písničce</p> <p>Pochvala</p> <p>Pochvala</p>	<p>- povídá si s dětmi o písničce, o ovečce, vypráví, jak ovečka vzala beránkovi zvoneček, běžela se ukázat na zámek a beránek za ní běžel a hrozil, že to na ní poví.</p> <p>- společně si písničku zazpívaly</p> <p>- dává dětem vybarvené noty</p> <p>- ptá se na názvy not podle barev</p> <p>- hraje písničku</p> <p>- ukazuje J. noty a zpívá jí k tomu písničku</p> <p>- chválí Janu</p> <p>- ukazuje jim noty, zpívá, chválí</p>	<p>- poslouchají a reagují</p> <p>- správně odpovídají</p> <p>- Jana zkouší hrát podle vybarvených not</p> <p>- hraje pomalu a téměř správně</p> <p>- hrají ostatní d.</p> <p>- K. je už zase nepozorná a pošťuchuje ostatní</p>	<p>5</p> <p>D. mají noty v písničce už vybarvené</p> <p>⚙</p> <p>-d. znají písničku z MŠ</p>
15:30		Závěr	Pochvala		<p>- listují notami</p> <p>- odcházejí do herny</p>	4

Příloha č. 6 – rozbitý domeček

Ještě včera na paloučku
domeček stál maličký.
Písnička v něm skotačila,
s ní veselé notičky.

A pak náhle se to stalo:
Zadul vítr popleta,
chytil noty – kamarády,
rozfoukal je do světa!“

„Kam se ale poděl domek?“
vrtá hlavou ježkovi.
„Zlý vítr ho celý zhořil,
a pak zmizel ve křoví!“

Příloha č. 7 – Hra na jména

Honzík

H H H H H H H
Já jsem ma - lý chla - pe - ček,
jme - nu - ji se Hon - zl - ček.

Amálka

A A A A A A A
Já jsem ma - lá pa - nen - ka,
jme - nu - ji se A - mál - ka.

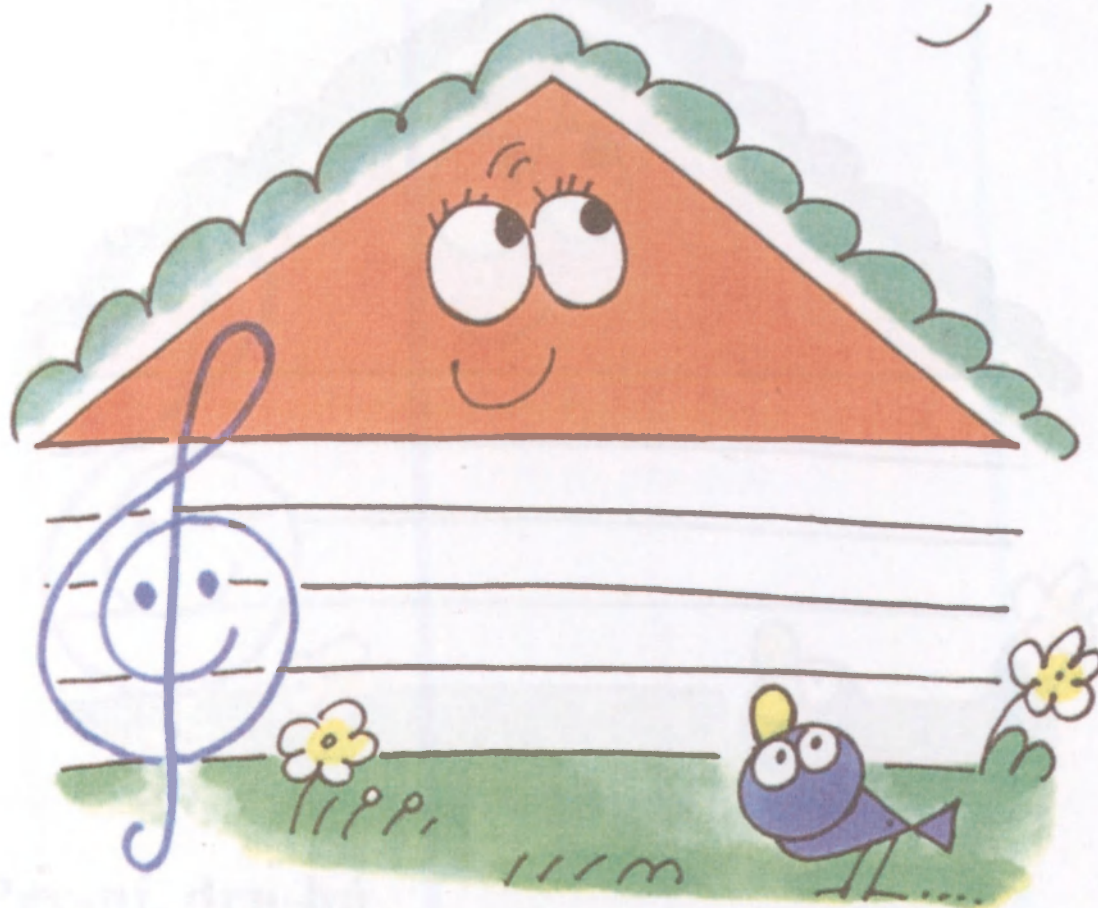
První, druhá, třetí, čtvrtá

Ty-ty-ty-ty

Dá-dá-dá-dá

Pin(hřiško, nožička,

je čtvrtá nožička

První, druhá, třetí, čtvrtá

Ty-ty-ty-ty

Dů-dů-dů-dů

**Plné břicho, nožička,
je čtvrt'ová notička**

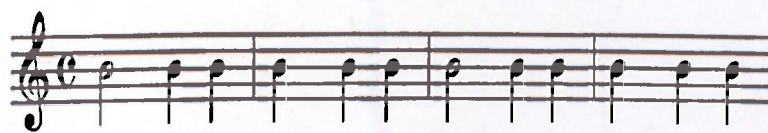
Prv-ní, dru-há

Tá --- tá

Dů – dů

**Prázdné břís-ko, no-žička,
je pů-lo-vá no-tič-ka.**

Příloha č. 9 – rytmická cvičení

VÁ - ZIČ-KA MÁ - NIČ-KA VÁ - NO-CE BÁ - BOV-KA

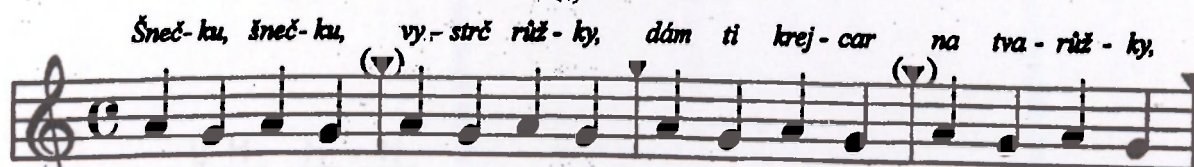

ČER-VE-NÁ ZE-LE-NÁ DŘE-VĚ - NÉ SKLE-NĚ - NĚ

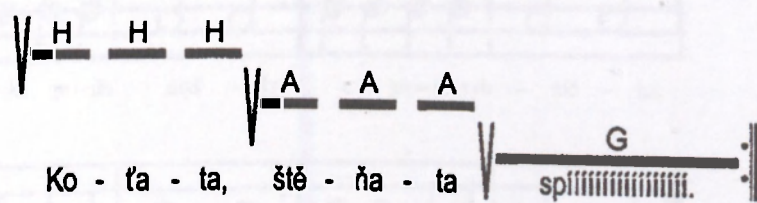
SLU-NÍČ - KO VA-JÍČ - KO MED-VÍ - DEK PAN-TÁ - TA

ŠNEČKU, ŠNEČKU

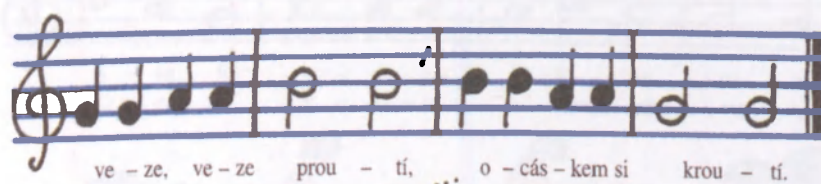
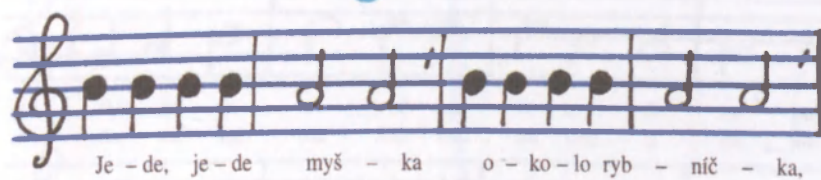

¹⁾ vyslov: DY ... stále stejně
nebo: TY ... stále stejně

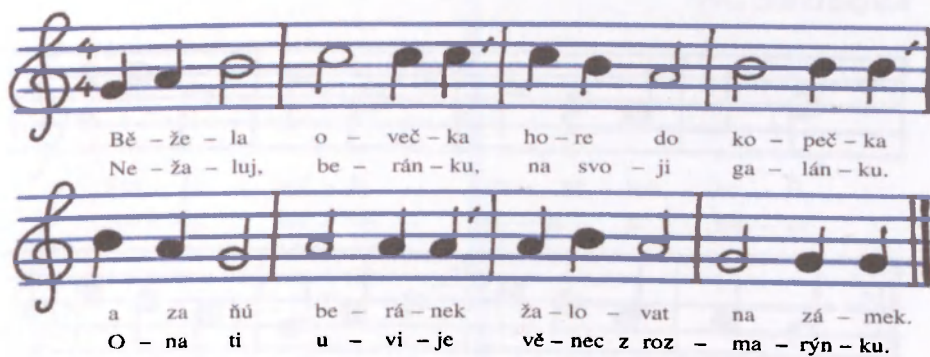
Příloha č. 11 – Kořata, štěňata spí...

Myška

Běžela ovečka

Zimní

M. ŠKODOVÁ

Sně - ží, sně - ží, mráz ko - lem bě - ží,
Fou - ká, fou - ká, bí - lá je lou - ka.
zi - ma je pej - sko - vi, ke kam - nům bě - ží.
Zi - ma je ko - čič - ce, ke kam - nům kou - ká.

Vánoční vysvědčení z flétničky

Jméno:

Příloha č. 16 - Záznamové archy z experimentálního vyučování. Podklad pro zpracování grafů: Vliv motivace na pozornost

Záznamová tabulka – Ex skupina – lekce č. 1		
čas	motivace	Stupeň pozornosti
15:00	Nový podnět - flétna	5
15:04	Dramatizace - Hudybylka	5
15:05	Hra – pozdrav světýlkem	5
15:07	Dramatizace	5
15:12	Dramatizace	5
15:15	Rozhovor, pochvala	5
15:20	Rozhovor, hra	4
15:30	Pochvala	4

Záznamová tabulka – Ex skupina – lekce č. 4		
čas	motivace	Stupeň pozornosti
15:00	Rozhovor s Hudybylkou	4
15:03	Dramatizace	5
15:05	Hra – zahříváme ptáčka	5
15:09	Hra – rozsvěcení hvězdy	5
15:10	Rozhovor, hud. postava Honzík	5
15:11	Dramatizace	5
15:13	Hra – na mašinku	5
15:16	Dramatizace	5
15:22	Hud. postava - Amálka	5
15:25	Hra – na houpačce	5
15:30	Hud. postava a hud. domeček	4

Záznamová tabulka – Ex skupina – lekce č. 6		
čas	motivace	Stupeň pozornosti
15:00	Hudybylčin příběh	5
15:02	Dramatizace – zkřehlé ruce	5
15:05	Hudební postavy	5
15:08	Hra na mašinku	5
15:10	Šnek Max	5
15:12	Tajná řeč	5
15:20	Odměna – šnek Max vystrkuje růžky za správné provedení cvičení	5
15:25	Pochvala	5
15:30	Rozhovor	4

Záznamová tabulka – Ex skupina – lekce č. 8		
čas	motivace	Stupeň pozornosti
15:00	Hra – tahání loutek z klobouku	5
15:05	Příběh Cecilky	5
15:07	Hra – syčení páry	5
15:09	Hodnocení, pochvala	5
15:15	Rozhovor o písničce	5
15:17	Hra – tajná řeč	5
15:20	Rozhovor	4
15:25	Hudební postava	5
15:30	Pochvala	5